

KAFKAS ÜNİVERSİTESİ SPOR BİLİMLERİ DERGİSİ

Cilt: 4 Sayı: 2 Yıl: 2024

Journal of Kafkas University Sport Sciences
Volume: 4 Issue: 2 Year: 2024

Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi

Journal of Kafkas University Sport Sciences

Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu resmi yayınıdır.

The official journal of Kafkas University Sarıkamış College of Physical Education & Sports

Yılda iki kez elektronik olarak yayınlanır. / Published electronically two times a year

Yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. / Official languages are Turkish and English

Yaygın süreli yayındır. / Widespread periodical publication

Yayın İdare Adresi / Editorial Office

Kafkas Üniversitesi Sarıkamış Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Kars/Türkiye

Telefon / Telephone: +90 474 413 52 52

Faks / Fax: +90 474 413 50 4

e-posta / e-mail: sabesyo@kafkas.edu.tr

Web link: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kafkassbd>

Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi

Journal of Kafkas University Sport Sciences

Baş Editör/Editor-in-Chief

Prof. Dr. Erdoğan KAYGIN

Editör/ Editor

Dr. Tarkan HAVADAR

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Levent TANYERİ

Doç. Dr. Mehmet ŞİRİN

Doç. Dr. Oktay KAYA

Dr. Metin ÖZLÜ

Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi

Journal of Kafkas University Sport Sciences

İÇİNDEKİLER / CONTENT

Sporda Yeni Yaklaşımlar Ve Liderlik.....1-11

İsmail VAROL, Ali Dursun AYDIN, Esen GÜNGÖZ, Seval YALÇIN

Olimpiyatlarda Kullanılan Teknolojik Yeniliklerin Rolü.....12-27

İsmail ÖNER, Tuba Fatma KARADAĞ, Özgür KARATAŞ, Emine Öztürk KARATAŞ

Osmanlı Döneminde Futbolun Doğuşu Ve Kurulan Futbol Kulüpleri.....28-62

Murat TERLEMEZ, Sühendan KUMCU

8 Haftalık Hentbol Kuvvet Antrenmanlarının Atış Performansı Üzerindeki Etkinin
İncelenmesi.....63-72

Sezer TAŞTAN, Bahar GÖRÜR

Sporda Yeni Yaklaşımlar ve Liderlik

İsmail VAROL¹, Ali Dursun AYDIN², Esen GÜNGÖZ³, Seval YALÇIN⁴

ÖZET

Amaç: Araştırmamızda spor dünyasında liderlik ve yenilikçi yaklaşımların, bireylerin topluma entegre olma süreçlerinde ve spor organizasyonlarının başarısında nasıl bir rol oynadığını incelemektir. Bu çalışma, liderlerin teknolojik yenilikler ve stratejik düşünme yetenekleriyle spor organizasyonlarını nasıl yönettiklerine odaklanmaktadır.

Yöntem: Liderlik yaklaşımlarını incelemek için dönüşümcü, otantik, vizyoner, hizmetkâr ve işlemci liderlik modelleri ele alınmış, spor dünyasında kullanılan yenilikçi teknolojiler, örneğin VAR sistemi ve performans analiz araçları gibi teknolojilerle liderlerin bu süreçleri nasıl yönettiği analiz edilmiştir.

Bulgular: Dönüşümcü liderlik, sporcuların motivasyonunu artırarak performanslarını üst düzeye çıkarmakta; otantik liderlik güven ve şeffaflık üzerine kurulmakta; vizyoner liderler uzun vadeli stratejiler geliştirerek takımları geleceğe hazırlamakta; hizmetkâr liderler ise takipçilerin gelişimine odaklanmaktadır. İşlemci liderlik ise ödül ve ceza sistemiyle performansın yönetilmesine odaklanmaktadır. Teknolojik yenilikler ve stratejik düşünme, liderlerin spor organizasyonlarını başarıyla yönetmelerinde önemli bir rol oynamaktadır.

Sonuç: Spor dünyasında liderlik, sadece teknik performansla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda stratejik düşünme, etik değerler ve yenilikçi yaklaşımlar içermektedir. Spor organizasyonlarının başarılı olabilmesi için liderlerin yenilikçi düşünce yapısını benimsemeleri ve bu süreçleri etkili bir şekilde yönetmeleri büyük önem taşımaktadır. Bu liderlik yaklaşımları, spor dünyasında kısa vadeli sonuçları iyileştirirken uzun vadeli başarıların da temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Spor, Yeni Yaklaşımlar, Liderlik

ABSTRACT

New Approaches and Leadership In Sports

Purpose: The aim of this study is to examine the role of leadership and innovative approaches in the process of integrating individuals into society and achieving success in sports organizations. This study focuses on how leaders manage sports organizations through technological innovations and strategic thinking abilities.

Method: Different leadership approaches, such as transformational, authentic, visionary, servant, and transactional leadership, are examined. The study also analyzes how leaders manage these processes with innovative technologies used in sports, such as the VAR system and performance analysis tools.

Results: Transformational leadership enhances athletes' motivation and maximizes their performance, while authentic leadership is based on trust and transparency. Visionary leaders develop long-term strategies to prepare teams for the future, and servant leaders focus on the development of their followers. Transactional leadership, on the other hand, is concerned with managing performance through reward and punishment systems. Technological innovations

¹Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, ismailvarol0716@gmail.com, ORCID: 0009-0006-3690-6949

²Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi/Spor Yöneticiliği Anabilim Dalı, alidursunaydin@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7386-8490

³Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, esenaydin23@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1257-0938

⁴Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, sevalaydn7@gmail.com, Orcid: 0000-0001-7033-1946

and strategic thinking play a crucial role in enabling leaders to successfully manage sports organizations.

Conclusion: Leadership in the sports world is not only limited to technical performance but also involves strategic thinking, ethical values, and innovative approaches. For sports organizations to be successful, it is essential that leaders adopt an innovative mindset and manage these processes effectively. These leadership approaches form the foundation for both short-term improvements and long-term successes in the sports world.

Keywords: Sports, New Approaches, Leadership

GİRİŞ

Bireyler, yaşamları boyunca belirli bir topluluğa entegre olabilmek için çeşitli çabalar sarf ederken, bu süreçte bir liderin rehberliğine ihtiyaç duymaktadır. Lider, sadece toplumun refah ve gelişimini sağlamakla kalmaz, aynı zamanda iş hayatındaki sorunların çözümü ve iş akışının olumlu bir şekilde ilerlemesinde de kilit bir rol oynar. Modern dünyanın ve teknolojinin gelişimiyle birlikte, spor gibi pek çok alanda liderlik ve inovatif yenilikler insan hayatında giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Dartey-Baah, 2009).

Spor alanında olduğu gibi pek çok farklı alanda da liderlik özelliklerine sahip bireyler ön plana çıkmaktadır. Lider, toplumu doğru kararlarla yönlendiren kişi olarak tanımlanır (Eren, 2014). Yönetim bilimlerinde, bireylerin liderlik niteliklerini içselleştirmesi, örgüt ve ülke yönetimi gibi alanlarda tercih edilen ve aranan nitelikler arasında yer almaktadır (Yeşil, 2013).

Liderlik, yüksek iletişim becerilerine sahip, olumsuz durumlar karşısında pozitif ve etkili kararlar alabilen, pratik çözümler sunabilen, belirli bir planlama doğrultusunda hareket eden ve örgütü doğru yönlendiren bir bireyin özelliklerini kapsar. Ayrıca, ast-üst ilişkilerini dengede tutma yeteneği de liderliğin önemli bir unsuru olarak öne çıkmaktadır (Buyrukoğlu ve Şahin, 2022a). Ayrıca liderlik bir topluluğun içerisinde etkili bir şekilde yönlendirme yapabilen bireylerin sahip olduğu bir özelliktir. Çevresindeki insanları harekete geçirebilen lider, belirli bir plan doğrultusunda hareket ederek örgütün ilerlemesini sağlayan kişidir (Bayındır ve Buyrukoğlu, 2023).

Tarih boyunca liderlik, toplumlar üzerinde önemli bir etki yaratmış ve varlığını sürdürebilmiştir (Karakaplan Özer, 2019). Spor gibi rekabetçi ortamlarda, yenilikçi yaklaşımların benimsenmesiyle liderlik daha da önemli hale gelmiştir. Lider vasfına sahip bireyler, motivasyon, iletişim ve örgütsel aidiyet gibi becerilerde yöneticilere kıyasla daha üst düzeyde performans gösterirler (Serinkan, 2010).

Sporda yenilikçi yaklaşımların en temel unsurlarından biri liderliktir. Modern dünya yaşamında teknolojik yeniliklerin hız kazanmasıyla birlikte, liderlik sportif alanlarda daha da ön plana çıkmıştır. Literatürde yer alan sportif yenilikler incelendiğinde, bu yeniliklerin genellikle farklı vizyonlar ve inovasyonlarla şekillendiği görülmektedir. Bu süreç, belirli bir planlama, teknolojik ilerleme ve inovasyon döngüsünün yaşanmasıyla karakterize edilir. Örneğin, futbolda VAR (Video Yardımcı Hakem) sistemi gibi teknolojik yenilikler, bu süreçlerin somut örneklerindendir. Bu yeniliklerin hayata geçirilmesinde, liderlik özelliklerine sahip bireylerin süreci yönetmesi ve tüm güncel sportif olayların yakından takip edilmesi önemli bir rol oynar (Philipp, 2008).

Sportif yenilikler, inovatif düşünce yeteneğini de beraberinde getirmektedir. İnovasyon, sportif faaliyetler alanında hizmet sunumu, zamana uyum sağlama, pazarlama, planlama ve organizasyon gibi unsurların bir sonucu olarak tanımlanır (Buyrukoğlu ve Şahin, 2022b). Sporda yenilikler, inovatif düşünce anlayışının varlığı ile olumsuz durumların ortadan kaldırılmasına ve örgütün olumlu bir şekilde ilerlemesine katkı sağlar. Sportif yenilikler, inovasyonun bir süreç olarak ele alınmasını gerektirir ve bu süreçte liderler ile yöneticilere büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumluluklar, sporun yanı sıra ekonomik, kültürel ve toplumsal alanları da kapsayabilir. Ülkelerin spor alanında gerçekleştirdikleri yenilikler, liderlik vasfına sahip bireylerin ön planda olmasını sağlar; ayrıca inovatif düşünce yeteneğine sahip liderlerin kendilerini geliştirmeleri, ülke sporunun gelişiminde büyük adımlar atılmasına öncülük etmektedir (Elçi, 2006).

Alan yazında yer alan çalışmalar kapsamlı bir şekilde incelendiğinde, sporda yeni yaklaşımlar ile liderliğin birbiriyle sıkı bir bağlantı içinde olduğu görülmektedir. Bu durum göz önünde bulundurularak, araştırmamızda sporda yeni yaklaşımlar ve liderlik kavramları incelenmiş olup, bu çalışmanın benzer araştırmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

Sporda Yeni Yaklaşımlar

Günümüz spor dünyasında yeni yaklaşımlar hem teknolojik gelişmelerin hem de inovatif düşünce yapısının bir sonucu olarak hızla gelişmektedir. Bu yenilikçi yaklaşımlar, sporun tüm alanlarına etki ederek, rekabetçi üstünlük sağlama, performansı artırma ve izleyici deneyimini geliştirme amaçlarına hizmet etmektedir. Birçok alanda olduğu gibi sporda da inovasyon, yalnızca teknolojik gelişmelerle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda, hizmet sunumu, pazarlama, organizasyonel yapılar, performans analizi ve yönetim süreçlerinde de önemli yenilikler ortaya çıkmıştır. Özellikle spor bilimleri, veri analizleri, teknolojik cihazlar

ve yazılımlar, sportif başarıların artırılmasında etkili araçlar haline gelmiştir (Buyrukoğlu ve Şahin, 2022b).

Futbolda VAR (Video Yardımcı Hakem) sistemi, basketbolda anlık performans izleme cihazları veya yüzme gibi sporlarda kullanılan gelişmiş hız ve teknik analiz sistemleri, sporun daha adil ve izlenebilir hale getirilmesinde önemli adımlardır (Philipp, 2008). Bu yenilikler, sadece oyunların daha adil oynanmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda izleyici deneyimini artırarak sporun popüleritesini ve ticari değerini de yükseltir. Sporda yeni yaklaşımlar, liderlik ile yakından bağlantılıdır. Yeniliklerin başarılı bir şekilde hayata geçirilmesi ve uygulanmasında liderlerin vizyonu, yönlendirme kabiliyeti ve inovatif düşünce yapısı büyük önem taşır. Liderler, bu süreçleri yöneterek hem sporcuların hem de organizasyonların başarıya ulaşmasını sağlar (Bayındır ve Buyrukoğlu, 2023). Sporda liderlik, yalnızca teknik ve taktiksel kararlarla sınırlı kalmamakta, aynı zamanda toplulukları harekete geçirme, motivasyonu sağlama ve değişim süreçlerini yönetme gibi becerileri de içermektedir (Eren, 2014).

Sporda yeni yaklaşımlar, teknolojik yeniliklerin ve liderlik yeteneklerinin bir araya geldiği bir süreç olarak tanımlanabilir. Bu süreçler, sporun daha profesyonel bir yapıya kavuşmasını sağlarken, sporcuların performansını ve organizasyonların başarısını doğrudan etkileyen unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Sporda liderliğin yenilikçi yaklaşımlar ile harmanlanması, gelecekteki başarıların anahtarı olacaktır (Bayındır ve Buyrukoğlu, 2023).

Yeni Yaklaşımlar ve Liderlik

Liderlik, sosyal bilimler alanında önemli ve öncü bir kavram olarak ele alınmaktadır. Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, liderlik ve yenilikçi yaklaşımlar üzerine yapılan araştırmaların ağırlıkta olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle sportif alanlarda bireyler, gündelik yaşamın getirdiği fiziksel ve psikolojik yorgunluklarını spor yaparak atmaktadırlar. Bu durum, bireylerin stres ve moral bozukluğu gibi olumsuz etkilerden kurtulmak amacıyla spor aktivitelerini tercih etmelerine neden olmaktadır. Bu tercih, sportif alanlarda yenilikçi yaklaşımların doğmasına ve spor toplulukları içerisinde liderlik özelliklerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Modern dünya ile sportif organizasyonlar ve etkinliklerde gözle görülür bir artış yaşanmış, buna paralel olarak bu tür etkinliklere olan ilgi ve katılımda da belirgin bir artış kaydedilmiştir. Bu süreçte liderlik vasfına sahip bireyler, sporcuları motive etmek, organizasyonları yönlendirmek ve yeni yaklaşımları hayata geçirmek adına kritik bir rol oynamaktadırlar. Sportif alanlarda liderlik, sadece sporun yönetsel boyutuyla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda bireylerin sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılamada da önemli

bir etkidir. Bu bağlamda, liderlik ve sporun birleşimi, modern dünya yaşamında giderek daha fazla önem kazanmaktadır (Gündoğdu,2014; Buyrukoğlu ve Şahin, 2022a; Gökçe, 2005).

Yenilikçi düşünce ve sportif uğraşlar, beraberinde çeşitli liderlik modellerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır. Bu liderlik modelleri, bireylerin sahip oldukları kişisel özelliklere göre farklılık göstermektedir. Spor alanında liderlik, yeni liderlik yaklaşımlarıyla birlikte spor yönetimi, rekreasyon ve antrenörlük gibi alanlarda büyük bir öneme sahip olup, bu alanlarda çeşitlilik göstermektedir. Liderlerin yeniliklere açık olmaları ve stratejik düşünme yetenekleri, liderlik özelliklerinin oluşumunda en belirgin nitelikler olarak ifade edilmektedir. Spor faaliyetlerinin ve bu alanların çeşitlenmesi, liderlik vasfı taşıyan liderler ile yönetim pozisyonundaki bireylerde görev ve işleyiş süreçlerinin farklı alanlara bölünmesine neden olmaktadır. Yönetici pozisyonunda bulunan bireylerin yönetsel anlamda söz sahibi olmaları, sporun içindeki rollerini ve önemini daha belirgin hale getirmektedir. Bu durum, ast-üst ilişkisinin dengede tutulmasında da önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Liderlerin yeniliklere açık olmaları, kişisel gelişimlerini sürekli olarak sürdürmeleri ve bilgi ve tecrübelerine dayalı kararlar alabilmeleri son derece önemlidir. Spor alanındaki yöneticilerin liderlik özelliklerine sahip olmaları, yönetsel anlamda "dönüşümcü liderlik" kavramıyla açıklanmaktadır. Dönüşümcü liderlik, bireylere yol gösterirken, özverili ve vizyon sahibi olmayı ön planda tutan bir liderlik anlayışını ifade eder (Çelik, 2016; Gündoğdu ve Sunay, 2018; Terlemez, 2019).

Liderlik, modern organizasyonların ve özellikle spor gibi dinamik alanların başarısında kritik bir rol oynar. Teknolojinin, sosyal yapının ve iş dünyasının hızla değiştiği bu çağda, liderlerin de bu değişimlere ayak uydurabilmeleri ve yenilikçi yaklaşımlar benimseyebilmeleri gerekmektedir. Yeni liderlik yaklaşımları, klasik liderlik modellerinden farklı olarak daha esnek, stratejik, iş birliğine dayalı ve yenilikçi bakış açıları sunar. Bu yaklaşımlar, liderlerin sadece yönetsel becerilerini değil, aynı zamanda etik değerlerini, çalışanların gelişimine verdikleri önemi ve organizasyonel hedeflere ulaşmadaki stratejik bakış açılarını da kapsar. Yeni liderlik yaklaşımları, liderlerin değişen dünyaya uyum sağlamalarını ve etkili bir şekilde yönetim yapabilmelerini sağlayan önemli araçlar sunar. Özellikle spor dünyasında, liderlik sadece performans odaklı bir süreç olmaktan çıkmış, aynı zamanda etik, motivasyon, stratejik düşünme ve iş birliğini içeren geniş kapsamlı bir görev haline gelmiştir. Spor organizasyonlarının başarılı olabilmesi için liderlerin bu yeni yaklaşımları benimsemeleri ve ekiplerini bu doğrultuda yönetmeleri büyük önem taşımaktadır (Buyrukoğlu, 2023).

Literatürde yer alan çalışmalar kapsamlı olarak incelendiğinde yeni liderlik yaklaşımları sırası ile şu şekilde açıklanmaktadır.

1. Dönüşümcü Liderlik (Transformational Leadership)

Dönüşümcü liderlik, liderlerin izleyicilerini veya çalışanlarını motive ederek onları daha yüksek seviyelerde performansa yönlendirdiği bir yaklaşımdır. Bu modelde liderler, vizyon sahibi olup, ilham verici bir tutum sergileyerek ekibinin bireysel gelişimine önem verir. Dönüşümcü liderler, hem bireylerin potansiyelini en üst düzeye çıkarmaya odaklanır hem de organizasyonun genel performansını iyileştirmeye çalışırlar. Bu liderlik modeli, spor dünyasında da sıklıkla görülür. Spor takımları içindeki dönüşümcü liderler, oyuncularının sadece fiziksel performansını değil, aynı zamanda moral ve motivasyonunu da yükseltir (Bass, 1985).

2. Hizmetkâr Liderlik (Servant Leadership)

Hizmetkâr liderlik, liderin öncelikli amacının hizmet etmek olduğu bir liderlik tarzıdır. Bu liderler, takipçilerinin ihtiyaçlarını kendi çıkarlarının önüne koyar ve onların kişisel gelişimlerine odaklanır. Hizmetkâr liderler, takipçilerini güçlendiren, onlara destek olan ve topluluk için çalışan liderler olarak bilinirler. Spor dünyasında bu liderlik modeli, özellikle topluluk temelli sportif organizasyonlar ve genç sporcuların gelişimi gibi alanlarda etkili olabilir. Hizmetkâr liderler, sporcuların hem kişisel gelişimlerini hem de spor becerilerini artırmaya yönelik çalışmalara öncülük ederler (Greenleaf, 1977).

3. Otantik Liderlik (Authentic Leadership)

Otantik liderlik, liderin kendisi gibi davranması, içten ve dürüst bir şekilde hareket etmesi üzerine kurulu bir modeldir. Otantik liderler, takipçilerine karşı şeffaf, güvenilir ve tutarlı olmayı önemserler. Spor dünyasında otantik liderlik, antrenörler ve yöneticiler arasında güven oluşturmada kritik bir rol oynar. Otantik liderler, sporcularına karşı dürüst davranarak onlara ilham verir ve uzun vadeli başarılar için gerekli olan güven ortamını sağlar. Bu liderlik modeli, spor takımlarında ve bireysel sporcularda moral ve bağlılık duygusunu güçlendirir (Avolio ve Gardner, 2005).

4. Karizmatik Liderlik (Charismatic Leadership)

Karizmatik liderlik, liderin kişisel cazibesi ve etkileyici iletişim yetenekleriyle takipçilerini etkilemesi üzerine kurulu bir liderlik tarzıdır. Karizmatik liderler, vizyonları ve güçlü duruşlarıyla çevresindeki insanları motive eder ve onlara ilham verir. Spor dünyasında

karizmatik liderler, özellikle takımları büyük zorluklar karşısında motive etmede etkili olabilirler. Bu liderler, kriz anlarında veya zorlu süreçlerde takımlarını bir arada tutarak, yüksek performans göstermelerini sağlar (Conger ve Kanungo, 1998).

5. Durumsal Liderlik (Situational Leadership)

Durumsal liderlik modeli, liderin liderlik tarzını duruma ve takipçilerinin gelişim seviyelerine göre uyarladığı bir yaklaşımdır. Bu model, tek bir liderlik tarzının her durumda uygun olmadığını savunur. Durumsal liderler, ekip üyelerinin bilgi, beceri ve tecrübelerine göre farklı liderlik yaklaşımları benimserler. Sporda, durumsal liderlik, sporcuların farklı ihtiyaçlarına göre esnek yönetim tarzları uygulamayı gerektirir. Örneğin, deneyimli bir sporcuya daha fazla sorumluluk verilirken, yeni bir sporcuya daha fazla rehberlik sağlanabilir (Hersey ve Blanchard, 1969).

6. Paylaşılan Liderlik (Shared Leadership)

Paylaşılan liderlik, liderlik rollerinin tek bir kişiye bağlı olmaktan ziyade, grup içinde farklı bireyler arasında dağıtıldığı bir modeldir. Bu yaklaşımda, liderlik fonksiyonları gruptaki farklı üyeler tarafından üstlenilir. Sporda paylaşılan liderlik, özellikle takım sporlarında oldukça etkili olabilir. Farklı oyuncular, liderlik rolünü farklı durumlarda üstlenerek takımın dinamiklerini güçlendirebilirler. Bu yaklaşım, spor takımlarında daha demokratik bir yönetim yapısı oluşturulmasına olanak tanır (Pearce ve Conger, 2003).

7. Hedefe Dayalı Liderlik (Goal-Oriented Leadership)

Hedefe dayalı liderlik, liderin belirli ve net hedefler belirleyerek ekip üyelerini bu hedeflere yönlendirdiği bir liderlik modelidir. Bu liderler, izleyicilerinin hedeflere ulaşmalarını sağlamak için onları motive eder ve gerekli yönlendirmeleri yapar. Spor dünyasında, bu yaklaşım antrenörler ve yöneticiler tarafından sıkça kullanılır. Takımların başarıya ulaşabilmesi için net hedefler belirlenir ve bu hedeflere ulaşma sürecinde liderlik stratejileri geliştirilir (House, 1971).

8. Katılımcı Liderlik (Participative Leadership)

Katılımcı liderlik, liderin takipçilerini karar alma süreçlerine dâhil ettiği bir liderlik modelidir. Bu modelde liderler, takipçilerinin fikirlerini dinler ve bu geri bildirimlere göre kararlar alır. Spor dünyasında katılımcı liderlik, takım içinde iş birliğini artırır ve her bir bireyin katkısının değerli olduğunu gösterir. Bu yaklaşım, takımın bağlılığını ve motivasyonunu artırabilir (Vroom ve Jago, 1988).

9. Adil Liderlik (Ethical Leadership)

Adil liderlik, liderin etik kurallar çerçevesinde hareket etmesini ve kararlarını etik değerlere dayandırmasını ön planda tutan bir liderlik yaklaşımıdır. Adil liderler, takipçilerine karşı adil, sorumlu ve şeffaf davranarak güven inşa ederler. Spor dünyasında adil liderlik, özellikle sporcuların etik olmayan davranışlardan kaçınmasını ve sportif faaliyetlerin adil bir şekilde yürütülmesini sağlar (Brown ve Treviño, 2006).

10. Vizyoner Liderlik (Visionary Leadership)

Vizyoner liderlik, bir organizasyonu gelecekteki hedeflerine yönlendirme yeteneğine sahip olan liderlerin benimsediği bir liderlik tarzıdır. Vizyoner liderler, uzun vadeli stratejik hedefler belirleyerek, organizasyonu bu hedeflere ulaşmak için motive eden ve ilham veren kişilerdir. Bu liderlik tarzı, özellikle hızla değişen ve belirsiz iş ortamlarında önemli bir rol oynar, çünkü vizyoner liderler, geleceğe dair net bir vizyon sunarak, takipçilerine güven ve motivasyon sağlar (Buyrukoğlu ve Şahin, 2022a; Buyrukoğlu, 2023).

11. İşlemci Liderlik (Transactional Leadership)

İşlemci liderlik, liderlik modelleri arasında klasik ve geleneksel bir yaklaşımı temsil eder. Bu liderlik modelinde lider, çalışanlar veya takipçileriyle belirli anlaşmalar yapar ve bu anlaşmalar doğrultusunda ödül-ceza sistemi kullanarak performansları yönetir. İşlemci liderlik, kısa vadeli hedeflere ulaşmak ve düzeni sağlamak için belirli bir yapıyı takip eder ve daha çok işlem odaklı bir yönetim tarzıdır. Bu tarzda lider, belirli görevlerin yerine getirilmesi karşılığında ödüller sunar veya hatalar ve başarısızlıklar karşısında cezalar uygular (Buyrukoğlu ve Şahin, 2022a; Buyrukoğlu, 2023).

SONUÇ

Spor dünyasında liderlik ve yenilikçi yaklaşımlar, sadece teknik yönetim becerileri ile sınırlı kalmayıp, stratejik düşünme, etik değerler, motivasyon, inovasyon ve toplulukları harekete geçirme gibi çok boyutlu bir süreci kapsamaktadır. Sporun giderek daha rekabetçi ve profesyonel hale gelmesi, liderlerin yenilikçi düşünce yapısına sahip olmasını ve farklı liderlik modellerini benimsemelerini zorunlu kılmaktadır. Dönüşümcü, otantik, vizyoner, hizmetkâr ve işlemci liderlik gibi modeller, spor organizasyonlarının hem kısa vadeli başarılarında hem de uzun vadeli gelişim süreçlerinde kritik rol oynar.

Dönüşümcü liderlik, sporcuların bireysel performanslarını en üst düzeye çıkarmak ve onların motivasyonlarını sürekli yüksek tutmak için gereken ilhamı sağlarken; otantik liderlik,

güven ve şeffaflık ile uzun vadeli bir başarı kültürünü teşvik eder. Vizyoner liderler, geleceğe dair net bir vizyon ortaya koyarak takımlarını bu hedefe yönlendirir ve yenilikçi çözümler geliştirir. Hizmetkâr liderler ise, takipçilerine odaklanarak onların gelişimlerini destekler ve bu süreçte bireylerin performanslarını artırmayı amaçlar. İşlemci liderlik ise, belirli kurallar ve hedefler doğrultusunda ödül ve ceza sistemiyle başarıyı yönetmeye çalışır.

Günümüz spor dünyasında, sadece teknik performansın yeterli olmadığı; liderlerin organizasyonları doğru stratejilerle yönetmesi, yenilikçi düşünciyi teşvik etmesi, takım dinamiklerini güçlendirmesi ve etik kurallara uygun bir liderlik anlayışı geliştirmesi gerektiği anlaşılmıştır. Teknolojinin hızla ilerlemesiyle birlikte, spor organizasyonları sadece fiziksel antrenmanlar ve taktiksel gelişimlerle değil, aynı zamanda liderlerin yenilikçi yaklaşımlarıyla da yön bulmaktadır. Örneğin, futbol gibi sporlarda VAR sisteminin uygulanması ya da basketbolda performans analiz sistemlerinin kullanımı gibi teknolojik yenilikler, liderlerin bu değişimi yönetme yeteneğiyle başarıya dönüştürülmektedir.

Sonuç olarak, liderlik, spor organizasyonlarının sürdürülebilir başarısının temel taşlarından biri haline gelmiştir. Bir liderin sadece kendi vizyonunu gerçekleştirmesi değil, aynı zamanda takımın ihtiyaçlarına uygun liderlik tarzını seçmesi ve uygulaması başarıyı artırmaktadır. Yeni liderlik yaklaşımlarının çeşitliliği, spor dünyasında hem kısa vadeli sonuçları iyileştirirken hem de uzun vadeli başarıları garanti altına alacak stratejik bir yönetim süreci sunar. Bu nedenle, liderlerin hem bireysel performansı hem de organizasyonel hedefleri en üst düzeye çıkaracak yenilikçi ve stratejik liderlik yaklaşımlarını benimsemeleri, gelecekteki başarılar için kritik önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Avolio, B. J., Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. *The Leadership Quarterly*, 16(3), 315-338. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2005.03.001>
- Bass, B. M. (1985). *Leadership and performance beyond expectations*. Free Press.
- Bayındır, M., Buyrukoğlu, E. (2023). Sporda inovasyon ve liderlik. In F. Hazar (Ed.), *Beden Eğitimi ve Spor Araştırmaları 2023-1* (pp. 81-92). Efe Akademi Yayınları, İstanbul.
- Brown, M. E., Treviño, L. K. (2006). Ethical leadership: A review and future directions. *The Leadership Quarterly*, 17(6), 595-616. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2006.10.004>

- Buyrukoğlu, E. (2023). Rekreasyon ve liderlik. In E. Tezcan & O. Kusan (Eds.), Rekreasyonda güncel konular ve yeni trendler (pp. 151-158). Efe Akademi Yayınları, İstanbul.
- Buyrukoğlu, E., Şahin, H. M. (2022a). Spor yönetiminde liderlik ve yeni yaklaşımlar. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 9(3), 66-75.
- Buyrukoğlu, E., Şahin, H. M. (2022b). Spor yönetiminde inovasyon. Ulusal Kinesyoloji Dergisi, 3(2), 56-59. <https://doi.org/10.5281/zenodo.7481803>
- Conger, J. A., Kanungo, R. N. (1998). Charismatic leadership in organizations. Sage Publications.
- Çelik, V. O. (2016). Sporda yönetsel uygulamalar ve liderlik. In R. Ekmekci (Ed.), Sporda yönetim ve organizasyon. Ergün Yayınevi, İzmir.
- Dartey-Baah, K. (2009). Douglas McGregor's theoretical models: Their application in assessing leadership styles. Academic Leadership Journal, 7(4).
- Elçi, Ş. (2006). İnovasyon; Kalkınmanın ve rekabetin anahtarı. Nova Medya Yayıncılık, İstanbul.
- Eren, E. (2014). Örgütsel davranış ve yönetim psikolojisi (13th ed.). Beta Yayıncılık, İstanbul.
- Gökçe, Z. (2005). Spor yönetiminin farklı boyutlarında yer alan spor yöneticilerinin liderlik tiplerinin araştırılması (Ege bölgesi örneği), Yüksek lisans tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. Paulist Press.
- Gündoğdu, F. (2014). Spor yöneticilerinin liderlik stilleri ile sporun yaygınlaştırılması arasındaki ilişki (Doktora tezi), Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gündoğdu, F., Sunay, H. (2018). Türk spor teşkilatındaki spor yöneticilerinin liderlik stilleri. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 16(2), 178-195. https://doi.org/10.1501/Sporm_00000000363
- Hersey, P., Blanchard, K. H. (1969). Life cycle theory of leadership. Training and Development Journal, 23(5), 26-34.
- House, R. J. (1971). A path goal theory of leader effectiveness. Administrative Science Quarterly, 16(3), 321-339. <https://doi.org/10.2307/2391905>

- Karakaplan Özer, E. (2019). Etkili liderlik ile duygusal bağlılık ilişkisinde işveren markası algısının aracılık etkisi ve araştırma (Yüksek lisans tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Pearce, C. L., Conger, J. A. (2003). Shared leadership: Reframing the hows and whys of leadership. Sage Publications.
- Philipp, H. (2008). Open and closed innovation. In Management of technology and innovation in Japan (pp. 157-173). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-540-77977-9_9
- Serinkan, C. (2010). Liderlik ve motivasyon. In C. Serinkan (Ed.), Liderlik ve motivasyon: Geleneksel ve güncel yaklaşımlar (pp. 149-178). Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Terlemmez, M. (2019). Sporda liderlik tipleri, yaklaşımları ve fonksiyonları. Oğuzhan Sosyal Bilimler Dergisi, 138-151.
- Vroom, V. H., Jago, A. G. (1988). The new leadership: Managing participation in organizations. Prentice Hall.
- Yeşil, S. (2013). Küresel ve değişen çevre dinamikleri ışığında yeni yönetim yaklaşımlarından seçme konular. Seçkin Yayıncılık, Ankara.

Olimpiyatlarda Kullanılan Teknolojik Yeniliklerin Rolü

İsmail ÖNER¹, Tuba Fatma KARADAĞ², Özgür KARATAŞ³, Emine ÖZTÜRK KARATAŞ⁴

ÖZET

Amaç: Bu araştırmanın amacı olimpiyatlarda kullanılan teknolojik yeniliklerin incelenmesidir.

Yöntem: Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak yapılmıştır. Verilerin analizi sürecinde ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Olimpiyatlar sırasında kullanılan teknolojilerin spor performansını nasıl etkilediği, sporcu sağlık ve güvenliğine olan katkıları ve bu teknolojilerin spor stratejilerine entegrasyonu gibi konular doküman incelemesi yoluyla kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Ayrıca Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin Resmi Olimpiyat Raporları analiz edilmiştir.

Bulgular: Olimpiyat Oyunları'nın teknolojinin ilerlemesiyle birlikte sporun ötesinde bir etkinlik haline geldiği ve bu dönüşümsel yaklaşımın sporcuların performansını artırma, izleyici deneyimini iyileştirme konusunda önemli bir rol oynadığı tespit edilmiştir. Teknolojik yenilikler, kronometrelerden dijital sistemlere ve akıllı stadyum teknolojilerine kadar uzanarak sporun kalitesini artırmakta ve Hawk-Eye teknolojisi, dijital bilet sistemleri ve giyilebilir teknolojiler gibi araçlarla köklü değişiklikler yaratarak spor dünyasında önemli etkiler oluşturduğu belirlenmiştir. Bununla birlikte 2024 Paris Olimpiyatları'nda, yapay zeka destekli performans izleme sistemleri ve 5G iletişim altyapıları ile teknolojinin sporun geleceğini şekillendirmedeki kritik rolü belirlenmiştir. Teknolojinin getirdiği bu fırsatların yanı sıra, yüksek maliyetler, adil rekabet sorunları, sporun doğallığının azalması ve ekonomik yükler gibi bazı zorluklarında olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: Olimpiyatlarda kullanılan teknolojik yenilikler, sporun kalitesini ve organizasyon etkinliğini önemli ölçüde artırmaktadır. Bu yenilikler, spor dünyasında sürekli olarak gelişim ve yenilik arayışının önemini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Teknoloji, Olimpiyat Oyunları, Yenilik, Giyilebilir Teknolojiler

ABSTRACT

The Role of Technological Innovations in The Olympics

Purpose: The purpose of this research is to examine the technological innovations used in the Olympics.

Method: The study was conducted using a case study design, one of the qualitative research methods. Document analysis was used in the data analysis process. How the technologies used during the Olympics affect sports performance, their contributions to athlete health and safety, and the integration of these technologies into sports strategies were comprehensively addressed through document review. In addition, the Official Olympic Reports of the International Olympic Committee were analyzed.

Results: It has been determined that the Olympic Games have become an event beyond sports with the advancement of technology and that this transformational approach plays an important role in increasing the performance of athletes and improving the experience of the audience. Technological innovations, ranging from stopwatches to digital systems and smart

¹Siirt/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0003-0332-2139, smailoner1@gmail.com

²Muş Alparslan Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Muş/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0003-4720-2657, tf.karadag@alparslan.edu.tr

³İnönü Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi, Spor Yöneticiliği Bölümü, Malatya/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-7863-2898, ozgur.karatas@inonu.edu.tr

⁴Malatya Turgut Özal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Egzersiz ve Spor Bilimleri Bölümü, Malatya/TÜRKİYE, ORCID ID: 0000-0002-4142-5369, emine.karatas@ozal.edu.tr

stadium technologies, increase the quality of sports and create significant changes with tools such as Hawk-Eye technology, digital ticketing systems and wearable technologies, and have had significant impacts on the world of sports. However, in the 2024 Paris Olympics, the critical role of technology in shaping the future of sports has been determined with artificial intelligence-supported performance monitoring systems and 5G communication infrastructures. In addition to these opportunities brought by technology, it has been determined that there are some difficulties such as high costs, fair competition problems, the decrease in the naturalness of sports and economic burdens.

Conclusion: Technological innovations used in the Olympics significantly increase the quality of sports and the effectiveness of the organization. These innovations reveal the importance of constantly seeking development and innovation in the world of sports.

Keywords: Technology, Olympic Games, Innovation, Wearable Technologies

GİRİŞ

Olimpiyat Oyunları, kökleri Antik Yunan'a dayanan ve zamanla gelişerek modern dünyanın en önemli spor etkinliği olarak kabul edilen bir gelenek haline gelmiştir. 1896 yılında Atina'da modern dönemin ilk Olimpiyatları düzenlendiğinden bu yana, oyunlar sadece sporcuların değil, aynı zamanda teknolojinin de büyük bir gösteri alanı olmuştur. Antik dönemin ayak yarışları ve cirit atma gibi sade ve saf yarışmalarından, 2024 Paris Olimpiyatları'nda kullanılan son teknoloji ürünü ekipmanlara kadar uzanan bu yolculukta teknoloji, oyunların doğasını ve heyecanını kökten değiştirmiştir.

Olimpiyat Oyunları, bu teknolojik dönüşümle birlikte, yaz ve kış olmak üzere iki farklı kategoride düzenlenen uluslararası çok sporlu bir organizasyondur. Bu oyunlarda, 400'den fazla kategoride, 10.000'in üzerinde kadın ve erkek sporcu mücadele etmektedir. Yarışmalar sonucunda, birçok kategoride ilk üçe giren sporcular altın, gümüş ve bronz madalya ile ödüllendirilir. Bununla birlikte, Olimpiyat Oyunlarına ev sahipliği yapan şehir, sosyokültürel kimliğini güçlendirme fırsatını yakalarken, aynı zamanda küresel düzeyde saygınlık kazanma açısından önemli stratejik avantaja sahip olmaktadır (Overmyer, 2017; Kozak ve Yıldırım, 2018).

Olimpiyat Oyunları'nın gelişimi, yalnızca sporcuların fiziksel performanslarının sınırlarını zorlamakla kalmamış, aynı zamanda spor teknolojilerinin de sınırlarını genişletmiştir. Bugün, sporcuların performanslarını yükseltmek, seyircilerin deneyimlerini artırmak ve hakemlerin kararlarını daha doğru ve adil bir şekilde vermelerini sağlamak amacıyla çeşitli teknolojik yenilikler kullanılmaktadır. Yüksek çözünürlüklü kameralar, sensörler, veri analitiği ve yapay zeka gibi gelişmiş teknolojiler, oyunların her aşamasında kritik bir rol oynamaktadır (Haake, 2009).

Her dönemde yeni bir teknolojik buluşla sporun sınırlarını zorlamaya devam eden bu oyunlar, aynı zamanda dünya çapında sporcuların, gazetecilerin, televizyoncuların, spor insanlarının ve seyircilerin katılımıyla yüksek maliyetli bir organizasyona dönüşmüştür. Bu organizasyonun mali yükünü genellikle kalkınmış ülkeler karşılayabilmekte; bu da ev sahibi ülkelerin tanıtımı, turizm faaliyetlerinin artması ve modern spor tesislerinin kazanılması gibi olumlu sonuçlar doğurmaktadır. Dünyanın en büyük spor organizasyonu olarak kabul edilen Olimpiyatlar, ülkelerin ekonomik, sosyal, kültürel ve sportif yönlerine önemli katkılar sağlarken, yaşam boyu spor felsefesinin gelişmesine de vesile olmaktadır (Şahin ve Erden, 2017). Bu tür büyük ölçekli etkinlikler, aynı zamanda yüksek maliyetler ve çevresel etkiler gibi zorluklar da getirmektedir. Olimpiyatların sürdürülebilir bir şekilde düzenlenmesi ve ev sahibi şehirlerin bu süreçten en iyi şekilde yararlanabilmesi için stratejik planlamalar ve politikalar geliştirilmesi gerekmektedir (Frawley ve ark., 2013).

Olimpiyatlar, sporcuların yeteneklerini, güçlerini ve estetiklerini dünya çapında sergileyebileceği uluslararası bir platformdur. Bununla birlikte, bu başarıları sadece sporcunun bireysel yetenekleriyle sınırlı tutmamak gerekir. Bir ulusun sportif başarıları, yalnızca fiziksel yeteneklere dayanmaz; aynı zamanda medeni gelişmişlik, sağlık yönetimi ve spor kültürüne verilen değerle de doğrudan ilişkilidir. Spor teknolojisinin etkin bir şekilde kullanılması ve bu alanda bir spor kültürünün yaratılması, bir ülkenin gerçek anlamda medeni ve ilerici bir seviyeye ulaşmasını sağlar. Bu bağlamda, Olimpiyatlar sadece bir yarış değil, aynı zamanda bir ulusun spor politikasının, teknolojik gelişmelerinin ve kültürel ilerlemesinin bir yansımasıdır (Wen, 2020). Bu araştırmanın amacı, Olimpiyat Oyunları'nda teknolojik gelişmelerin rolünü inceleyerek, bu yeniliklerin sporun doğası ve rekabet üzerinde nasıl bir etki yarattığının incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılarak yapılmıştır. Durum çalışması araştırması, gerçek yaşam, güncel sınırlı bir sistem (bir durum) ya da belli bir zaman içerisindeki çoklu sınırlandırılmış sistemler (durumlar) hakkında çoklu bilgi kaynakları aracılığıyla detaylı ve derinlemesine bilgi topladığı, bir durum betimlemesi ya da durum temaları ortaya koyduğu nitel bir yaklaşımdır (Creswell, 2014).

Veri Toplama ve Analiz Yöntemi

Verilerin analizi sürecinde ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesinde, araştırılması amaçlanan olgu/olaylar ile ilgili bilgi içeren özel veya resmi yazılı materyaller analiz edilir (Sönmez ve Alacapınar, 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu yöntemle, olimpiyatlarda kullanılan teknolojilerin sporcular üzerindeki etkileri ve bu teknolojilerin olimpiyatların genel yapısına kattığı yenilikler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Olimpiyatlar sırasında kullanılan teknolojilerin spor performansını nasıl etkilediği, sporcu sağlık ve güvenliğine olan katkıları ve bu teknolojilerin spor stratejilerine entegrasyonu gibi konular doküman incelemesi yoluyla kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır. Bununla birlikte Uluslararası Olimpiyat Komitesi'nin (IOC) Resmi Olimpiyat Raporları analiz edilmiştir. Raporlar incelenerek araştırmanın amacına uygun doküman sağlanmaya çalışılmıştır.

BULGULAR

Araştırmamızda, spor organizasyonlarında dijital araçların ilk kullanım zamanları, Olimpiyatlarda giyilebilir teknolojilerin tarihsel gelişimi ve genel olarak Olimpiyatlarda teknoloji kullanımının evrimi detaylı bir şekilde ele alınmaktadır.

Tablo 1. Spor Organizasyonlarında Dijital Araçlar ve İlk Kullanım Zamanları

Teknoloji / Dijital Araç	Açıklama	İlk Kullanım
Hawk-Eye Teknolojisi	Topun konumunu belirlemek için bilgisayarlı görüntü analizi kullanır.	2006 Amerikan Açık Tenis Turnuvası
Atlet İzleme ve Performans Analizi	Atletlerin hareketlerini gerçek zamanlı olarak izlemek ve analiz etmek için GPS ve RFID gibi teknolojileri kullanır.	2010'ların başında çeşitli futbol ve Amerikan futbolu ligleri
Dijital Bilet Sistemleri	Kağıt biletler yerine mobil cihazlarda gösterilebilen QR kodları veya NFC tabanlı dijital biletleri kullanır.	2000'lerin ortalarında çeşitli konser ve spor etkinlikleri
Sanal ve Artırılmış Gerçeklik	Taraftarların deneyimlerini geliştirmek için kullanılır.	2014 FIFA Dünya Kupası'nda bazı AR uygulamaları
Sosyal Medya ve Canlı Yayınlar	Etkinlikler hakkında bilgi paylaşma ve taraftarlarla etkileşim kurma yolu sağlar.	2000'lerin başında çeşitli spor ligleri ve organizasyonları
E-Spor Organizasyonları	Online platformlarda düzenlenen turnuvalar, çeşitli video oyunlarında dünya çapındaki oyuncuları bir araya getirir.	2000'lerin başında çeşitli E-spor ligleri ve turnuvaları
Dijital Pazarlama ve Sponsorluklar	Online platformlar aracılığıyla dijital pazarlama ve sponsorluk fırsatları sunar.	2000'lerin başında çeşitli spor ligleri ve organizasyonları
İleri Düzey Analizler ve İstatistikler	Veri toplama ve analiz yeteneklerini geliştiren spor organizasyonları, oyuncu analizleri ve strateji geliştirmek için kullanılır.	2000'lerin ortalarında çeşitli futbol ve Amerikan futbolu ligleri
Dijital Sağlık Uygulamaları ve Giyilebilir Teknoloji	Performansı izlemek ve iyileştirmek için çeşitli dijital sağlık uygulamaları ve giyilebilir teknolojiler kullanılır.	2010'ların başında çeşitli profesyonel spor ligleri
Robotlar ve Otomatikleştirme	Zor veya tekrarlayan görevleri otomatikleştirmek için robot teknolojisi kullanılır.	2018 Pyeongchang Kış Olimpiyatları'nda çeşitli robot teknolojileri
Dijital Ödeme	Bilet satın almadan yemek ve içecek satın almaya kadar her	2010'ların başında çeşitli spor

Sistemleri	şey için dijital ödeme çözümleri kullanılır.	stadyumları ve arenaları
Blockchain ve NFT'ler	Spor hatıralarının dijitalleştirilmesi ve sporcuların, takımların veya liglerin özel anılarını veya eserlerini satın almak için yeni bir yol sağlar.	2020'lerin başında NBA Top Shot ve diğerleri
Dronlar	Spor etkinliklerinde yüksek kaliteli hava görüntüleri sağlar ve birçok yarışta güzergahları kontrol etmek için kullanılır.	2010'ların ortalarında çeşitli spor ve yarış etkinlikleri
Dijital Antrenman Programları	Fiziksel hazırlığı optimize etmek, becerileri geliştirmek ve yaralanmaları önlemek için özelleştirilmiş dijital antrenman programları kullanılır.	2010'ların başında çeşitli profesyonel spor ligleri
Yapay Zeka Hakemler	Oyunun akışını kesintiye uğratmadan faul ve kuralları ihlal eden durumları belirlemek için yapay zeka kullanılır.	2018 FIFA Dünya Kupası (Video Yardımcı Hakem - VAR)
Sesli Asistanlar ve Sesli Aramalar	Siri, Alexa gibi sesli asistanlar ve Google Sesli Arama gibi araçlar, taraftarların maç sonuçları, istatistikler ve daha fazlası hakkında hızlı bilgi almasını sağlar.	2010'ların sonunda çeşitli spor organizasyonları
Büyük Veri Analitiği	Veri analitiği, performans analizi, taraftar eğilimleri, bilet satışları ve daha fazlasını içerebilecek çok çeşitli bilgilerin derlenmesi, analizi ve kullanımını içerir.	2010'ların ortalarında çeşitli profesyonel spor ligleri
3D Baskı Teknolojisi	3D baskı, özelleştirilmiş ekipmanların hızlı ve uygun maliyetli üretimini sağlar, böylece sporculara daha fazla konfor ve performans sağlar.	2010'ların sonunda çeşitli profesyonel spor ligleri
Biyomekanik Analiz	Sporcuların hareketlerini analiz etmek ve performanslarını artırmak için kullanılır.	2000'lerin sonunda çeşitli Olimpiyat sporları

Kaynak: Mavibaş, 2023.

Tablo 1 incelendiğinde, Spor organizasyonlarında dijital araçların ve teknolojilerin kullanımı, sporun hem yönetsel hem de performans odaklı yönlerini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Hawk-Eye teknolojisi gibi yenilikçi sistemler, 2006 Amerikan Açık Tenis Turnuvası'ndan itibaren adil ve kesin kararlar almak için kullanılmıştır. 2010'ların başından itibaren futbol ve Amerikan futbolu liglerinde atlet izleme ve performans analizi, sporcuların hareketlerini gerçek zamanlı olarak izlemek ve değerlendirmek için GPS ve RFID gibi teknolojilerden faydalanmıştır. Dijital bilet sistemleri, 2000'lerin ortalarında geleneksel kağıt biletlerin yerini alarak, spor etkinliklerine erişimi kolaylaştırmıştır. Sanal ve artırılmış gerçeklik, 2014 FIFA Dünya Kupası'nda taraftar deneyimlerini zenginleştirmek için kullanılmaya başlanmış; sosyal medya ve canlı yayınlar ise 2000'lerin başından itibaren etkinlikler hakkında anında bilgi paylaşımı ve taraftar etkileşimi sağlamıştır. E-spor organizasyonları, 2000'lerin başında çevrimiçi platformlar aracılığıyla dünya çapındaki oyuncuları bir araya getirmiş, dijital pazarlama ve sponsorluklar da aynı dönemde çeşitli spor ligleri tarafından benimsenmiştir. 2010'ların başında ise dijital sağlık uygulamaları ve giyilebilir teknolojiler, sporcuların performansını izlemek ve iyileştirmek için yaygınlaşmıştır.

2018'de Pyeongchang Kış Olimpiyatları'nda robotlar kullanılarak zorlu görevler otomatikleştirilmiş, blockchain ve NFT'ler ise 2020'lerin başında spor hatıralarının dijitalleştirilmesine yeni bir boyut kazandırmıştır. Yapay zeka destekli hakemlik, ilk olarak 2018 FIFA Dünya Kupası'nda Video Yardımcı Hakem (VAR) sistemi ile devreye girmiştir.

Bunun yanı sıra, büyük veri analitiği ise 2010'ların ortalarından itibaren spor organizasyonlarında geniş çaplı veri kümelerinin toplanması ve analiz edilmesi amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. Bu dijital yenilikler, spor dünyasında hem izleyici deneyimini hem de sporcu performansını önemli ölçüde artırmıştır.

Tablo 2. Olimpiyatlarda Giyilebilir Teknolojilerde Tarihsel Gelişmeler

Yıl	Giyilebilir Teknoloji Alanında Yaşanan Gelişmeler
13. yy.	Gözlük icat edilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır.
16. yy.	Nürnberg Yumurtaları olarak bilinen en eski giyilebilir takılabilir portatif saatler kullanılmaya başlanmıştır.
1644	Ünlü matematikçi Cheng Dawei tarafından “abaküs yüzük” icat edilmiştir. Bu yüzük sayesinde tüccarlar hızlı bir şekilde basit metamatiksel işlemleri yapabilmıştır.
1884	“Electric Girls” isimli bale performansında balerinlerin giymiş oldukları ışıklı elbiseler giyilebilir teknolojinin ilk örnekleri arasında yer almıştır.
1907	Amatör fotoğrafçılık ve filmin öncülerinden Julius Neubronner, 1907’de ilk giyilebilir, hafif kamerayı icat etmiştir
1955-1961	Oyunlarda hile yapmak amacıyla geliştirilmiş olan “ayakkabı tabanlı zamanlama cihazı”, modern anlamda giyilebilir teknolojilerin ilk örneğini olmuştur. Cihaz, 1955 yılında Edward O. Thorp tarafından tasarlanmış ve 1961 yılında Claude Shannon tarafından geliştirilmiştir.
1975	Hesap makineli ilk kol saati piyasaya sürülmüştür.
1977	Kullanıcının başına taktığı bir kameranın elde ettiği görüntüleri yine kullanıcı tarafından giyilen bir yelege dokunmatik olarak dönüştürebilen cihaz, engellilerin kullanımı için geliştirilmiştir.
1979	SONY, insanların dinleme alışkanlıklarını sonsuza dek değiştiren taşınabilir bir kaset çalar (Walkman) piyasaya sürmüştür.
1981	Steve Mann tarafından bir kaska monte edilmiş kamera aracılığıyla görüntülediği multimedya, görüntü ve metin fonksiyonlarına sahip sırt çantası formatında bilgisayar geliştirmiştir.
1987	Nicolet Corporation, vücuda takılan bir işlemci ve kulağa takılan dönüştürücü kablolu bağlantıdan oluşan dünyanın ilk ticari dijital işitme cihazı "Phoenix"i 1987’de piyasaya sürmüştür.
1994	Bileğe takılabilen ilk bilgisayar Mike Rucci ve Edgar Matias tarafından geliştirilmiştir.
1994	İnsan-cihaz arasındaki etkileşimi sürekli kaydetmek için “forget-me-not” isimli cihaz Mike Flynn ve Mile Lamming tarafından geliştirilmiştir.
1999	Research In Motion (RIM) tarafından BlackBerry 850, piyasaya sürülmüştür. İki yönlü bir e-posta çağrı cihazı olan BlackBerry, insanların kurumsal e-postalarına bağlanmasını sağlayan ilk kablosuz cihazlardan biri olmuştur.
2000	Üzerine yerleştirilen algılayıcılar ile hastanın sağlık durumunu takip etmeye yarayan akıllı yüzük geliştirilmiştir.
2002	Bluetooth kulaklık seti Nokia tarafından geliştirilip piyasaya sürülmüştür.
2004	SPOT (Akıllı Kişisel Nesne Teknolojisi), kitleler için ilk gerçek bağlantılı akıllı saat Microsoft tarafından geliştirilmiştir.
2006	Nike ve Apple işbirliği ile ayakkabı tabanına yerleştirilen fitness izleme seti geliştirmişlerdir. Bu set sayesinde kullanıcının Ipod ekranında hızı, katettiği mesafe, kalori gibi verileri takip etme imkânına sahip olmuştur.
2012	Akıllı telefon benzeri bilgileri eller serbest bir biçimde görüntülemek, ses ve hareket kontrollü bir Android ekran olan Google Glass tanıtılmıştır.
2016	Kullanıcılarına video oyunları oynamak, film izlemek ve sosyal medyayı kullanmak gibi farklı simüle edilmiş deneyimlere katılmalarına olanak tanıyan ve Facebook Inc.'in bir parçası olan Oculus VR tarafından geliştirilen ve sanal gerçeklik başlığı Oculus Rift piyasaya sürülmüştür.
2020	Artırılmış gerçekliği (AR) doğrudan kullanıcının görüş alanına getiren akıllı kontak lensler Mojo

	Vision şirketi tarafından üretilmiştir. Lenste, bilgileri kullanıcıyla paylaşmak için mikroelektronik ve küçük, yoğun bir ekran kullanılmıştır.
2023	5 Haziran 2023'te tanıtımı yapılan ve Apple tarafından geliştirilen AR akıllı gözlükler, kullanıcının telefonundan yüzüne bilgi aktarmak için tasarlanmıştır. Bu gözlükler, kullanıcının görüş alanı üzerinde metinleri, e-postaları, oyunları ve diğer öğeleri görüntülemek için kullanıcının iPhone'uyla senkronize olabilecek şekilde tasarlanmıştır.
2024	Yapay Zeka Destekli Giyilebilir Spor Teknolojileri - Yapay zeka destekli giyilebilir cihazlar, sporcuların performanslarını gerçek zamanlı analiz eden ve optimize eden teknolojiler sunar. Ayrıca, sağlık verilerini izleyerek yaralanmaları önlemeye ve kişisel antrenman programlarını uyarlamaya yardımcı olmaktadır.

Kaynak: Aydın, 2019; Kılıç, 2017; Yetmen, 2017: 278; Baiju, 2019; BBC, 2023; Sullivan, 2020; Not: Ayrıca, yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde, tarihsel gelişmeler, giyilebilir teknolojilerin evrimini ve spor dünyasındaki etkilerini anlamak açısından önemli bir perspektif sunmaktadır. İlk olarak, 13. yüzyılda gözlüklerin icadı ve 16. yüzyılda portatif saatlerin kullanımıyla başlayan süreç, bu teknolojilerin günlük yaşamda işlevselliği artırma amacı taşıdığını göstermektedir. 17. ve 19. yüzyılda abaküs yüzüğü ve ışıklı balerin elbiseleri gibi yenilikler, teknolojinin hem pratik hem de estetik alanlarda geliştiğini ortaya koymaktadır. 20. yüzyılın başlarında hafif kameralar ve hesap makineli kol saatleri, giyilebilir teknolojilerin kişisel ve profesyonel uygulamalarda daha fazla yer bulduğunu işaret etmektedir. 1970'lerden itibaren, giyilebilir teknolojiler spor ve günlük yaşamla daha fazla entegrasyon sağlamış ve bu dönemde spor performansını izleme ve sağlık takibi gibi işlevlerle daha belirgin bir rol üstlenmiştir.

Özellikle 2000'ler sonrası, Bluetooth kulaklıklar ve akıllı saatler gibi teknolojilerin piyasaya sürülmesi, sporcuların performansını izleme ve iyileştirme kapasitesini artırmıştır. Son yıllarda, yapay zeka destekli giyilebilir spor teknolojileri, sporcuların performansını gerçek zamanlı olarak analiz etme ve kişisel antrenman programlarını optimize etme imkanı sunarak teknolojinin spor dünyasında nasıl köklü değişimler yarattığını göstermektedir. Bu bulgular, giyilebilir teknolojilerin spor alanındaki potansiyelini ve gelecekteki etkilerini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Olimpiyatlarda Teknoloji Kullanımının Gelişimi

Olimpiyat Adı	Kullanılan Teknoloji	Kullanım Alanı
1896 Atina	Kronometre	Atletizm
1912 Stockholm	Otomatik Zamanlama Sistemi	Atletizm
1932 Los Angeles	Foto Finitiş	Atletizm
1936 Berlin	TV Yayını	Tüm Branşlar
1948 Londra	Kayıt Özellikli Kirby Kamerası	Tüm Branşlar
1968 Meksika	Renkli TV Yayını Dokunmatik Sistem	Tüm Branşlar Yüzme
1976 Montreal	Dijital Skor Göstergesi	Tenis
1980 New York	Kar Makinesi	Kış Sporları
1984 Los Angeles	Bell Rocket Belt	Açılış Töreni

1988 Seul	Bilgisayarlı İletişim Sistemi	İzleyici Takip, Görevliler
2000 Sydney	Mobil İletişim ve İnternet Görsel Sistemler	Tüm Branşlar İzleyici Takip
2004 Atina	Kablolu TV	İzleyici Takip
2008 Pekin	Deprem İkaz Sistemi LZR Yarışçı Mayosu	Tüm Katılımcılar Yüzme
2012 Londra	Oscar Pistorius Protez Bacağı Respibelt Solunum Yardımcısı	Müsabakalarda yarışan ilk engelli sporcu Atletizm
2016 Rio	Bulut, Sanal Gerçeklik Uygulaması 4K Ultra HD Yayın Puanlama Sensörleri Sporcu için kritik bilgi izleme ekranı	İzleyici Takip İzleyici Takip Tekvando Bisiklet
2020 Tokyo	Robot Teknolojisi (Basketbol Cue 3, Gardeners) Yüz Tanıma Teknolojisi 8K İzleme 5G Teknolojik Geri Dönüşüm ile Madalya Üretimi Sürücüsüz Servis Araçlar Geri Dönüştürülebilir Karton Yatak 3D Baskılı Ayakkabılar AR Gözlüğü	Gösteri Güvenlik İzleyici Takip Altyapı Ağı Madalya Üretimi Sporcu ve Personel Kullanımı Sporcular Çin Boks Takımı Bisiklet
2024 Paris	Yapay Zeka Destekli Performans İzleme Sistemleri Giyilebilir Sensörler ile Rehabilitasyon ve Yaralanma Öncesi Analiz Akıllı Stadyum Teknolojileri (İnteraktif Koltuklar ve Akıllı Ekranlar) 5G ile Gerçek Zamanlı Veri İletişimi	Sporcular Atletizm, Diğer Branşlar İzleyici Deneyimi Tüm Branşlar

Kaynak: Ak, 2021; **Not:** Ayrıca, yazarlar tarafından derlenmiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, Olimpiyatlarda teknoloji kullanımının nasıl geliştiğini kapsamlı bir şekilde ortaya koymaktadır. 1896 Atina Olimpiyatları'nda kullanılan ilk kronometre, zamanlamanın doğruluğunu artırarak atletizmde önemli bir ilerleme sağlamıştır. Ardından 1912 Stockholm'de otomatik zamanlama sistemi ve 1932 Los Angeles'ta foto finish teknolojisi ile spor olaylarının ölçülmesi ve değerlendirilmesi daha hassas hale gelmiştir. 1936 Berlin Olimpiyatları'nda TV yayınının başlaması, tüm branşlardaki etkinliklerin geniş bir kitleye ulaşmasını sağlamıştır. 1948 Londra Olimpiyatları'nda kayıt özellikli Kirby kameraları, tüm branşlarda görsel verilerin detaylı bir şekilde kayıt altına alınmasını mümkün kılmıştır. 1968 Meksika Olimpiyatları ise renkli TV yayını ve dokunmatik sistemlerle izleyicilere daha etkileşimli bir deneyim sunmuştur. 1976 Montreal'de dijital skor göstergeleri, tenis gibi branşlarda sonuçların hızla ve doğru bir şekilde gösterilmesine yardımcı olmuştur. 1980 New York Olimpiyatları'ndaki kar makineleri, kış sporlarının düzenlenmesinde önemli bir yenilik getirmiştir.

1984 Los Angeles Olimpiyatları'nda açılış törenlerinde kullanılan Bell Rocket Belt, teknolojiyle yapılan yaratıcı gösterimlerin bir örneğidir. 1988 Seul Olimpiyatları'nda bilgisayarlı iletişim sistemleri, izleyici ve görevliler arasındaki etkileşimi geliştirmiştir. 2000 Sydney Olimpiyatları ise mobil iletişim ve internet ile görsel sistemler kullanarak izleyici takibini ve erişimi genişletmiştir. 2004 Atina Olimpiyatları'nda kablolu TV sistemleri, izleyici deneyimini daha verimli hale getirmiştir. 2008 Pekin Olimpiyatları'nda, deprem ikaz sistemi ve LZR yarışçı mayosu gibi teknolojiler, katılımcıların güvenliğini ve performansını artırmıştır. 2012 Londra Olimpiyatları, Oscar Pistorius'un protez bacağı ve Respibelt solunum yardımcısı gibi yeniliklerle engelli sporcuların performansını desteklemiştir. 2016 Rio Olimpiyatları'nda bulut teknolojisi, sanal gerçeklik uygulamaları ve 4K Ultra HD yayınlar, izleyici deneyimini önemli ölçüde geliştirmiştir. 2020 Tokyo Olimpiyatları, robot teknolojisi, yüz tanıma sistemleri, 8K izleme ve 5G gibi yüksek teknolojilerle güvenlik, izleyici takibi ve altyapı yönetiminde devrim yaratmıştır. 2024 Paris Olimpiyatları ise yapay zeka destekli performans izleme sistemleri ve akıllı stadyum teknolojileri ile sporcuların performansını iyileştirmeye ve izleyici deneyimini artırmaya yönelik yenilikçi çözümler sunmaktadır. Bu gelişmeler, teknolojinin Olimpiyat oyunlarındaki etkisini ve sürekli evrimini net bir şekilde ortaya koymaktadır.

TARTIŞMA

Teknolojik gelişmelerin ülkeler arasında büyük bir rekabet ortamı yaratması, devletlerin mevcut teknolojik imkanlarını geliştirmesine zemin hazırlamıştır. İnsanların yaşam kalitesini artırma arzusu, teknolojiye ileri adımları hızlandırmış ve teknolojinin kullanımını zorunlu hale getirmiştir (Meral ve Çolak, 2002). Bu zorunluluk, yalnızca günlük yaşamı değil, aynı zamanda spor dünyasını da derinden etkilemiştir. Spor, birçok teknolojik gelişmeye ilham kaynağı olmasının yanı sıra, teknolojiden de geniş ölçüde faydalanmaktadır. Bilim, mühendislik ve modern bilgi teknolojilerinin ilerlemesi, sporun her seviyesinde ve her branşında rekabeti, mücadeleyi ve bu süreçten alınan hazzı artırmıştır. Bu artan rekabet, spora olan ilgiyi de yükseltirken, bu ilginin karşılanması için tesislerin, organizasyonların, yayınların, ekipmanların ve sportif performansların geliştirilmesinde teknoloji kilit bir rol oynamaktadır (Can ve ark., 2011).

Olimpiyatlarda teknolojinin gelişimi, spor performanslarında dikkate değer artışlar sağlamış ve oyunların doğasını kökten değiştirmiştir. Örneğin, 100 metre koşusunda %24, sıırıyla atlamada %86, cirit atmada %95 ve bir saatlik bisiklet yarışında %35 oranında performans artışı kaydedilmiştir (Haake, 2009). Bu veriler, teknolojik yeniliklerin atletik

başarılar üzerindeki etkisini açıkça göstermektedir. Teknolojik gelişmeler, yalnızca spor performanslarını artırmakla kalmamış, aynı zamanda sporcuların sınırlarını zorlamalarına da olanak tanımıştır. Olimpiyatlardaki nanoteknolojiler, buz pateni, giyilebilir izleme cihazları, kayak spor ekipmanları ve kış koruması gibi çeşitli uygulamalar aracılığıyla, sporculara "daha hızlı, daha yüksek, daha güçlü" olma arayışlarında önemli destek sağlamaktadır (He ve ark., 2022). 2012 Londra Olimpiyat Oyunları'nda kullanılan basınca duyarlı çıkış takozları ise, bu teknolojik yeniliklerin spor alanındaki etkisini çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Bu yenilik, sporcunun hareketini ölçmek yerine, çıkış takozuna uyguladığı basıncı ölçerek yarışmayı başlatan tabancanın ateşlenmesinden sonra saniyenin onda birine denk gelen bir zaman diliminde çıkış yapmayı mümkün kılmaktadır. Böylece, tabancanın ateşlenmesinden önce çıkış yapan sporcuların hatalı çıkış yaptığı durumları anında hakeme bildirerek, yarışmanın adil ve doğru bir şekilde başlamasını sağlamaktadır (Tosun-Tunç ve Sevilmiş, 2019).

Teknoloji, Olimpiyat Oyunları'nın yalnızca sporcuların performanslarını artırmada değil, aynı zamanda etkinliklerin programlanması, lojistik ve diğer çeşitli faaliyetlerin yönetilmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Teknolojik yenilikler, organizasyonun çeşitli yönlerini destekleyerek etkinliklerin daha verimli ve sorunsuz bir şekilde gerçekleşmesine katkıda bulunur (Sakac, 2008). Bu bağlamda, Olimpiyat Oyunları'nda kullanılan teknolojiler, sadece bir spor etkinliği değil, aynı zamanda sosyal ve ekonomik kalkınmayı yönlendirebilen ileri ve uygulanabilir bir teknoloji sistemine dönüşmüştür. Olimpik bilim ve teknoloji, oyunların başarısıyla birlikte endüstrileştirilebilen bir yapı haline gelmiş ve bu sayede geniş çapta toplumsal ve ekonomik faydalar sağlayarak Olimpiyat Oyunları'nın ötesinde de etki yaratmıştır (Lucheng ve Feifei, 2007). Bu sistem, sadece sporcuların performansını artırmakla kalmaz, aynı zamanda ev sahibi ülkeler için sürdürülebilir kalkınma ve yenilikçi teknolojilerin geliştirilmesine de katkıda bulunur. Bu doğrultuda, Olimpiyatlar yalnızca sporun bir kutlaması değil, aynı zamanda bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin de sergilendiği küresel bir platform haline gelmiştir.

Nesnelerin İnterneti (IoT) teknolojisi, spor tesislerinin bilgi altyapısının inşasını hızlandırmıştır. Özellikle Londra ve Rio Olimpiyat Oyunları tesislerinde, IoT teknolojisinin etkin bir şekilde kullanıldığı görülmüştür (Reis ve ark., 2017). Bu teknoloji sayesinde, tesislerin daha verimli bir şekilde yönetilmesi, sporcu performanslarının izlenmesi ve seyirci deneyimlerinin iyileştirilmesi mümkün olmuştur. IoT, spor dünyasında bir devrim yaratarak, spor tesislerinin akıllı ve bağlantılı hale gelmesine katkı sağlamıştır.

Olimpiyat Oyunları ile ilişkili kentsel dönüşüm ise, IoT ve diğer teknolojik gelişmelerle birlikte, giderek daha fazla teknolojik alanı kapsayarak ev sahibi şehirleri teknolojik açıdan ileri seviyelere taşımaktadır. Bu süreç, sadece spor tesislerinin modernizasyonunu değil, aynı zamanda akıllı şehir altyapılarının geliştirilmesini, ulaşım sistemlerinin iyileştirilmesini ve dijital teknolojilerin uyarlanması da içermektedir (Kassens-Noor ve Fukushige, 2018). Böylece, Olimpiyat Oyunları hem sporun hem de şehirlerin teknolojik dönüşümüne öncülük eden bir etkinlik haline gelmiştir. Dönmez ve arkadaşlarının (2021) çalışmasında, teknolojinin spor alanındaki hızlı gelişimi, 21. yüzyılda Olimpiyat Oyunları'nda belirgin bir şekilde etkisini gösterdiğini ifade etmiştir. Bu süreçte, oyunların düzenlenmesinden, oyunlar süresince yapılan etkinliklere ve sonrasındaki değerlendirmelere kadar birçok alanda yeni teknolojik aletler ve yöntemler kullanılmaya başlanmıştır. 21. yüzyılda düzenlenen Yaz Olimpiyat Oyunları'nda teknoloji kullanımının, yayın gelirlerinin artışı, sponsor desteğinin güçlenmesi ve izleyici sayısındaki artış gibi birçok alana olumlu katkılar sağladığı tespit edilmiştir. Teknolojinin Olimpiyat Oyunları üzerindeki etkisinin yalnızca organizasyonel süreçlerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda ekonomik ve izleyici odaklı alanlarda da önemli değişimlere yol açtığını göstermektedir. Teknolojinin sunduğu bu yenilikler, Olimpiyat Oyunları'nın modern spor dünyasında nasıl dönüştüğünü ve bu büyük spor etkinliğinin gelecekte nasıl şekilleneceğini anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

Olimpiyat Oyunları'nın gelişimi, teknolojiyle birlikte sporun nasıl dönüştüğünün en çarpıcı örneklerinden biridir. Geçmişten günümüze uzanan bu süreçte, teknolojinin sporun doğasını nasıl şekillendirdiği net bir şekilde görülmektedir. İlk modern Olimpiyatlardan günümüze kadar, oyunlarda kullanılan teknolojiler sadece sporcuların performansını artırmakla kalmamış, aynı zamanda izleyici deneyimini de köklü bir şekilde değiştirmiştir. Gelişmiş zamanlama sistemleri, yüksek çözünürlüklü yayınlar ve sporcu sağlığını izleyen giyilebilir teknolojiler gibi yenilikler, Olimpiyatların hem sahada hem de saha dışı alanlarda nasıl bir dönüşüm geçirdiğinin göstergeleridir (Barney ve ark., 2002).

21. yüzyıldaki teknolojik gelişmeler, spor alanında yenilikleri teşvik ederken, katılımcıları yabancılaştırmış ve modern Olimpiyat Oyunları'nın performans, kurumsal yapılar ve değerler düzeylerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Teknolojik ilerlemeler, sporun temel insani ve toplumsal yönlerini gölgede bırakabilirken, aynı zamanda sporcuların ve izleyicilerin etkinliklere olan bağlılıklarını zayıflatmış ve sporun doğallığını azaltmıştır (Neubauer, 2008). Bu durum, Olimpiyat Oyunları organizasyonunun, her geçen gün daha gösterişli ve maliyetli hale gelmesine de neden olmuştur. Özellikle açılış ve kapanış

seremonileri, ev sahibi ülkeler için büyük bir mali yük oluşturmaktadır. Bu seremonilerde kullanılan son teknolojiler ve gösterişli etkinlikler, ülkeler üzerinde büyük bir ekonomik baskı yaratmaktadır (Altuğ, 2022).

Bu gelişmelerin yanı sıra, performans farkı yaratan pahalı teknolojik ekipmanların sporda eşit ve adil müsabakalar üzerindeki etkisi tartışılmaktadır. Speedo, su geçirmeyen nanopartüküllerle kaplı LZR Racer yüzücü mayosunu üretmiştir. Bu mayolar, 2008 Pekin Olimpiyatları'nda Michael Phelps'in rekor başarısında ve toplamda kırılan 168 dünya rekorunda önemli bir rol oynamıştır. Nanoteknolojinin bu kadar etkili olduğu gözlemlenince, Uluslararası Yüzme Federasyonu (FINA) bu mayoların haksız rekabet yarattığını düşünerek, "teknoloji dopingi" olarak nitelendirmiş ve 2010 yılında nanoteknoloji kullanılarak üretilen LZR Racer ve benzeri mayoları yasaklamıştır (Dorey, 2012). Yüksek teknolojik spor ekipmanlarının olumsuz etkisi, genellikle bu ekipmanların maliyetlerinin giderek artmasına yol açmakta ve bu durum, finansal açıdan güçlü ulusal takımların daha az kaynağa sahip takımlar ve ülkeler karşısında üstünlük sağlamasına neden olmaktadır. Bu eşitsizlik, sporun temelinde yatan adil rekabet ruhunu zedeleyerek, rekabetin sadece performans değil, aynı zamanda finansal güçle de belirlendiği bir ortam yaratmaktadır (Fuss ve ark., 2010). Bununla birlikte son yıllarda, Olimpiyat Oyunları'ndan sonra ekonomik fayda beklentilerine rağmen, ev sahibi toplumlar genellikle büyük borç yükü ile karşı karşıya kalmakta ve çok az veya hiç fark edilir fayda elde edememektedirler (Porter ve Fletcher, 2008). Dijital teknolojinin uluslararası spor organizasyonlarına etkisi, hem olumlu hem de olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Bu nedenle, bu tür organizasyonların teknolojik gelişmeleri nasıl en iyi şekilde kullandıklarını ve aynı zamanda ortaya çıkan sorunları nasıl yönettiklerini dikkatlice değerlendirmek önemlidir (Mavibaş, 2023).

SONUÇ ve ÖNERİLER

Olimpiyat oyunları, sporun ötesinde, teknolojinin ilerlemesiyle de şekillenen bir etkinlik haline gelmiştir. Tarihsel süreç içinde, teknolojiye olan bu evrimsel yaklaşım, sporcuların performansını artırma, izleyici deneyimini iyileştirme ve organizasyonların etkinliğini sağlama noktasında önemli bir rol oynamıştır. Teknolojinin Olimpiyat oyunlarındaki yeri, her yeni organizasyonla birlikte daha da belirginleşmiş ve çeşitli yeniliklerle sporun kalitesini yükseltmiştir. Geçmişten günümüze, kronometrelerden dijital sistemlere, renkli televizyon yayınlarından akıllı stadyum teknolojilerine kadar birçok gelişme yaşanmıştır. Bu teknolojik yenilikler, sporun adil bir şekilde rekabet edilmesini sağlarken, izleyicilere daha zengin bir deneyim sunmuştur. Her bir Olimpiyat, bu teknolojik ilerlemeleri yansıtarak, sporun küresel

bir etkinlik olarak nasıl dönüştüğünü göstermektedir. Bu süreçteki gelişmeler, sporun geleceğini şekillendiren önemli adımlar olarak değerlendirilmektedir.

Spor organizasyonlarında dijital araçların kullanımı, spor dünyasında köklü değişiklikler ve yenilikler yaratmıştır. Hawk-Eye teknolojisinden yapay zeka hakemlerine, dijital bilet sistemlerinden blockchain ve NFT'lere kadar uzanan bu geniş yelpazedeki dijital araçlar, hem sporcuların performansını optimize etmek hem de izleyici deneyimini zenginleştirmek için kullanılmaktadır. Bu teknolojilerin ilki olan Hawk-Eye, adil oyun standartlarını korurken, dijital bilet sistemleri ve sosyal medya gibi araçlar, izleyicilerin spor etkinliklerine erişim ve katılımını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, dijital sağlık uygulamaları ve giyilebilir teknolojiler, sporcuların fiziksel durumlarını izleyerek sakatlanma riskini azaltmış ve performanslarını artırmıştır. Bu sonuçlar, dijital teknolojilerin spor organizasyonlarındaki önemini vurgulamakta ve gelecekte bu araçların spor dünyasında daha da etkili olacağını göstermektedir.

Olimpiyatlarda giyilebilir teknolojilerin tarihsel gelişimi, sporcuların performansını iyileştirmek ve izleyici deneyimlerini zenginleştirmek açısından kritik bir rol oynamıştır. 13. yüzyılda gözlüklerin icadıyla başlayan bu süreç, modern giyilebilir teknolojilerin ilk örneklerinden biri olan 1955-1961 yıllarında geliştirilen ayakkabı tabanlı zamanlama cihazıyla devam etmiştir. 2000'li yıllarda ortaya çıkan akıllı yüzükler ve fitness izleme setleri, sporcuların sağlık durumlarını ve performanslarını yakından takip etmeyi mümkün kılmıştır.

2024 Paris Olimpiyatları, teknolojinin sporun geleceğini şekillendirmedeki kritik rolünü bir kez daha vurgulamaktadır. Bu dönemde uygulanan yapay zeka destekli performans izleme sistemleri, giyilebilir sensörler, akıllı stadyum teknolojileri ve 5G iletişim altyapıları, sporcuların performanslarını geliştirirken, izleyici deneyimini de önemli ölçüde geliştirmiştir. Bu teknolojik yenilikler, Olimpiyat oyunlarının sadece sportif rekabeti değil, aynı zamanda organizasyonel ve izleyici etkileşimini de dönüştürdüğünü göstermektedir. Bu bağlamda, 2024 Paris Olimpiyatları, Olimpiyatlarda teknolojinin evrimini ve bu sürecin spor dünyasına katkılarını somut bir şekilde ortaya koymaktadır.

Her ne kadar teknolojik gelişmeler, Olimpiyat Oyunları'nda performansı artırma ve izleyici deneyimini zenginleştirme gibi olumlu etkiler yaratsa da, bu ilerlemelerin bazı olumsuz sonuçları da vardır. 21. yüzyıldaki teknolojik yenilikler, sporun temel insani ve toplumsal yönlerini gölgede bırakabilirken, katılımcıları yabancılaştırmış ve sporun doğallığını azaltmıştır. Olimpiyat Oyunları organizasyonları giderek daha gösterişli ve maliyetli hale gelirken, özellikle açılış ve kapanış seremonileri ev sahibi ülkeler için büyük bir

ekonomik yük oluşturmaktadır. Son teknolojilerle gerçekleştirilen bu seremoniler, ülkeler üzerinde önemli bir mali baskı yaratmaktadır. Bununla birlikte, yüksek teknoloji spor ekipmanlarının maliyetleri arttıkça, bu durum finansal açıdan güçlü ulusal takımların daha zayıf takımlar karşısında üstünlük sağlamasına neden olmaktadır. Speedo'nun LZR Racer yüzücü mayosunun örneğinde olduğu gibi, bu tür ekipmanlar, adil rekabetin önünde bir engel teşkil etmekte ve "teknoloji dopingi" olarak nitelendirilen uygulamalarla sporun eşitlik ilkesini zedelemektedir. Olimpiyat Oyunları'ndan sonra ev sahibi toplumlar genellikle büyük borç yükleriyle karşılaşmakta ve ekonomik faydalar beklenenin aksine oldukça sınırlı kalmaktadır. Bu durum, Olimpiyat Oyunları'nın sporun evrensel değerlerini ve adil rekabet ruhunu zedeleyebileceğini göstermektedir.

Olimpiyat oyunları, teknolojinin spor üzerindeki derin etkilerini ve gelişimini en iyi şekilde sergileyen bir etkinlik olarak öne çıkmaktadır. Tarih boyunca, basit araçlardan modern yapay zeka sistemlerine kadar yaşanan teknolojik ilerlemeler, sporcuların performansını artırmakta ve izleyici deneyimini zenginleştirmektedir. 2024 Paris Olimpiyatları'nda uygulanan akıllı stadyum teknolojileri ve giyilebilir sensörler, sporun geleceğini şekillendiren kritik adımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu yenilikler, Olimpiyat oyunlarının sadece sportif rekabet değil, aynı zamanda teknolojik ve organizasyonel yeniliklerin de ön planda olduğu bir platform olduğunu göstermektedir. Teknolojik gelişmeler, sporun adil ve etkili bir şekilde yönetilmesini sağlarken, izleyicilere kapsamlı ve etkileyici bir deneyim sunarak sporun sürekli olarak yenilendiğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Ak, MO. (2021). Spor Yönetimi Açısından Teknolojinin Spora Entegrasi Cybathlon Örneği. Pearson Journal, 6(16), 413-427.
- Altuğ, H. (2022). Olimpiyatların Ülkelere Kazandırdıkları. Düzce Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi Yıl: 2022 - Cilt: 2 - Sayı: 2.
- Aydın, N. (2019). Giyilebilir Teknolojiler. Ankara: İksad Bas. Yay.
- Baiju, NT. (2019). The Complete History of Wearable Technology: A Timeline. <https://roboticsbiz.com/the-complete-history-of-wearable-technology-a-timeline/> Erişim Tarihi: 13.08.2024.
- Barney, RK., Wenn, SR., & Martyn, SG. (2002). Selling the five rings: The International Olympic Committee and the rise of Olympic commercialism.

- BBC. (2023). Vision Pro: Apple'in tanıttığı karma gerçeklik gözlüğünün özellikleri neler? <https://www.bbc.com/turkce/articles/cv2re45yen3o> Erişim Tarihi: 11.08.2024.
- Can, H., Lu, M., & Gan, L. (2011). The research on application of information technology in sports stadiums. *Physics Procedia*, 22, 604-609.
- Creswell, JW. (2014). Nitel araştırma yöntemleri (Çev Edt: Bütün, M. ve Demir, S. B). Ankara: Siyasal Kitap.
- Dorey, E. (2012). Does nanotechnology offer athletes more than a sporting chance? <https://www.theguardian.com/nanotechnology-world/does-nanotechnology-offer-athletes-more-than-a-sporting-chance> Erişim Tarihi: 13.08.2024.
- Dönmez, E., Kaya, E., & Yıldız, K. (2021). 21. Yüzyıl Yaz Olimpiyat Oyunlarında Teknoloji Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 26-39.
- Frawley, S., Toohey, K., & Veal, AJ. (2013). Managing sport participation legacy at the Olympic Games. In *Managing the Olympics* (pp. 66-83). London: Palgrave Macmillan UK
- Fuss, FK., Subic, A., & Mehta, R. (2010). Sport and the technological and financial arms race: Back to the grass-roots.
- Haake, S. J. (2009). The impact of technology on sporting performance in Olympic sports. *Journal of Sports Sciences*, 27(13), 1421-1431.
- He, C., Cao, M., Liu, J., Ge, Z., Zhou, R., & Xu, H. (2022). Nanotechnology in the Olympic Winter Games and beyond.
- Kassens-Noor, E., & Fukushima, T. (2018). Olympic technologies: Tokyo 2020 and beyond: the urban technology metropolis. *Journal of Urban Technology*, 25(3), 83-104.
- Kılıç, HÖ. (2017). Giyilebilir teknoloji ürünleri pazarı ve kullanım alanları. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(4), 99-112.
- Kozak, M., & Yıldırım, İ. (2018). 2016 Rio Oyunları: Organizasyonel, Yönetmel ve Siyasal Sorunlar Üzerine Türk Medyasından Okumalar. 16. Uluslararası Spor Bilimleri Kongresi (pp.1496-1506). Antalya, Turkey.
- Lucheng, H., & Feifei, W. (2007). Research on industrializing Olympic science and technology [J]. *China Soft Science*, 10, 30-36.
- Mavibaş, M. (2023). Uluslararası Spor Organizasyonlarında Dijital Teknolojinin Kullanımı ve Etkileri Dijital Çağda Spor Araştırmaları I. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub222>. License: CC-BY-NC 4.0

- Meral, M., Çolak, E. (2002). Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Teknoloji Kullanım Profili. II. Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu Bildiri Kitabı, Sakarya.175-181.
- Neubauer, D. (2008). Modern sport and Olympic Games: The problematic complexities raised by the dynamics of globalization. *Olympika: The International Journal of Olympic Studies*, 17, 1-41.
- Overmyer, MP. (2017). Economic impact analysis on Olympic host-cities.
- Porter, PK., & Fletcher, D. (2008). The economic impact of the Olympic Games: Ex ante predictions and ex poste reality. *Journal of sport management*, 22(4), 470-486.
- Reis, AC., Frawley, S., Hodgetts, D., Thomson, A., & Hughes, K. (2017). Sport Participation Legacy and the Olympic Games: The Case of Sydney 2000, London 2012, and Rio 2016. *Event Management*, 21(2), 139–158.
- Sakac, B. (2008). Information technology at the Olympic Games. *WIT Transactions on State-of-the-art in Science and Engineering*, 32.
- Sönmez, V., & Alacapınar, FG. (2019). Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri (7. Baskı). Anı Yayıncılık.
- Sullivan, M. (2020). Mojo'nun gözlerinize “süper güç” veren AR kontakt lensleri nasıl doğdu? <https://fastcompany.com.tr/teknoloji/mojonun-gozlerinize-super-guc-veren-ar-kontakt-lensleri-nasil-dogdu/> Erişim Tarihi: 10.08.2024.
- Şahin, S., & Erden, S. (2017). Antrenörlerin Olimpiyat Oyunları hakkındaki görüşlerinin belirlenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 375-388.
- Tosun-Tunç, G. ve Sevilmiş, A. (2019) Sporda inovasyon: Bir derleme çalışması. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 39-46.
- Yetmen, G. (2017). Giyilebilir teknoloji. *Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(9), 275-289.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Wen, YC. (2020). Research on the Tokyo 2020 olympic games and sports smart technology. *European Journal of Physical Education and Sport Science*.

Osmanlı Döneminde Futbolun Doğuşu ve Kurulan Futbol Kulüpleri

Murat TERLEMEZ¹, Hafize Sühendan KUMCU²

ÖZET

Amaç: Osmanlı Döneminde futbolun ülkeye nasıl girdiği, hangi futbol kulüplerinin tarih sahnesinde olduğu, hangi illerde futbol oynandığı, hangi milletlerin futbola katkı sağladığı, Osmanlı Dönemi'ndeki futbolun ilkleri, ilk futbol sahaları, Atatürk'ün futbola katkısı ve kulüplerin kuruluş zamanları incelemeye konu olmuştur.

Yöntem: Çalışmada literatür ve belge tarama yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Osmanlı İmparatorluğu'nda, halkın futbol ile tanışması "Sultan Abdülaziz" döneminde olmuştur. Osmanlı Devleti'nin başlıca ticaret limanlarının olduğu kentlere yerleşen İngilizler futbolu ülkemize getiren ve yayan kişiler olmuştur. İstanbul, İzmir ve Selanik'te İngilizler ve Rumlar birbirleri ile maçlar yaparken, Türk gençlerinin fazlasıyla dikkatini çekmiştir. İstanbul'da kurulan ilk futbol kulübü 1875 yılında "Hermes Athletic And Cultural Association", İzmir'de kurulan ilk futbol kulübü ise 1885 yılında "Football Club Smyrna" olmuştur. Futbol oynayan ilk Türk 1898 yılında İzmir'de İngilizler ile beraber oynayan "Selim Sırrı Tarcan" olduğu ama ilk Türk futbolcusunun ise "Fuat Hüsnü Bey" olduğu bilinmektedir. İlk Türk futbol kulübünün ise "Sultan İkinci Abdülhamid" zamanında 1899 yılında Fenerbahçe'nin temellerinin atıldığı "Black Stocking" takımıdır. Kulüplerine İngilizce isim koyarak resmi takibattan kurtulmayı düşünen bu kulübün kurucuları, bir süre sonra kulübün kapanması ile 1907 yılında Fenerbahçe Kulübünü kurmuş oldukları bilinmektedir.

Sonuç: Sonuç olarak, "Fenerbahçe Spor Kulübü" ilk futbol kulübü olan Black Stocking'in temelleri, kurucularının içlerindeki futbol ateşi ile birlikte günümüze kadar uzanmıştır. "İstanbul Futbol Ligi"ne katılan ilk Türk takımı ise 1905 yılında kurulan "Galatasaray Spor Kulübü"dür. Günümüze kadar uzanan bir diğer kulübümüz olan "Beşiktaş Jimnastik Kulübü" ise 1920'li yıllarda futbol liglerine dahil olmuştur. Trabzon'un ilk futbol kulübünün de 1913 yılında kurulan Trabzon İdman Yurdu olduğu belirlenmiştir. Futbolun Osmanlı'ya girişi İngilizler tarafından sağlanmış, Rum, Ermeni ve Türk kulüplerinin de katılımıyla yaygınlaşmaya başlaması kaçınılmaz olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Dönemi Futbolu, Futbol Tarihi, Futbol Kulüpleri

ABSTRACT

The Birth of Football and The Founded Football Clubs in The Ottoman Period

Purpose: How football entered the country in the Ottoman Period, which football clubs were on the stage of history, in which provinces football was played, which nations contributed to football, the firsts of football in the Ottoman Period, the first football fields, Atatürk's contribution to football and the establishment times of the clubs have been examined.

Method: Literature review method was used in the study

Results: In the Ottoman Empire, people were introduced to football during the reign of "Sultan Abdulaziz". The British, who settled in the cities where the main trade ports of the Ottoman Empire were, were the ones who brought and spread football to our country. While

¹ Marmara Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, İstanbul/TÜRKİYE. murat_terlmez@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2305-061X

² İstanbul Okan Üniversitesi, Dr. Öğr. Üyesi, Sanat, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Sanat ve Kültür Yönetimi Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE. suhendank@gmail.com, ORCID: 0009-0009-7915-0338

the British and Greeks were playing matches against each other in Istanbul, Izmir and Thessaloniki, they attracted the attention of Turkish youth. The first football club established in Istanbul was "Hermes Athletic And Cultural Association" in 1875, and the first football club established in Izmir was "Football Club Smyrna" in 1885. It is known that the first Turk to play football was "Selim Sırrı Tarcan", who played with the British in Izmir in 1898, but the first Turkish football player was "Fuat Hüsnü Bey". The first Turkish football club was the "Black Stocking" team, where the foundations of Fenerbahçe were laid in 1899 during the reign of "Sultan Abdulhamid II". It is known that the founders of this club, who thought of avoiding official prosecution by naming their club in English, founded the Fenerbahçe Club in 1907, after the club was closed down after a while.

Conclusion: As a result, the foundations of Black Stocking, the first football club of "Fenerbahçe Sports Club", have survived until today, together with the football fire within its founders. The first Turkish team to join the "Istanbul Football League" was "Galatasaray Sports Club", which was founded in 1905. "Beşiktaş Gymnastics Club", another of our clubs that continues to this day, was included in the football leagues in the 1920s. It has been determined that the first football club of Trabzon was Trabzon İdman Yurdu, which was founded in 1913. The introduction of football to the Ottoman Empire was ensured by the British, and it was inevitable that it began to spread with the participation of Greek, Armenian and Turkish clubs.

Keywords: Ottoman Era Football, Football History, Football Clubs

GİRİŞ

Osmanlı zamanında halkın futbola ilgisi, Padişah Abdülaziz döneminde olmuştur. Paris'e gönderilen öğrenciler, futbolun Fransa'da çok sevildiğini gördüklerinde, futbol hakkında yazılmış Fransızca bir kitabı 1869 yılında Türkçe diline çevirerek, İstanbul'da çoğaltmışlardır. Kitabın adı ise "Ordu ve Mekteplerde Futbol"dur (Kahraman, 1995).

Modern anlamda futbolun İngiltere'den ortaya çıkarak yayılmasıyla birlikte Osmanlı Devleti'nin belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizler, futbolu ülkemize getirip, yayan kişiler olmuşlardır. Futbolun oynandığı ilk üç şehir İstanbul, Selanik ve İzmir olmuştur. Buralarda İngilizler futbol oynarken Rumlar da onlara katılıp futbol maçları yapmışlardır. Ancak, Müslümanların futbol oynamaları için biraz daha zaman geçmesi gerekmiştir. İzmir'de ilk futbol kulübü 1894 yılında İngilizler tarafından kurulan "Football Club Smyrna" olmuştur. İstanbul'da futbol 1895 senesinde Kadıköy ve Moda'da oynanmaya başlamıştır. İzmir'den İstanbul'a göçen İngilizler burada da futbol oynamaya başlamışlardır. İstanbul'daki Rumlar da futbola merak sarmışlar ve futbol çok büyük bir hızla yayılmaya başlamıştır (Afyoncu, 2017).

1898 yılında İzmir'de İngilizlerle beraber futbol oynayan ilk Türk'ün Selim Sırrı Tarcan; İlk Türk futbolcusunun ise Fuat Hüsnü Bey olduğu kaynaklarda belirtilmektedir (Soysal, 2019). Modern olarak futbolun Türk topraklarına ulaşması 19. yüzyıl sonlarına doğru

olduğu ve ilk defa ise İngilizler tarafından oynandığı belirtilmektedir (Urartu, 1983; Sancaklı ve ark., 1995).

Gerçek kökeninin neresi olduğu tartışılrsa da, ayakla oynanan top oyununun İngiltere’de “Futbol Oyunu” haline geldiği ve oradan dünyanın dört bir yanına yayıldığı görülmektedir. Ve dünyanın birçok yerine de bu popüler oyunu götürenler yine İngilizler olmuşlardır. Geçtiğimiz yüzyılın özellikle ikinci yarısı, İngilizlerin çeşitli amaçlarla dünyanın dört bir yanına yayıldıkları bir dönemdir. Başta Mısır ve Hindistan olmak üzere çeşitli müstemlekelerine askeri amaçlarla giden İngilizler, bazı yerlere de tamamen ticari amaçlarla gelmişlerdir. Bunlar, o ülkelerde yetişen malları İngiltere’ye yollayan tüccarlardır. Bu yayılış sırasında Osmanlı Devleti’ne de tütün ve pamuk ticaretiyle uğraşan İngilizler gelmişler ve bunlar zamanla ailelerini de getirerek Osmanlı İmparatorluğu’nun belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşmişlerdir. Daha sonra bu İngiliz aileleri, futbolu ülkemizin sınırları içine sokan kişiler olmuşlardır. Geçtiğimiz yüzyıl sonlarına doğru ülkemize yerleşmiş bulunan İngiliz ailelerin İstanbul, İzmir ve Selanik gibi liman kentlerine yöneldikleri görülür. Bu ailelerin erkekleri göçerken pipoları ve viskileri gibi, enikonu tiryakisi oldukları futbolu da beraberlerinde getirmişlerdir. Bu ailelerin kendi aralarında iddia seviyesinde futbol maçları yaparlarken buradaki komşuları veya yakın dostları olan Rumlar da onlara katılmışlardır. Böylece futbol oynayan kişilerin olduğu gibi, takımların sayısında da önemli bir artış görülmüştür (TFF, 1992).

Futbol ile İlgili İlk Osmanlı Belgesi

Osmanlı Devleti Arşivi’nde, futbol müsabakalarına dair inceleme yapabileceğimiz ilk belge 23 Kasım 1890 tarihli belgedir. Bu belgede; Moda’da ikamet eden İngiliz uyruklu Mösyö Witt’in oğullarının gözetiminde, 20-25 kadar İngiliz gencinin, önceki yıllarda olduğu gibi futbol oynadıklarından söz edilmektedir. Belgede “önceki yıllarda olduğu gibi” ifadesinin kullanılması, 1890 yılından önce de yabancıların kendi aralarında futbol müsabakaları gerçekleştirdiklerini gösteriyor. Kadıköy Moda’da oturan İngiltere Devleti tebaasından Mösyö Witt’in oğullarının gözetimi altında olmak üzere İstanbul’da oturan 20-25 kadar İngiliz gencinden bahsedilmektedir. Yapılan incelemede, oyunun yardımsever İngilizler tarafından mektepler yararına düzenlendiği, bu vesileyle toplanacak yardımın, İngiliz delikanlılarının oynadığı oyun kim tarafından kazanılırsa onlar tarafından mekteplere bağışlandığının kabul edileceği anlaşılmıştır. İngilizlerin, bu maç yapılana kadar her cumartesi toplanıp talimlerine devam edecekleri de öğrenilmiştir. Üsküdar mutasarrıflığı esas maçın ne zaman yapılacağını ne kadar para toplanacağını ve hangi mekteplere dağıtılacağını da araştırmaktadır. Bütün

bunlar yaşanırken herhangi bir sorunun meydana gelmemesi için tedbirler alınması ve gelişmelerin Zaptiye Nezareti'ne bildirilmesi gerekmektedir (Bugün Gazetesi, 2013).

Osmanlı Döneminde Türklerin Futbol Oynaması

1898 yılında İzmir'de İngilizlerle beraber futbol oynayan ilk Türk'ün Selim Sırrı Tarcan; İlk Türk futbolcusunun ise Fuat Hüsnü Bey olduğu kaynaklarda belirtilmektedir. İstanbul'da futbolu İngilizlerden görerek sevmeye başlayan Fuat Hüsnü Bey, daha sonra arkadaşlarını da yanına alarak ilk Türk futbol takımını kurmuştur. "Black Stocking" adını alan takım Rumlarla maç yapmış ve bu maçı 5-1 kaybetmiştir. Kaçabilmeyi başaranlar olmuş ancak kaçamayanlar yakalanmıştır. Böylelikle ilk Türk futbol takımının ömrü uzun olmamıştır. Fuat Hüsnü Bey daha sonra İngilizlerin kurduğu Kadıköy Futbol Kulübü'nde "Bobby" takma adıyla oynamıştır (Afyoncu, 2017).

Osmanlı Dönemi'nde Oynanan İlk Müsabakalar

Osmanlıda İlk Futbol Karşılaşması

"Bayraklar ve Beyazlar"

Mehmet Yüce (2014)'nin, *Osmanlı Melekleri* adlı kitabında şu ifadeler yer almaktadır:

"Osmanlı coğrafyasında futbolla ilgili rastladığım ilk haber futbol oyununun elle oynatılanı ile ilgili... Futbolun bir şekilde atası diyebileceğimiz bir ragbi maçına İstanbul'da yayınlanan "Constantinople Messenger", 16 Kasım 1880 tarihli nüshasında oldukça geniş bir yer ayırmış: 'Geçen cumartesi günü C.F.C. (Constantinople Football Club) sezonun ikinci maçını Kadıköy'deki kriket sahasında yaptı. Bay Block ve Eyres tarafından 'Bayraklar ve Beyazlar' olarak seçilen takımlar birbirlerine oldukça saygılıydı. Önceki cumartesi oynanan maça göre ilk dikkat çeken, oyuncuların kondisyonlarının daha iyi olması ve hücum oyuncularının gelişme kaydetmesiydi. Ancak oyun sırasındaki 'itiş kakış' hâlen çok fazla. Topsuz oyunda bir hücum oyuncusu koşuya başlamalı ve sonra dönerek itiş kakıştan kurtulmalı. Daha sonra da topu aramalı. Beyazlar'da Huges son derece iyi savunma yaptı. İlk yarı boyunca Beyazlar rüzgârı da arkasına alarak hücum yaptılar. İlk yirmi dakikadan sonra oyun dengelendi. Bay Block'un Bayraklar adına güzel bir vuruşla yaptığı gol şutu, Bay H. Baker tarafından önlendi. Kısa bir süre sonra yapılan güzel bir try'dan (topun gol çizgisini herhangi bir noktasından geçmesi) sonra Bay Block nihayet bir gol (topun çizgiyi kale direklerinin arasından geçmesi) yapmaya muvaffak oldu."

1881 yılına geldiğimizde bu sefer başından sonuna futbol kurallarıyla oynanan bir maçın haberi yayınlanıyor gazetede. The Constantinople Messenger’ın 5 Ocak 1881 tarihinde çıkan nüshasında “Football” başlıklı haberde bakın ne yazıyor: “Geçen cumartesi günü Haydarpasha Çayırı’nda Olympic Football Club üyeleri Maviler ve Beyazlar adında iki takıma ayrılarak association (birlik) kuralları altında bir futbol maçı yaptılar. Mavi takım maçı ikiye karşı bir golle kazandı. Maviler’in golleri Dowson ve Frowin’in şutları ile atılmış, Beyazlar’ın golü ise Bay Pediani’den gelmiştir. Son derece güzel bir havada yapılan ve bu ülkede nadir görülen bu oyuna kalabalık bir izleyici grubu tanıklık etmiştir. Maçı izleyenler arasında bulunan yerliler (Türkler ve azınlıkları kastediyor olmalı) sahadaki oyuncuların kendilerini yırtarcasına yaptıkları fuleli koşulara kuşkuyla baktılar. Galip takımdan Dawson, Haydon ve W. Lyne güzel bir maç çıkarırken, Beyazlar’da Stephen Rowill, Lockhart ve Charles Bond yenilgiyi önlemeye çalıştılar.”

Bu maç elbette yapılan ilk maç değil. Bununla birlikte başından sonuna kadar futbol kurallarıyla oynanmış olan bu maça, futbol tarihimizin; süreli bir yayınla desteklenen, kayıtlı ilk maçı diyebiliriz (Yüce, 2014).

Yakışıklılara Karşı Tipsizler

Mehmet Yüce, “Osmanlı Melekleri” adlı kitabının bir diğer bölümünde şu ifadelerle yer vermiştir:

“1880 senesi, 27 Kasım Cumartesi, öğleden sonra İstanbul Kadıköy’de İngiliz Futbol Federasyonu kuralları ile (bu bizim bildiğimiz futboldur) yarım saat de olsa bir futbol maçı yapılmıştır. Yani futbol daha önce ezberletildiği gibi 1890’lı yılların ortalarında değil, çok önce İstanbul’da oynanmıştır. Bunun ilk futbol maçı olmadığı da açık. Gazete “birlik kuralları” derken bunu herkesin bildiği ve daha önce de oynandığı havasında yazıyor. Tıpkı ragbi gibi futbol da 1880’lerden önce İstanbul’da İngilizler tarafından oynanıyor. Gazete müsabaka ile ilgili ayrıntıları da yazmış: ‘Yakışıklılar ve Tipsizler’den oluşan iki takımın bu maçında bol gol gördük. Maça kulüp üyelerinin büyük bir bölümü havanın yağışlı olması ve hastalık gibi mazeretlerle katılamadı. Bu yüzden maç yetersiz sayıda oyuncu ile yapıldı. Yarım saatlik birlik kuralları ile oynanan maçtan sonra yapılan ragbi maçında Bay Block ve Graves güzel sayılar yaptılar. Öğleden sonra yapılan maç sırasında tuhaf bir gelişme yaşandı. Bir atak sırasında çizginin içine giren bir “Muhacir” (Muhtemelen Kırım Savaşı göçmeni) o sıra birbirleriyle çarpışan oyuncuların arasında kalarak fena halde yaralandı. Umarız önümüzdeki hafta katılım daha çok olur da daha güzel maçlar izleriz.” Kayıtlara

geçen ilk futbol maçı diyebileceğimiz Yakışıklılar-Tipsizler maçının takım kadrolarını da vermiş gazete:

Handsome: Block, Lambe, Heap, Bigelow, Eyres, Holmes, Whittall, Kerr. Uglies: Braves, Cumberbatch, Willmore, Burgin, Lander, Thomson, Clifton” (Yüce, 2014).

Osmanlı Dönemi’nde Kurulan Futbol Kulüpleri

Hermes Athletic and Cultural Association (1875) /İstanbul

1875 yılında İstanbul’da kurulan futbol kulübü “Hermes Athletic And Cultural Association”, Türk-Yunan savaşının etkisiyle 1926’da Selanik’e taşınmıştır. Selanik’te “Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinoupoliton (PAOK)” olarak faaliyetini sürdürmeyi başarmıştır (Afyoncu, 2017).

Constantinople Football Club (1870 Sonları) / İstanbul

Britanyalı bir kulüp olan “Constantinople Football Club hakkında”, 16 Kasım 1880 yılında İstanbul’da yayınlanan *Constantinople Messenger* adlı yayından söz eden Mehmet Yüce, futbolun atası olarak bilinen rugby oyununun oynandığı bir haberden bahseder:

“Haber teferruatlı bir şekilde incelenirse, Constantinople Football Club adında daha önce hiç duymadığım bir kulübün oyuncuları arasında, 1880 senesi Kasım’ında ragbi maçları yapıldığını; daha da önemlisi ‘sezonun ikinci maçı’ tanımlamasından bunun ne ilk sezon ne de ilk maç olduğunu, başka bir deyişle; 1870’lerin sonlarında da İstanbul’da ragbi oynandığını anlıyorum. İnceleme sürdürülürse; ilk futbol maçlarının düzenlendiği bilinen Kadıköy’de, ragbi ve kriket maçları yapıldığı görülüyor. Haberdeki isimlerden de oyuncuların İstanbul’a yerleşmiş İngiliz Levantenler olduğu anlaşılıyor” (Yüce, 2014).

Olympic Football Club

Sadece 1880 ve 1881 yılındaki haberlerde görülen “Olympic Footbal Club”, Britanyalı bir kulüptür. Adıyla Antik Yunan Olimpiyatlarına gönderme yapan bir kulüp diyebiliriz (Yüce, 2014).

Bournabat Football Club (1883) (Bornava Futbol Kulübü) / İzmir

Osmanlı Devleti’nde futbol, İstanbul’dan önce, 1870’li yılların sonlarında Selanik ve İzmir’de oynanmaya başlandı. İzmir’de bazı İngiliz gençleri tarafından hem eğlenmek hem spor yapmak için birtakım futbol müsabakaları düzenlendi. 1880’lü yıllarda kentte futbolun popüler bir spor olduğu, Bornovalı İngiliz gençler arasında oynandığı bilinmektedir. Bu

durum, İngiliz Konsoloslugu raporlarına kadar yansımıştır. İzmir’de ikamet eden La Fontaine Ailesi’nin ileri gelenleri, kentteki diğer İngiliz ailelerinin de katılımıyla 1894 yılında “Bournabat Football and Rugby Club” adında bir “futbol ve rugby” kulübü kurdular. Bu tarihten itibaren faaliyetlerini belirli bir düzenleme içinde bu kulüp çatısı altında yürüttüler. Bu takım, resmî olarak Türkiye’de nizamnamesi ve tüzüğü ile oluşmuş ilk futbol takımıydı. Bornova kulübünün kurucuları arasında Arthur Whittall, James La Fontaine, Edwin Whittall, Frank Whithall, Edwin Giraud, Henry Joly, Richard La Fontaine gibi İngiliz ve Fransız tabiiyetinde bulunan sporcu gençler yer alıyordu. İzmirli Levanten fertlerinin tekelinde olan futbol oyunu daha sonra İzmirli Rum takımları olan “Panionios, Apollon ve Pelops” ile Ermeni takımları “Apetyan ve Vartanyan”ın katılımıyla geniş kitlelere ulaştı. Özellikle Bornovalı Rumlar bu oyunu İngilizlerden öğrendiler. İzmir’in en güçlü takımı Bornovalı İngilizlerin futbol takımıydı. Bu takım şu isimlerden oluşuyordu: M. James Whittall, Edwin Charnaud, Percy Joly, Jim. R. Giraud, Pelcoc Whittall, A. J. Whittall, Herbert Joly, A. E. La Fontaine, Edmund Giraud, Jim Gout, Hav. Joly, Th. Tarrazzi, Herbert Whittall, Donald Whittall, Eddie Whittall, G. Whittall, James Whittall. İzmir’de İngiliz ailelerinin kendi aralarında ve dışarıdan misafirleriyle yaptıkları maçlar yerel basına konu olduğu gibi, zaman zaman İstanbul gazetelerinde de yer alıyordu. 1891-1892 yılları arasında özel günlerde yapılan futbol karşılaşmaları, 1893 yılından itibaren alışkanlık haline getirildi. Yeni yılın ilk günlerinde programlanan maçlarda Bornovalı İngiliz gençleri ile İzmir’de yaşayan İngiliz gençleri bir araya geliyorlardı. 1894 yılında Bornova’da gerçekleşen bu müsabakayı dönemin en güçlü kadrosuna sahip Bornovalı İngiliz gençleri kazanmıştı (Öndeş, 2010).

Ermis (Pera, Beyoğlu) Spor Kulübü (1884)/İstanbul

Rumlar tarafından 1884 yılında “Ermis” adıyla kurulan bu kulüp, zamanla 1890 ile 1923 yılları arasında “Pera” adını kullanmış, 1923 yılında ise “Beyoğlu Spor” adını almıştır. Ermis Spor Kulübü İstanbul’un işgali sırasında Pazar Ligi’ne dahil olmuştur. Ermis Kulübü yöneticileri 1923 yılında İstanbul’un işgalinin son bulmasıyla birlikte tedirginliğin baş göstermesi ile Yunanistan’a göç ederler. Ermis yöneticilerinin bir kısmı 1924 yılında Atina’da Athlitiki Enosis Konstantinoupoleos (AEK)’i, bir kısmı da 1925 yılında Selanik’te Panthessalonikeios Athlitikos Omilos Konstantinopoliton (PAOK)’u kurdular (Şevki, 2018).

Pera Spor Kulübü (1914) ve Bizans İlişkisi

İstanbul’un işgal yıllarında yaptıkları taşkın hareketlerle olaylara neden olan ve milli zaferin kazanılması ve işgal durumunun ortadan kalkması ile tedirgin olan Pera takımı aralık

ayında bir Avrupa turnesine çıkıyor. Pera kulübü Yunanistan Atina karmasını 3-0 ve 8-0 yendikten sonra Fransa'ya geçiyor. Marsilya karmasını 3-0 yeniyorlar. Daha sonra Fransa'da İstanbul şampiyonu ünvanını kullandıkları öğrenilince FIFA'ya yapılan şikâyet üzerine Fransa Federasyonu kalan maçları iptal ediyor. Bunun üzerine Pera takımı Türkiye'ye dönmemeye karar veriyor. Ancak bir kısmı Fransa'da kalıyor, bir kısmı da Yunanistan'a giderek "Atletiki Enosis Konstantinople AEK" takımını kuruyor ve Bizans'ın renkleri olan sarı-siyah renkleri ile iki başlı Bizans kartalından oluşan bir amblem alıyorlar. Bu kulüp halen aynı isim, renk ve amblem ile oynuyor (Atabeyoğlu, 1991).

Football Club Smyrna (İzmir Futbol Kulübü) (1885)

1885 yılında İngilizler tarafından İzmir'de kurulan takımın adı "Football Club Smyrna" olmuştur. İstanbul'da futbol oynanmaya başlanması ise ancak 1895 yılında Kadıköy ve Moda'da gerçekleşmiştir. İzmir'den İstanbul'a göç eden İngilizler burada futbol oynamışlardır. Kadıköy'deki Rumlar da futbola merak salmışlar ve futbol İstanbul'da çok büyük bir hızla yayılmıştır. Sırasıyla; 1897, 1898, 1899, 1904 yıllarında İzmir karması ve İstanbul karması 4 maç oynamışlar ve bunların tümünü İzmir karması kazanmıştır. İzmir karması ve Selanik karması, 1906 yılında Atina'da düzenlenen "Ara Olimpiyat"ta yer almıştır. İzmir karması İngilizlerden, Selanik karması ise Rumlardan oluşmuştur. İzmir karması bu turnuvada 2. Selanik karması da 3. olma başarısı göstermişlerdir (Afyoncu, 2017).

Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis (1890)/İzmir

1890 yılında kurulan Panionios Gymnastikos Syllogos Smyrnis'in futbola tam olarak ne zaman başladığı bilinmemektedir. Ancak eski bir fotoğraf yardımıyla 1909 senesi "İzmir Ligi" şampiyonu olduğu görülüyor. Bu kulüp 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir'in işgalden kurtulmasından sonra Atina'ya giden kulüp Nea Smyrna (Yeni İzmir) adı verilen bir bölgede halen varlığını sürdürmektedir (Yüce, 2014).

Apollon Smyrna (1885)

1885 yılında İzmir'de kurulan bir spor kulübü olarak bilinen "Apollon Smyrna" İzmir'de bulunan Rum kulüpleri arasında en çok dikkat çeken kulüp olmuştur. 1900 yılından itibaren İzmir'deki Rumlar arasında oldukça popüler bir hale gelmişti. İyi bir kadroya sahip olan Apollon Smyrna, önemli sonuçlara imza atmıştır. 1911 yılında Avusturya milli takımını mağlup eden takımın bu başarısı Avusturya Bahriye Bakanlığı tarafından bir yazı ile kutlandı. 1918 senesinde Apollon Smyrna, İngiltere milli takımını özel bir maçta yenilgiye uğrattı. 1920 yılında Anvers'deki olimpiyat oyunlarında futbol karşılaşmalarına as takımının yanı sıra

dört yedek oyuncusuyla katıldı. İzmir’de faaliyette bulunduğu süre içerisinde üç stada sahip olan Apollon Smyrna Kulübü, İzmir’de işgal yıllarının da en güçlü futbol kulübüydü. Yunan aileleri 9 Eylül 1922 tarihinde İzmir’den ayrıldığında diğer Rum kulüpleri, “Panionios ile Pelops” gibi Atina’ya dönmüştür (Kahraman, 1995).

Football Club Wien (1895)

1895 yılında İngiliz Av. Mr. Henry Pears’ın öncülüğünde ve İngiliz Mr. James La Fontaine’in uzun çabaları sonucu İstanbul’da İngilizler tarafından kurulan Football Club Wien, Türkiye’de resmî olmasa da kurulan futbol kulüplerinden biri olarak göze çarpar (Meral, 2014).

Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü (Kurtuluş) (1896)

1896 yılında ilk olarak jimnastik, atletizm ve güreş dallarında faaliyet göstermek üzere kurulmuş olan bu kulüp, 1910’lu yılların sonunda futbol ile tanışmıştır (Afyoncu, 2017).

Black Stocking Football Club (Siyah Çoraplılar) / Fenerbahçe Spor Kulübü (1899-1907)

1897 yılında İstanbul’un Kadıköy semtinde, İngiliz ve Rumlardan oluşan “Football Association” kulübü kurulduğu zamanlarda Türkler de futbola ilgi duyuyor ancak zamanın sultanı İkinci Abdülhamid insanların toplanmasını ve kalabalık gruplar oluşturmasını istemediği için kulüp kuramıyorlardı. Reşat Danyal ile Fuad Hüsnü ve arkadaşları 1899 senesinde “Black Stocking (Siyah Çoraplılar)” isimli bir futbol kulübü kurdular. Futbol kulüplerine İngiliz ismi koyarak, resmi takibattan kurtulmayı düşünmüşlerdi. Ancak Black Stocking Football Club bir süre sonra dağıldı. Ama bir türlü Türklerin içindeki futbol aşkı sönmemişti. Nurizade Ziya Bey, Necip Bey, Ayetullah Bey’in başını çektiği bir grup, 1907 yılında Kuşdili Çayırı’nda “Fenerbahçe Spor Kulübü”nü kurmuş oldular (Bugün Gazetesi, 2013).

Siyah Çoraplılar’ın Devamı Olan “Fenerbahçe”nin Kuruluş Öyküsü

Black Stocking’in dağılmasından sonra, futbol konusunda hayli istekli olan Türkler, 1907’de beden ve fikir eğitimini yaygınlaştırmak, vatan gençlerini hayat mücadelesine, sıkıntılara ve askeri seferlere (savaşmaya) alıştırmak amacıyla; Nurizade Ziya Bey, Ayetullah Bey ve Necip Bey’in başını çektiği bir grup Türk Kuşdili Çayırı’nda 1907’de “Fenerbahçe Spor Kulübü”nü kurdu. 1907 yılının ilkbahar mevsiminde, Kadıköylü gençlerden Nurizade Ziya (Songülen), Bahriyeli Necip (Okaner), Hasan Sami (Kocamemi) ve arkadaşları arasında

“Hindli” lakabıyla anılan Asaf (Beşpınar) Beyler, ne zamandan beri içlerini kor gibi yakmakta olan, çok istedikleri bir konuda kesin kararlarını vermişlerdi:

Bir futbol kulübü kuracaklardı. Necip Bey’in Kadıköy Moda’daki evinde yaptıkları toplantıda kurmayı kararlaştırdıkları kulüplerine Fenerbahçe adını vermişler, forma rengi olarak da, o güzel bahar günlerinde Fenerbahçe çayırını süsleyen papatyaların rengi sarı-beyazı seçmişlerdi. Amblemleri ise Fenerbahçe’nin ışıltı saçan feneri olacaktı. Bu kulübün kuruluş hazırlıkları hızla akıp giden zamana yetişemediğinden Fenerbahçe takımı 1907-1908 İstanbul Futbol Ligi’ne katılamamıştı. 1908-1909 sezonunda ise forma renklerini sarı-laciverte çeviren Fenerbahçe, Galatasaray’la birlikte ikinci Türk takımı olarak İstanbul Futbol Ligi’ne katılmıştı. Fenerbahçe kulübü kuruluş yıllarını takiben çok sıkıntılı dönemler yaşamış ve kulübe yeni katılan ve çoğu Saint Joseph Fransız Mektebi öğrencileri olan gençlerin büyük çabalarıyla hayatını sürdürebilmişti. Bu konuda Elkatipzade Mustafa ve Ayetullah Bey’in unutulmaz hizmetleri olmuştur. Fenerbahçe kulübü bu sarsıntılı günleri atlattıktan sonra hızla güçlenmiş ve 1911-1912 sezonunda İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu kazanma başarısına ulaşmıştır. Ayrıca Fenerbahçe Spor Kulübü, Osmanlı Devleti’nden ilk tescilli kulüp olma unvanına da sahip olmuştur. Kulübün 2024’e kadar olan şampiyonluk sayısı ise “33”tür (TFF, 1992). Fenerbahçe’nin, 1924 öncesi; İstanbul Futbol Liginde 2, Cuma Liginde 2, İstanbul Şampiyonluğunda 1, 1924 sonrası; Türkiye Futbol Birinciliğinde 3, Mili Kümede 6, Süper Ligde 19, toplamda ise “33” şampiyonluğu bulunmaktadır. Ayrıca Fenerbahçe, 1920 yılında “Makriköy Gençlerbirliği Turnuvası”nda 1, 1923 yılında “Türkiye İdman ve Spor Alemi Mecmuaları Kupası”nda da 1 şampiyonluk elde etmiştir (Terlemez, 2023).

Kadıköy Football Association (1897)

Tarihler 1890 yılını gösterdiğinde İstanbul Moda’da yaşayan İngiliz ailelerinden La Fontaine, Giraud, Whittall, Charnaud, Pears, Armitage aileleri Kadıköy ve Moda’nın çayırlarında kendi aralarında bu oyunu yeni yeni oynamaya başladıklarında, İzmir’de yaşayan İngilizler, Bornova çayırında bu oyunu çoktan oynamaya başlamışlardı bile. İdari ve sosyal bakımdan payitaht İstanbul’a uzak ve rahat iki şehir olan Selanik ile İzmir, 1870’li yıllarda Osmanlı’nın futbol oyunu için ilk taraftar bulduğu toprakları oluyor. Futbol o dönemlerde dini inançların da etkisi ile Müslüman Türkler arasında gelişemediğinden, Osmanlı toprakları üzerinde ilk defa gayrimüslim ve Levanten (ülkede yerleşmiş bulunan yabancı uyruklu) vatandaşlar tarafından oynanıyordu. Kadıköy Moda’da futbol ile tanışan ilk ailelerin İstanbul’da İngiltere elçiliği personeli görevlileriyle aralarında yaptıkları maç rekabetini, 1894 yılında İzmir’de “Football Club Smyrne”nin kurulması ile birlikte İstanbul-İzmir rekabeti

izlemeye başlıyordu. İzmir’de de futbolun öncülüğünü ve yürütücülüğünü yapan James La Fontaine, 1889 yılında İstanbul’a yerleştiğinde, Kadıköy’de İngilizlerin futbol-rugby karışımı bir oyun oynadıklarını görmüş ve onlarla kısa zamanda dostluk kurarak, daha iyi bildiği futbol oyununu onlara kabul ettirmişti. Tarihler 1897 senesini gösterdiğinde ise James La Fontaine ve arkadaşları Kadıköy’de ilk kez bir futbol takımı olarak Kadıköy Football Association adı altında toplanıyorlar. Takımı oluşturan İngiliz, Rum, Ermeni gençleri, İstanbul’a sefere gelen İngiliz gemicilerle oynadıkları oyunlarını Kadıköy’ün çayırlarında sürdürüyor ve her akşamüstü (ilk bölümde geniş bir biçimde sunduğumuz) o kalabalık izleyici kitlesine de seyrettiriyorlardı. Oynanan müsabakalar halkın ilgisini öylesine çekmişti ki “Football Association” takımı, iki yıl içerisinde “İzmir Karması” ile karşılıklı olarak futbol maçları yapmaya yönelmişti. Ardından 1902 yılında Kadıköy Futbol Takımı adında bir kulüp daha kurmuşlardır (Kayserilioğlu, t.y.).

Imogene Football Club (1898)/İstanbul

1898’de İngilizler tarafından kurulan Imogene Football Club, İngilizlerin aynı adı taşıyan gezi gemisinin mürettebatının oluşturduğu bir kulüptü. 1904-1905 şampiyonu oldu ve faaliyetini 1909 yılına kadar sürdürdü. Kulübün şampiyonluk sayısı ise “1”dir (Afyoncu, 2017).

Moda Rum Kulübü (1899)/İstanbul

Yani Vasilliadi tarafından Moda’da kurulan Moda Rum Kulübü, 1902 senesinde Jamse La Fontaine’in reisliğini yaptığı “Kadıköy Futbol Kulübü”ne katılmıştır. Kuruluş tarihi 1899-1902 yılları arasındadır (Şevki, 2018).

Boyacıköy Football Club (1900)/İstanbul

Boyacıköy Football Club, Balta Limanı’nda yerleşik Rumlar tarafından Robert Koleji ile aynı zamanda kurulan futbol kulübüdür (Şevki, 2018). H.M.S Salamander ile yaptığı müsabakalardan bilinen bu kulübün tarihi 1900’den birkaç yıl eski olabilir (Yüce, 2014).

Robert College Football Club (1900)/İstanbul

Robert Koleji Futbol Kulübü, Rum, Ermeni, Musevi ve Ecnebi öğrenciler tarafından 1900 yılında kurulmuştur. 1907-1908 sezonu “İstanbul Futbol Ligi”nde mücadele etmiştir (Yüce, 2014).

Pelops Futbol Kulübü (1900)/İzmir

Pelops Futbol Kulübü, İzmir Göztepe’de yaşayan Rumların kurduğu bir kulüptür (Güneş, 2007).

Elpis Football Club (1900-1904)/İstanbul

Renkleri mavi-beyaz olan, 1900 yılında Kadıköylü Rumlar tarafından kurulan “Elpis Football Club”, ligde hiçbir zaman başarı elde edememiştir (Sungur, 2002).

Faure Mektebi Futbol Kulübü (1900-1905 Arası) / İstanbul

Faure Rum Papaz Mektebi kulübüdür. Galatasaray’ın ilk müsabakası bu kulüp ile gerçekleşmiş olup, muhtemelen bu okulun Rum talebeleri müsabaka sırasında henüz kendine bir isim vermemiş olan Galatasaray’a “Galata Sarayı Efendileri” diyerek kulübe isim vermişlerdir (Yüce, 2014).

Cadi-Keuy Football Club (Kadıköy Futbol Kulübü) (1902)/İstanbul

Osmanlı Devleti’nde resmî olarak ilk futbol kulübü, 1902’de Mr. James La Fontaine ve Mr. Horace Armitage’in öncülüğünde İstanbul Kadıköy’deki İngiliz ve Rumlar tarafından kurulan “Cadi-Keuy Football Club” (Kadıköy Futbol Kulübü)’dür (Morpa Spor Ansiklopedisi 2005; Afyoncu, 2017).

Anadolu Spor Kulübü (1902)/Merzifon

1902 yılında Ermeni cemaatine ait Merzifon’da mukim Antolian College talebesi için kurulmuş spor kulübü olarak göze çarpar (Yüce, 2014).

Union Sportive Football Club (1902)/Selanik

Selanik’te kurulan ilk futbol kulübü olan Union Sportive Footbal Club, Selanik Liginin ilk kulüplerinden olma özelliğini taşır. 1906 yılında kapanmıştır (Yüce, 2014).

Moda Football Club (1903)/İstanbul

1903 yılında İngilizlerin kurduğu bu kulüp, 1907-1908’de şampiyon olmuştur. Şampiyonluk sayısı “1”dir (Afyoncu, 2017).

Beylerbeyi Terbiye-i Bedeniye Kulübü (1903)/İstanbul

Süleymaniye Kulübü’nün şubesi olarak 1903 tarihinde temeli atılarak 1911 tarihinde kurulan Beylerbeyi Terbiye-i Bedeniye Kulübü, Harbiyelilerin sivil kulüplerde futbol

oyunmalarına izin verildiği zamanlarda birinci kümede büyük varlık göstermiş ve zamanın güçlü takımlarını yenerek kuvvet ve kudretini ispat etmiştir (Tayga, 1990).

Sobacılar Futbol Kulübü (1905 Öncesi)/İstanbul

Yüce (2014), *Osmanlı Melekleri* adlı kitabında Sobacılar'dan şöyle bahseder:

“Bu İstanbul kulübünü sadece Galatasaray takımı ile oynadığı müsabaka dolayısıyla biliyorum. Ne zaman kurulduğu ve akıbeti hakkında bir fikrim yok. Muhtemelen azınlıklara ait bir kulüptü.”

Balta Limanı Futbol Kulübü (1905)/İstanbul

Muhtemelen 1905 senesinde kurulmuş olan bu kulüp, Galatasaray ile birlikte 1906-1907 sezonunda İstanbul Ligi'ne iştirak etmiştir. Bilinmeyen bir nedenden ötürü de ligi 4 maç sonunda terk etmiştir. Galatasaray'a ilk resmi mağlubiyetini tattıran kulüptür (Yüce, 2014).

Makriköy Futbol Kulübü (1900-1905 Arası)/İstanbul

Bakırköy'de 1900 seneleri başında kurulan bu azınlık kulübü, Makriköy Association Football League (Makriköy Futbol Ligi)'nin kurucularındandır (Şevki, 2018, Yüce, 2014).

Kumkapı Futbol Kulübü (1900-1905 Arası) / İstanbul

Makriköy Ligi ekiplerinden olan Kumkapı Futbol Kulübü, Fenerbahçe'nin ilk resmi mücadele yaptığı kulüptür. Maç Makriköy (Bakırköy)'de oynanmıştır (Şevki, 2018, Yüce, 2014).

Galatasaray (Galata Sarayı) Spor Kulübü (1905)

Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) öğrencileri tarafından kurulmuştur. Çoğunluğu Kadıköy'de oturan ve orada İngiliz ve Rum takımlarının kendi aralarında oynadıkları iddialı maçları izleyerek futbola gönül veren Mekteb-i Sultani onuncu sınıf öğrencilerinden Ali Sami (Yen), Asım Tevfik (Sonumut), Emin Bülend (Kalpakçıoğlu), Bekir (Bircan), Mehmet Celal (Şehit Celal), Tahsin Nahit, Cevdet (Serdaroğlu), Reşad (Şirvani) ve Abidin Daver (Dav'er), 10 Ekim 1905 tarihinde edebiyat öğretmeni Mehmet Ata Bey'in dersi sırasında, aralarında fısıltı ile konuşup bir futbol kulübü kurmaya vermişlerdir. Giyecekleri formanın rengi olarak, milli renklerimiz “Kırmızı-Beyaz”ı benimseyen gençler, takımlarına verecekleri ad konusunda kolay kolay anlaşmaya varamamışlardır. O tarihlerde daha çok yabancı adlar cazibe taşıdığından, gençler; “Gloria (Zafer)”, “Audace (Cüret)” ve Tobler marka çikolatalarının üzerindeki resimlerden etkilenerek “Kartal” gibi isimler üzerinde durmuşlar ve

bunlar arasında bir tercih yapamamışlardır. Bu durum öylesine uzamıştı ki; kurdukları takım Kadıköy'deki ilk maçına isimsiz olarak çıkmıştı. Ama bu maçı seyredenlerin kendilerinde “Galata Saray Efendileri” diye bahsettiklerini işittiklerinde bu adı birden benimsemişler ve böylece “Galatasaray” adını almışlardı. İlk dört müsabakasını Kırmızı-Beyaz formayla oynayan Galatasaray takımını oluşturan genç futbolcular daha sonra milli renklerin, hafife ve zaptiyelerin dikkatini, hatta gazabını çekeceği endişesiyle formalarını sarı-siyah renklere dönüştürmek zorunda kalmışlardı. Ancak bu yeni formalar, takımdaki bazı futbolcular arasında uğursuz geldiği inancını uyandırdığından Galatasaraylılar yeni bir forma rengi aramak zorunda kalmışlardır (TFF, 1992).

İstanbul Bahçekapı'daki “Şişman Yanko” mağazasında kendilerine yeni bir forma rengi ararken, bir rastlantı eseri, sarı ve kırmızı kumaş toplarının yan yana gelmesiyle karşılarına çıkan göz alıcı ahenge hayran kalan gençler “Sarı-Kırmızı” renklerde karar kılmışlardı. Alınan sarı-kırmızı kumaşlar, Ali Sami Bey'in kız kardeşi Samiye (Erer) Hanım tarafından dikilmiş ve sarı-kırmızı formalı Galatasaray futbol takımı ilk kez 6 Aralık 1908 günü Barhau İngiliz gemisiyle yapılan maça çıkmıştı. Bu, zafer yıllarının başlangıcı ve ilk adımı olmuştu. İstanbul Mekteb-i Sultani'de okuyan Sırp ve Bulgar öğrencilerin de kadrosunda yer aldıkları Galatasaray ilk kez 1906-1907 İstanbul Futbol Ligi'ne ilk Türk takımı olarak katılmış 1908-1909 sezonunda da İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu ilk kez bir Türk takımına mal etme şerefine erişmişti. Galatasaray takımı, 1911 senesinde Macaristan ve Romanya seyahatine çıkarak yurt dışında Türk futbolunu ilk kez temsil etme şerefini de eline geçirmişti. Bu seyahatin son durağı olan Bükreş'te Bükreş Karması ile yaptığı maçı 11-1 kazanan Galatasaray, yurt dışında ilk galibiyeti kazanan takım olma unvanına da sahip olmuştu. 2024'e kadar olan şampiyonluk sayısı ise “31”dir (Terlemez, 2024). Galatasaray'ın 1924 öncesi; İstanbul Futbol Liginde 3, Cuma Liginde 2, İstanbul Futbol Birliği Liginde 1, 1924 sonrası; Milli Kümede 1, Süper Ligde 24, toplamda ise “31” şampiyonluğu bulunmaktadır (Terlemez, 2023). Ayrıca Galatasaray, 1921 ve 1922 yıllarında “Galatasaray Turnuvası”nda da 2 şampiyonluk elde etmiştir (Terlemez, 2024).

Beşiktaş Futbol Kulübü (1906'dan Önce)

Beşiktaş Jimnastik Kulübü ile bağlantısı olmayan bu kulüp, 1906 senesinde Tatavla ile yaptığı bir maçta rastlanılan bir azınlık kulübüdür (Yüce, 2014).

Ramblers Futbol Kulübü (1906'dan Önce)

İzmirli Levanten İngilizlerin kurduğu kulüptür. 1906 senesinin hemen başında şehirlerini ziyarete gelen İstanbul Muhteliti ile bir futbol müsabakası yapmış ve galip gelmiştir. 1911-1912 İstanbul Ligi'ne katılan bu İngiliz kulübü, Harb-i Umumi ile birlikte ligden çekilmiştir (Yüce, 2014).

H.M.S. Barham (Büyük Britanya) Futbol Kulübü (1907)/İstanbul

İngiliz Donanması'na ait bir kruvazörün futbol takımıdır. Yerli kulüp olmamasına rağmen 1908-1909 sezonunda lige katılmıştır (Yüce, 2014).

Büyükdere Futbol Kulübü (1908 Öncesi)/İstanbul

1908 senesinin Şubat ayında Galatasaray ile olan müsabakadan tanınan bu kulübün, Rumlar tarafından kurulduğu bilinmektedir (Yüce, 2014, Tayga, 1990).

Hasköy Futbol Kulübü (1908)/İstanbul

Tatavla Kulübü ile 8 Mart 1908 yılında yapılan maçta tanınan Hasköy Futbol Kulübü'nün, Pera Sporting'in haberinde 1908 yılında kurulduğu anlaşıyor (Yüce, 2014).

Zogrophion Football Club (1908)/İstanbul

1908 yılında kurulan, muhtemelen aynı adı taşıyan mektebin takımı olup, Pera ile olan maçtan tanınmaktadır (Yüce, 2014, Şevki, 2018).

Vefa Terbiye-i Bedeniyye Kulübü (1908)/İstanbul

1908 yılında kurulan kulüp, bugünlerde başarısız bir grafik çizmektedir (Yüce, 2014).

Strugglers Football Club (1908)/İstanbul

Modalı Rumlar tarafından 1908 yılında kurulan Strugglers kulübünün renkleri mavi beyaz idi. 1914 yılında Ramblers ile yapılan maçta renklerine yönelik ihtarlar karşı ülkeyi terk etmiştir. 1921 yılında tekrar gelen bu kulüp İstanbul'un işgalinden sonra bir daha gelmemek üzere memleketimizi terk etmiştir (Yüce, 2014, Yıldız, 1979).

Beykoz Zindeler İdman Yurdu (1908)/İstanbul

1908'de Beykoz Spor Kulübünün temelini atıldığı kulüp olarak bilinmektedir. 1911 yılından 1921 yılına kadar Beykoz Şark İdman Yurdu olarak anılan bu kulüp, 1921 yılında Beykoz Zindeler Yurdu ile birleşip Beykoz Zindeler İdman Yurdu adını aldığı görülmektedir (Terlemez ve Özkan, 2023).

Mühürdar Football Club (1908)/İstanbul

1908 yılında kurulan bu kulüp 1908-1909 sezonu İstanbul 2. kümede görülmüş olup adından da anlaşılacağı üzere Moda Mühürdarlı azınlıklara ait bir kulüp idi (Yüce, 2014).

Dork Football Club (1908 Öncesi)/İstanbul

Ermeni kulübü olan Dork, 1908 ve ertesi sene İstanbul 2. kümede görüldükten sonra, Üsküdar Pazar Ligi'nde görülmüştür (Yüce, 2014).

Club Jason (1908)/İstanbul

1908 yılında kurulan Club Jason “Yasson”, Ermeniler tarafından kurulmuştur (Yüce, 2014).

Araks Football Club (1909)/İstanbul

İlk defa 1909-1910 senesinde İstanbul 2. kümeye katılmış Ermeni kulüplerindendir (Şevki, 2018).

Beşiktaş Jimnastik Kulübü (1903-1909)

1903 yılının sonbahar ayında, Medine Muhafızı ve Şeyhülharem Osman Paşa'nın oğulları Mehmet Şamil ve Hüseyin Bereket beyler ile arkadaşları Ahmet Fetgeri (Aşeni), Mehmet Ali Fetgeri, Nazım Nazif, Cemil, Tayyareci, Haydar ve Şevki tarafından Osman Paşa'nın Beşiktaş Serencebey Yokuşu'ndaki konağın selamlık kısmı bahçesinde “**Bereket Jimnastik Kulübü**” adı altında bir kulüp kurulmuştu. Bu kulüpte gençler, barfiks, paralel, halter, güreş, boks ve aletli jimnastik sporlarıyla meşgul olmuşlar, daha sonra da faaliyetleri arasına eskrimi eklemişlerdi. Bereket Jimnastik Kulübü'nün faaliyeti önceleri sadece kurucuları olan gençlerin kişisel çalışmalarına bağlı kalmış, daha sonra semtin bazı gençleri de onlara katılmışlardı. Bir zaman sonra kulübün adı “**Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü**” olarak değiştirilmiş ve 1908 yılında Meşrutiyet'in ilanından sonra da bu ad altında resmen tescil olunmuştu. Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü'ne futbolun girmesi ise 1910'lu yıllarda mümkün olabilmişti. 2024'e kadar olan şampiyonluk sayısı “23”tür (Terlemez, 2024). Beşiktaş'ın 1924 öncesi; İstanbul Türk İdman Birliği Liginde 1, İstanbul Pazar Liginde 1, 1924 sonrası; Türkiye Futbol Birinciliğinde 2, Milli Kümede 3, Federasyon Kupasında 2, Süper Ligde 14, toplamda ise “23” şampiyonluğu bulunmaktadır (Terlemez, 2023).

Maccabi Musevi Kulübü (1909)/İstanbul

1909 senesinde Beşiktaş Kulübü ile bir maçının olduğundan bahsedilmektedir. Kuruluş 1909, tescil ise 1913 (Yüce, 2014).

Alman Mektebi Spor Kulübü (1910 Öncesi)

1910 senesinde bir futbol maçına rastlanılan bu kulüp muhtemeldir ki İstanbul Alman Lisesi Futbol Takımıdır (Yüce, 2014).

Saint Benoit Spor Kulübü (1910 Öncesi)

1910 senesinde görülen bu kulüp gerek müsamereler gerekse de mektep yarışmalarında boy göstermiştir (Yüce, 2014).

Turan Sanatkaran Gücü (1910)/İstanbul-Ankara

Ankaragücü tarihini anlatan kaynaklarda 1910 tarihinde kurulduğu belirtilmektedir. Önce “Turan” sonra “Yeni Turan” adını alan kulüp en son Turan Sanatkaran adını ise 1915-1916 sezonunda alıyor. 1918-1919 sezonuna kadar İstanbul’da kalan kulüp, bu tarihten sonra Ankara’ya taşınır (Yüce, 2014).

Altınörs Spor Kulübü (1910)/İstanbul-Ankara

1910 yılında kurulduğu iddia edilen bu kulüp 1916-1920 sezonları arasında İstanbul 2. kümede boy gösteriyor. Zamanında “Spor Alemi” adlı yayında kulübün oyuncularını İmalat-Harbiye Kulübü’ne verdiği görülmektedir. 1932 senesinde ise “Ankaragücü” adını almıştır (Yüce, 2014).

Valide Çeşme Kulübü (1910)/İstanbul

1910 yılında Valide Çeşmesi’nde birkaç genç toplanarak “Valide Çeşme Futbol Kulübü” adında bir futbol kulübü kurdular (Yüce, 2014).

Altınordu İdman Kulübü (1911)/İstanbul

1910 senesinde Galatasaray’ın ikinci timi olarak İstanbul Ligine “Progres” adı ile katılan kulüp 1914-1915 sezonu ile birlikte Altınordu adını almıştır (Yüce, 2014).

Süleymaniye Terbiye-i Bedeniyye (1911)/İstanbul

Vefa’nın hem mektep takımı olması hem de spor meydanlarına daha geç çıkması nedeniyle, İstanbul tarihi yarımada kurulan ilk kulüp diyebiliriz. Kuruluş tarihi 1911 yılıdır (Yüce, 2014).

Beylerbeyi Spor Kulübü (1911)/İstanbul

Bu kulüp Süleymaniye'nin 1911'de Beylerbeyinde bir şubesi olarak tesis edilmiş olup 1919 yılında kendi ismine (Yüce, 2014).

Karşıyaka Terbiye-i Bedeniyye Kulübü (1912)/İstanbul

Karşıyaka Terbiye-i Bedeniyye Kulübü, 1912 senesinde kurulan İzmir'in ilk yerli kulübü olma özelliği taşır (Terlemez, 2019).

Darülfünun Spor Kulübü (1912)/İstanbul

“İstanbul Üniversitesi Spor Kulübü”nün atası olan bu kulüp 1912 senesinde kurulmuştur. 1912-1913 sezonunda Cuma Ligi'ne katılmıştır (Tayga, 1990).

Adana Türk Gücü (1913)/Adana

Adana'da futbol 1910'lu yıllarda oynanmış olup Adana Türk Gücü de Adana'da 1913 yılında kurulan ilk takım olma ünvanına sahiptir (Yüce, 2014).

İstanbul Jimnastik Kulübü (1913)/İstanbul

1913 yılında Vefa'da Darülfedris Mektebi talebesi tarafından kurulan bu kulüp, Meşrutiyet Devri'nin kulüplerindendir. 1913-1914 Cuma 2. kümeye katılmıştır (Yüce, 2014).

Anadoluhisarı İdman Yurdu (1913)/İstanbul

1913 senesinde kurulan bu kulüp, ilk olarak 1913 yılında Bahriye Kulübü'yle bir maç yapmıştır (Yüce, 2014).

Kampana (Telefoncular) Kulübü (1913)/İstanbul

İstanbul Telefon Şirketi mühendis ve işçileri tarafından 1913 yılında kurulan kulüp, aynı sene sonunda tasfiye olmuştur (Yüce, 2014).

Makriköy İdman Yurdu (1913)/İstanbul

1913 senesinde kurulan kulüp, daha sonraları “Gürbüzler Ocağı” adını almıştır (Şevki, 2018).

Haliç Feneri (1913)/İstanbul

Haliç Tersanesi işçilerinden kurulmuş olması muhtemeldir. Pera Kulübü tarihinin anlatıldığı bir kitapta bu kulübün 1913 senesinde kurulduğu belirtilmektedir (Yüce, 2014).

Trabzon İdman Yurdu (1913)/Trabzon

İdman Yurdu Trabzon'un ilk futbol kulübü olarak tarihe geçmiştir. 1913'te Rumların oluşturduğu bir takımla oynadığı maç; Trabzon'daki ilk futbol karşılaşması olarak tarihe geçmiştir.

Altay İdman Yurdu (1914)/İzmir

İzmir Altınordu tarihini anlatan bir yazıda Altay Kulübü'nün 1914 senesinde kurulduğu yazılıdır (Yüce, 2014).

Nişantaşı Terbiye-i Bedenniye Kulübü (1914)/İzmir

Nişantaşı Sultanisi'nden doğan bu kulübün kuruluş tarihi 1914 yılıdır (Tayga, 1990).

Darüşşafaka Spor Kulübü (1914)/İstanbul

1914 yılında kurulan bu kulüp, yine o sene İstanbul Ligi'ne katılmıştır (Yüce, 2014).

Rekabet Futbol Timi (1914)/İzmit

1914 senesi İzmit şampiyonu olan bu futbol takımı, İzmit'in diğer timlerini mağlup ederek birinciliği kazanmıştır (Yüce, 2014).

Hilal Spor Kulübü (1914)/İstanbul

Yüce'nin (2014) bulduğu kaynağa göre Hilal Spor Kulübü, 1914 yılında kurulmuştur. Bazı kaynaklar ise 1912 yılını işaret eder.

Gürebüzler Ocağı (1914)/İstanbul

Makriköy İdman Kulübü 1914 senesinde adını değiştirerek Gürebüzer Ocağı namını almıştır (Şevki, 2018).

Şark Kulübü (1915)/İstanbul

1915 yılında kurulan bu kulüp ile ilgili pek bilgi yoktur (Yüce, 2014).

Türk İdman Ocağı (1914-1916)/İstanbul

1914-1916 tarihleri arasında İstanbul Cuma Ligi sezonlarında boy göstermiştir. Ne zaman kurulduğu bilgisi yoktur (Şevki, 2018).

Eskişehir İdman Yurdu (1920)/Eskişehir

1920 yılında kurulan İdman Yurdu, Eskişehir’de kurulan ilk futbol kulübüdür. 1920 Kurtuluş Savaşını takip eden yıllarda Eskişehir Kolordu Komutanı olarak tayin edilen Kemalettin Sami Paşa tarafından kurulmuştur.

İdman Ocağı ve İdman Gücü’nün Devamı Olan “Trabzonspor”un Kuruluşu

Trabzon ilinde futbolun faaliyeti 1910 yılına kadar dayanmaktadır. İdman Yurdu Kulübü’nün 1913 yılında Rumların oluşturduğu bir takımla oynadığı maç Trabzon ilindeki ilk futbol karşılaşması olarak tarihe geçmiştir. Bu maça Osmanlı bayrağının renkleri olan kırmızı-beyaz formalarla çıkan İdman Yurdu, maçı 2-0 kazanmıştır. 1914’te çıkan I. Dünya Savaşı ile birlikte, Trabzon futbolunun gelişimi yavaşlamış ve yeni kulüplerin kurulması 1920’li yıllara kadar uzamıştır. Trabzon’un ilk futbol kulüpleri İdman Yurdu (1913) ve İdman Ocağı (20 Ocak 1921) olarak tarihteki yerini almıştır. Bu takımları bugünkü adıyla Akçaabat Sebatspor (1 Ekim 1923) ve İdman Grubu (10 Şubat 1921) izlemiştir (Ajansspor, 2007).

Trabzon’da I. Dünya Savaşı sonrası yeniden canlanan gençler, futbolu yaşatmaya çalışmışlardır. Bu gençler şehrin dört bir yanında boş gördükleri alanlarda futbol oynamaya devam etmişlerdir. Trabzon Lisesi Fransızca Öğretmeni Burhanettin Kahyaoğlu, Beden Terbiyesi Öğretmeni Sami Bey, Hıfzırrahman Raşit Öymen, Tevfik Yunusoğlu, Kemal Özsubaşı ve Ali Yusufoglu’nun başını çektiği bir grup genç Trabzon’da ilk kulübü kurma gayreti içine girmiştir. Bu gençlerin kulüp kurma çabaları ise şehrin bütün semtlerinde fazlasıyla destek görmüştür. Bu gayretli girişimler 20 Ocak 1921 günü mutlu sonla noktalanmış ve Trabzon’un ilk kulübü olan İdman Ocağı kurulmuştur. Ardından ise İdman Gücü, İdman Grubu ve Necm-i Âti kulüpleri kurulmuştur¹⁷. Cumhuriyet sonrası ise Trabzon ilinin en çok sevilen iki takımı İdman Ocağı ve İdman Gücü, yanlarına diğer bazı Trabzon takımlarını da alarak Trabzon Spor Kulübü’nü kurmuşlardır (Haberler.com, 2006).

İdman Ocağı (1921)/Trabzon

20 Ocak 1921 yılında Trabzon’da kurulan İdman Ocağı Spor Kulübü’nün renkleri sarı – kırmızıdır (İdmangücü, 2016).

İdman Gücü (1921)/Trabzon

25 Ocak 1921 yılında Trabzon’da kurulan İdman İrfan Yurdu takımı, Kasım 1924 yılında ismini İdman Gücü olarak değiştirmiştir (İdmangücü, 2016).

İdman Grubu (1921)/Trabzon

10 Şubat 1921 yılında Trabzon'da kurulan kulüp, Trabzon'daki ilk resmi karşılaşmasını İdman Ocağı ile oynamıştır. Bu müsabaka İdman Ocağı'nın 3-0 galibiyetiyle sonuçlanmıştır (İdmanocağı, 2016).

Hamidiye Sanayi Mektebi (1921)/Trabzon

1921 Eylül ayında önce kurulduğu tahmin edilen bu okul futbol takımı 1921-22 sezonunda Trabzon futbol liginde maçlar yapmıştır (Kurt, 2023).

Muallim Mektebi (1921)/Trabzon

Mustafa Reşit Tarakçıoğlu'nun önderliğinde, "Darülmuallimin" ismiyle Öğretmen Okulu da bir futbol takımı kurdu. Böylelikle 1921 yılı Kasım ayında başlatılan "Trabzon Futbol Ligi"ni oluşturan dört takımdan biri daha kurulmuştur (Kurt, 2023).

Trabzon Lisesi (1922)/Trabzon

Trabzon Lisesi yöneticileri ile öğrencileri, okullarında futbol takımı olmadığı için, ancak şehirde faaliyet gösteren kulüplerde futbol oynayabiliyorlardı. Bu durumdan rahatsız olan yönetici ve öğrenciler kendi okul kulüplerini kurarak, okulda spor yapma düşüncelerini hayata geçirebilmek için bir kulüp kurma kararı alırlar. Murat Ilgaz, Ömer Bey, Tahsin Balta, Osman Ulumsan ve Murat Nemlioğlu'nun önderlik ettiği kurucular ilk toplantılarını 12 Ekim 1922'de yapmışlardır. Lise İdman Yurdu futbol takımı 1923- 1924 sezonunda Trabzon'daki liglere katılmıştır (Kurt, 2023).

Necm-i Âti (1923)/Trabzon

3 Mart 1923'te Trabzon'da kurulan Necm-i Âti'nin forma renkleri kırmızı-lacivert olarak belirlenmiştir (Albayrak, 1996). Necm-i Âti günümüzde de faaliyetlerini sürdürmekte olup renkleri sarı-lacivert olarak değiştirilmiştir (Eroğul, 2012). Cumhuriyet sonrasında bu kulübün Trabzon Futbol Ligi'nde 2 şampiyonluğu bulunmaktadır (Albayrak, 1996).

Gençlerbirliği (1923)/Ankara

Ankara'nın ilk takımlarından olan okul takımı "Sultani", Beden Eğitimi Öğretmeni Ekrem Bey tarafından kurulmuştur. Bu mektepte okuyan bir grup öğrenci ise bu okul takımına seçilen oyuncuların kendilerinden daha iyi olmadığını düşünerek yeni bir kulüp kurmaya karar vermişlerdir. Bu sayede bir araya gelen öğrenciler 14 Mart 1923 tarihinde Gençlerbirliği'ni kurmuş olurlar (Hürriyet Gazetesi, 2015).

Osmanlı'da Kurulan Diğer Futbol Kulüpleri

Garibaldi, İskoş, Evangelidis, Sahagan, Artziv, Ardavaki, Armstrong-Vickers (1912), Türk İdman Ocağı (1912), Milon, Masis, Olympia, İdman Yurdu Spor Kulübü (İzmir) (1915), Eyüp Spor Kulübü (1917), Balıkesir Spor Kulübü (1917), İttihat Spor Kulübü (şampiyonluk sayısı “1”dir, 1920), Muhafızgücü Spor Kulübü (şampiyonluk sayısı “1”dir, 1920), Kasımpaşa Spor Kulübü (1921), Topkapı İdman Yurdu Spor Kulübü (1921), Türk Gücü Spor Kulübü (1922).

Osmanlı Dönemi Futbol Sahaları

Papazın Çayırı

Papazın Çayırı (Union Club Sahası ve İttihatspor Sahası), İstanbul'un Kadıköy ilçesinde yer alan ve futbol maçlarının oynandığı eski saha. Bu alanda günümüzde Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu yer almaktadır. İstanbul'da yaşayan İngiliz ve Rumlar, Papazın Çayırı olarak adlandırılan alanda ilk olarak 1900'lerin başında futbol oynamaya başladılar. Fenerbahçe tarafından saha 1929'da kiralandı ve bu tarihten sonra Fenerbahçe Stadı olarak anılmaya başladı. 1931, 1934 ve 1948 yıllarında genişletme çalışmaları yapıldı. 1932 yılında (6 Temmuz), dönemin Adliye Vekili ve Fenerbahçe başkanı Şükrü Saracoğlu'nun çıkardığı 1213 numaralı kanunla Fenerbahçe'ye satıldı. Satış ücreti 10 taksit halinde ödenen 9.000 Türk lirası idi. Bu bedelin 500 lirası ise Mustafa Kemal Atatürk tarafından karşılandı. 17 Ocak 1965'te yıkılarak, 40.000 kişilik yeni ve modern bir stadyumun temelleri atıldı ve yerini, inşa edilen Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu'na bıraktı (Dağlaroğlu, 1957).

Union Club Sahası

1908'de; dönemin padişahı II. Abdülhamid Han'ın doktoru Cemil Topuzlu'nun önerisiyle kurulan Union Club, maçlarını oynamak amacıyla alanı, yıllık 30 altın karşılığında kiraladı. Böylece bu tarihten sonra Union Club Sahası olarak da anılmaya başlandı ve İstanbul'daki ilk modern futbol sahası oldu. Union Club Sahası, İstanbul Futbol Ligi'nin 1909-10 sezonundaki tüm maçlara ev sahipliği yaptı. Bu saha 17 Ocak 1909 yılında oynanan ilk Galatasaray-Fenerbahçe derbisine sahne oldu. Maç, 2-0'lık Galatasaray üstünlüğüyle sonuçlandı (Arıpınar, 1992).

İttihat Spor Sahası

1914 yılında başlayan 1. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti Almanya ile dost, İngilizlerle ise düşman konumundadır. Bu durumda İngilizler Union Clup Sahası'yla

ilgilenmezler. Tarihler 1915 yılını gösterdiğinde sahipsiz kalan Union Clup tesislerine İttihatçılar el koyar. Sahanın adı İttihat Spor Sahası olur. İttihat Sporun takımı ise Altınordu'dur. Dolayısıyla sahanın kullanıcısı Altınordu Takımı olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanından sonra İttihat ve Terakki Fırkası tarihe karışmış ancak takımı Altınordu varlığını sürdürmüştür. Saha da onlara aittir. Kadıköy İttihad kulübünde her pazar verilen oyunlar bu hafta daha merak-âver (merak verici), daha heyecanlı saatlerle imtidat itdi (sürdü). Müsabıklar (rakipler), Galatasaray ile Fenerbahçe idi. Evvela her iki kulübün üçüncü timleri oynadılar. Oyuncular henüz pek küçük olduğu halde oyunda gösterdikleri muvaffakiyetler, bilgiler idman hayatının gelecek tarihleri için kalblere pek büyük ümid bırakıyordu. İttihat Spor isimli kulübü, Raşit Aydınoglu isimli kişi 1921 yılında yeniden kurmuştu. Fenerbahçelilerin stadı sat ısrarlarına aldırıyor ve asla satmaya yanaşmıyordu. Bu soruna zamanın Fenerbahçeli Maliye Bakanı Şükrü Saracoğlu çare bulur. Meclisten “Aynı semtte iki takım varsa bu takımlardan üye sayısı fazla olan faaliyetini sürdürebilir,” şeklinde tek maddelik bir yasa çıkarttırır. Böylece üye sayısı fazla olan Fenerbahçe faaliyetine devam edecek, Milli Emlake devredilecek olan İttihat Spor Kulübü faaliyetine devam edemeyecekti. İttihat Spor'un takımı Altınordu ise ortada kalacaktı. Bu olay bir kırılma noktasıdır. Eğer Fenerbahçe'nin güçlü lobisi olmasa belki de bugün Kadıköy'ün takımı Fenerbahçe değil o yıllarda Galatasaraylıların kardeş kulübü olan Altınordu olacaktı (Atılğan, 2012).

Topçu Kışlası Taksim Stadyumu

Taksim Stadyumu, günümüzde Taksim Parkı'nın yerinde 1921-1939 arasında var olan Taksim Kışlası'nın avlusunda yapılan, İstanbul'un ilk stadıdır. 1780'de I. Abdülhamit zamanında yapılan kışla, III. Selim zamanında çıkan Kabakçı Mustafa isyanı sırasında tahrip oldu. Sultan II. Mahmut daha sonraları kışlayı bakıma aldırdı ve yeniden hizmete açtı. Birkaç defa yanan bina Sultan Abdülmecit zamanında 19. yüzyıl mimarisine uygun olarak tekrar yaptırıldı. Ordunun modernleştirilmesi sürecinde önemli bir merkez haline gelmişti. Padişah Abdülaziz'in kışlayı ziyaret etmesi ve burada yemek yemesi de kışla için önemli bir an olarak kayıtlara geçmiştir. 1909 senesinde meydana gelen 31 Mart ayaklanması da burada başlayan isyan sonucu yayılmıştır. Osmanlı döneminde uzun yıllar I. Topçu Alayı'nın elinde kaldı. İstanbul'un işgalinde önce Senegalli askerler burada kalırken, daha sonra Rus göçmenlerin at yarışları düzenlediği bir mekân oldu. Futbola ilginin artması ve bu kışlanın karşısındaki talimhane alanında yapılan maçların topladığı büyük kalabalık, o sıralarda bir spor dergisi yayımlamakta olan Çelebizade Said Tevfik Bey'i Taksim Kışlası'nın avlusunu bir stadyum haline getirmeye teşvik etti. 1921 yılında açılan stadyum, bazı Türk kulüp idarecilerinin

uyguladığı boykot yüzünden Said Bey'in elinde daha fazla kalamadı. Said Bey stadı Bork adlı bir Maltalı iş adamına devretmek zorunda kaldı. Genellikle Türk takımlarının İngiliz ve Fransız işgal kuvvetlerinin takımlarıyla yaptıkları maçlar büyük ilgi gördü. Fenerbahçe 29 Haziran 1923 günü General Harrington Kupası'nı Taksim Stadında kazanmıştır. Fenerbahçe İngiliz karmasına karşı mücadele ederken maçı 2-1 kazanmıştır. Gollerin ikisi de Zeki Rıza Sporel tarafından atılmıştır. İngilizlerin golü ise Chelsea'de de forma giyen Willie Ferguson atmıştır. Müsabaka sonunda çok sevinen taraftarlar futbolcuları omuzlara alarak Beyoğlu caddelerinde dolaştırmışlardır. Lozan Barış Antlaşması için İsviçre'de bulunan İsmet İnönü'ye iletilen haber üzerine İsmet Paşa telgraf ile yanıt vermiştir. Telgraftaki yanıtta “Heyetimiz adına hepinizi mutlulukla tebrik eder, meserretle gözlerinizden öperim,” demiştir. Kupayı kazanan Fenerbahçe'nin kadrosu şu şekildeydi: Şekip Kulaksızoğlu, Hasan Kamil Sporel (K), Cafer Çağatay, Kadri Göktulga, İsmet Uluğ, Fahir Yeniçay, Sabih Arca, Alaattin Baydar, Zeki Rıza Sporel, Bedri Gürsoy, Ömer Tanyeri. Zamanında İstanbul'un kurtuluşundan sonra stadı tekrar devralan Said Bey bu sefer stadı Menazırzade Abdülaziz Bey adında bir tüccara bıraktı. Türk Milli Futbol Takımı ilk maçını 26 Ekim 1923'te bu stadyumda Romanya'ya karşı oynadı. 1923 yılı ile 1936 yılları arasında Türkiye Millî Futbol Takımı'nın 9 maçına ev sahipliği yaptı. Gün geçtikçe futbolun dışında Güreş, atletizm ve bisiklet yarışları da düzenlendi. 1939 yılında zamanın İstanbul valisi Lütfi Kırdar tarafından başlatılan Taksim Meydanı'nın düzenlenmesi çalışmasında bu kışla yıkılarak yerine Taksim Parkı yapıldı. Taksim Stadı iki ahşap tribünü ile yaklaşık 8.000 kişi alabiliyordu (Terlemez, 2024).

Fenerbahçe Sahası

1921 yılına gelindiğinde Taksim Kışlası stat olarak kullanılmaya başlayınca Fenerbahçe Stadı önemini kaybeder. 1929 yılında Milli Emlak sahayı Fenerbahçe'ye kiralar. 25 Ekim 1929 yılında bir spor bayramı ile açılan stadın adı Fenerbahçe Stadı olur. İlk önce altı beton üstü ahşap 2000 kişilik tribün yapılır. Sonra karşısına 1500 kişilik ikinci tribün inşa edilir. Bu tarihten sonra Fenerbahçe Stadı olarak anılmaya başlar. 1931, 1934 ve 1948 yıllarında genişletme çalışmaları yapıldı. 6 Temmuz 1932 yılında, dönemin Adliye Vekili ve Fenerbahçe başkanı Şükrü Saracoğlu'nun çıkardığı 1213 numaralı kanunla Fenerbahçe'ye satıldı. Satış ücreti 10 taksit halinde ödenen 9.000 Türk lirasıydı. Bu bedelin 500 lirası ise Mustafa Kemal Atatürk tarafından karşılandı. Stadyum 13 Mayıs 1932 tarihinde Vali Muhittin Üstündağ'ın katıldığı bir törenle açılır. 17 Ocak 1965'te yıkılarak, 40.000 kişilik yeni ve modern bir stadyumun temelleri atıldı ve yerini, inşa edilen Fenerbahçe Şükrü Saracoğlu Stadyumu'na bıraktı (Terlemez, 2024).

Osmanlı Dönemindeki Diğer Futbol Sahaları

İstanbul: Moda Yoğurt Çeşme Futbol Sahası, Balta Limanı Çayırı, Silahtarağa Sahası, Bağlarbaşı Çayırı, Emirgan Çayırı, Büyükdere Çayırı, Robert Koleji Sahası, Haydarpaşa Çayırı, Moda Sahası, Makriköy Çayırı, Beykoz, Abide-i Hürriyet Tepesi, Küçüksu, Tatavla Çayırı, Şişli, Büyükada, Talimhane Sahası, Anadolu Hisarı, Camialtı Sahası Kasımpaşa, Eczacı Mektebi Sahası, Sultan Ahmed Meydanı, Tuzla Çayırı, Topçu Mektebi Halıcıoğlu, Topkapı Sahası,

İzmir: Bornova Futbol Sahası, Halkapınar, Punta, Kızılçullu, Karavikiri, İzmir Sahası, Omiros Çayırı, Karaburun Sahası, Veremle Savaş Sahası,

Ankara: İstasyon Sahası, Cebeci Spor Meydanı. **Bursa:** Atıcılar Sahası. **Adana:** Kumluk Meydanı. **Adapazarı:** İstasyon Sahası. **Balıkesir:** Koşu Çınarlar Sahası. **Edirne:** Yanık Kışla Meydanı. **Kastamonu:** Kışla Meydanı. **Konya:** İstasyon Sahası, Musalla Meydanı. **İzmit:** Tersane Bahçesi. **Antalya:** Yalı Bahçesi. Ayrıca **Rize (Lazistan), Diyarbakır, Çukurova (Mersin) ve Eskişehir**'de de futbol sahaları mevcuttu (Yüce, 2014).

Osmanlı Futbol Nizamnamesi ve Osmanlı Dönemi Futbolunda İlkler

Osmanlıda Futbol Nizamnamesi

“Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı Futbol Heyet-i Müttehidesi ve Beyne’l-milel Futbol Kavâid-i Umûmiyesi ve Beyne’l-milel Futbol Nizamnâmesi Federasyonun maksadı, asosiyeshin futbolun beyelmilel inkişafını temin ve murakebe eylemektir. Beynelmilel futbol federasyonunun erkan-ı resmiyesi, senelik kongrece müntehab bir reisi, birinci reisi vekili, bir ikinci reis vekili ve bir katib veznedardan ibarettir. Beynelmilel federasyona dahil bulunan teşkilatın ve bunlara mensup kulüplerin ve azasının beynelmilel federasyona dahil olmayan teşkilat, kulüpler ve şahsiyetler ile oyun oynamaları memnudur. Gerek beynelmilel federasyona dahil teşkilat, gerekse bu teşkilata mensup kulüpler, kendi sahalarında beynelmilel federasyona dahil olmayan kulüp veya takımların oyun oynamalarına müsaade edemezler. Beynelmilel federasyona dahil her teşkilat asosiyeshin futbol oyununu Büyük Britanya Beynelmilel Komitesince mevzu kavaide tevfiikan oynayacak ve her sene bu kavaidin birer nüshası Beynelmilel Federasyonunca kendine mensup teşkilata gönderilecektir. Senelik kongrede, kavaidname-i resmiyenin federasyona mensup memleketler esasına bir suret-i sahifede tercümesine nezaret etmek üzere bir komite teşkil olunacaktır. Bu komite, oyun nizamatından Fransızca ve Almanca tercümelerini tespit eder. Başka lisanlara yapılan

tercümelerden ait oldukları teşkilatlar mesuldür. Bu komite tarafından tespit edilen tercümeler, yegâne resmi tercüme itibar edileceklerdir” (Yüce, 2014).

Osmanlı Dönemi Türk Futbolunda İlkler

1875 yılında Osmanlı İmparatorluğu topraklarında oynanan ilk futbol maçı, **1875’de Selanik**’te oynanmıştır. 1899 yılında Reşat Danyal ve Fuat Hüsnü Kayacan ile arkadaşları tarafından ilk Türk futbol kulübü (Black Stockings Football Club) kuruldu. Yine 1899 yılında International Board, ceza alanı içinde topa bilerek elle dokunmayı penaltı atışı ile cezalandırdı. Maç süresi 90 dakika olarak belirlendi. Futbol alanının ölçüleri 118,4x91,4 metre oldu. 1901 yılında bütünüyle Türk futbolculardan oluşan (Kadıköy Futbol Kulübü) kuruldu. Ama Black Stockings ile birlikte Kadıköy Zaptiye Teşkilatı tarafından kapatıldı. İngiltere’de İngiliz Tottenham-Sheffield United Federasyon Kupası finalinde 110 bin 802 seyirci yer aldı. 1902 yılında Türk futbolcu Fuat Hüsnü Kayacan, Bobby adıyla İngilizler tarafından kurulan Cadıköy (Kadıköy) Football Club takımında oynadı. Avrupa Kıtasında ilk milli maç oynandı. Viyana’da Avusturya Macaristan’ı 5-0 yendi. 1903 yılında Beşiktaş Kulübü kuruldu. 1904 yılı 21 Mayıs’ta Paris’te yapılan toplantıda Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre Federasyonları temsilcileri tarafından FIFA (Milletlerarası Futbol Federasyonu) kuruldu. 1905 yılında Galatasaray kulübü kuruldu. İngiltere Futbol Federasyonu FIFA’ya katıldı. 1906 yılında Brezilya’nın Sao Paulo kentinde ilk kıtalararası futbol maçı oynandı ve müsabakada “Brezilya Güney Afrika’ya 6-0 yenildi. 1907 yılında Fenerbahçe Kulübü kuruldu. Yine 1907 yılında International Board ofsayt kuralını belirledi. 1908 Londra Olimpiyat oyunlarına futbol da dahil edildi. İngiltere Olimpiyat Şampiyonu oldu. 1909 yılı 17 Ocak’ta oynanan Galatasaray’ın 2-0 kazandığı Fenerbahçe müsabakası ile ezeli rekabet başladı. Bir Türk takımı ilk defa Pazar Ligi’nde şampiyon oldu (Galatasaray). 1911 yılında Türkiye’ye ilk defa bir yabancı futbol takımı geldi. İlk defa bir Türk takımı yurt dışına özel maç yapmak için çıktı: Galatasaray 4-2 Kloszvar (Macaristan). Romanya’da Bükreş Karması 0-11 Galatasaray. Galatasaray takımında oynayan Sabri Mahir, Fransa’nın Olimpique takımında yer alarak yabancı takımlarda oynayan ilk Türk futbolcu oldu. 1919 yılında Fenerbahçe futbol takımı, İstanbul işgal kuvvetlerinin ekiplerine karşı aldığı galibiyetlerle milli duyguları canlandırdı (Özınar, 2014).

Osmanlı Döneminde İlk Futbol Dergileri

İlk olarak üzerinde durulması gereken dergi, ülkemizde yayınlanan ilk spor dergisi olan *Futbol Dergisi* (1910) veya diğer adıyla *Futbol Gazetesi*’dir.

Futbol Dergisi'nin sahibi Mustafa Ziya, sermuharriri Ali Macit olup, merkez adresi Babıali Caddesi 77 numaralı İktisat Kütüphanesi'ndedir. Baskı yeri Bekir Efendi; Karagöz Matbaası Dersaadet-Vezirhan'dır. Dergide ilk altı sayı haftalık olarak yayınlanmış, yedinci ve son sayısı ise bu tarihten on beş gün sonra çıkarılabilmiş ardından da dergi kapanmıştır. Dergi her hafta salı günleri yayınlanmaktadır. Derginin fiyatı 20 para olarak belirlenmiş olup, İstanbul'da altı aylık abone bedeli 10 kuruş olarak tespit edilmiştir. Taşra gönderilerinde posta ücreti ilave edilmektedir. Dergi A4 boyutunda tabldot olarak, ilk sayfalar resimli ve diğer sayfaları 3 sütun olarak yayınlanmıştır. Derginin 2, 3, 5, 6 ve 7. sayılarının dördüncü sayfaları Fransızca olarak basılmıştır. Derginin Fransızca olarak basılması okuyucu kitlesi olarak geniş bir kesimi hedeflediğini göstermektedir. Fransızca sayfada ek olarak bir bilgi yer almamakta, dergide yer alan haberler özetlenmektedir. Derginin ilk sayısı 28 Eylül 1326 (11 Ekim 1910) tarihinde dört sayfa ve her sayfası üç sütuna ayrılmış olarak çıkan *Futbol*, kendisini bir dergi olarak değil bir gazete olarak tanımlamaktadır. Bu futbol gazetesi, her sayısında, logosunun üst kısmında ağlarla buluşan top ve bu topa hamle yapmakta olan kalecinin görüntüsüne yer vermiş ve fotoğrafın sağ ve sol kısımlarına gazete ile ilgili kimlik bilgileri yazılmıştır. Futbol dergisi, içeriğinde yalnızca futbola ilişkin bilgiler değil, farklı spor dallarına ilişkin bilgiler de vermiştir.

Futbol dergisine ilişkin ilk araştırmayı Gazi Üniversitesi'nden Hamza Çakır kaleme almıştır. "*Türk Basınında Spora Ait Gazete: Futbol* başlıklı makale yine Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi tarafından yayınlanan İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi'nin 2008 yılına ait 26 sayılı Kış-Bahar sayısında yayınlanmıştır. *Futbol* dergisinin yayınlanmış sayılarının kapakları aşağıda sunulmaktadır. Dergide yer alan yazı ve makalelerde önemli ve ilginç bilgiler yer almakta olup, önümüzdeki yazımızda bunlara ilişkin bilgiler verilecektir. Birinci sayının kapağında ismi verilmeyen bir futbolcunun resmi yer almaktadır (Osmanlıca Spor Dergileri, 2014).

Osmanlı Dönemi'nde Atatürk'ün Futbola Katkısı

Tarihler 1918 yılını gösterdiğinde, Birinci Dünya Savaşı bütün hızıyla sürmektedir. Düşmana ait donanma, Mustafa Kemal'in başında olduğu, savunduğu Çanakkale Boğazı'nı geçememiş ve tam bir yenilgiye uğramıştır. Artık Mustafa Kemal'i başka cephelerde başka savaşlar beklemektedir. Atatürk, cepheden İstanbul'a kısa bir tatile gelmiştir ve Fenerbahçe Kulübü'nü ziyaret etmek istemiştir. Bu ziyaret isteği bizzat o yıllarda Anafartalar Kahramanı olarak anılan Mustafa Kemal'den mi gelmiştir, yoksa yakın arkadaşı Fenerbahçe Kulübü Başkanı Sabri Toprak mı onu yönlendirdiği bilinmemektedir. Tarih 3 Mayıs 1918 olduğunda,

savaşın etkisi Osmanlı Devleti'nin başkentinde direkt olarak hissedilmese de sokaklarda gezen üniformalıların çokluğu bunu anımsatmaktadır. Öğle vaktinden sonra Moda'dan Kuşdili'ne giden yolda iki kişi yürümektedir. Bunlardan biri sivil kıyafetli sarı saçlı mavi gözlüdür. Bu sivil Anafartalar Kahramanı Mirliya (Tuğgeneral) Mustafa Kemal Paşa'dan başkası değildir. Yanında ise İttihat ve Terakki Partisi Genel Sekreteri ve Büyük Atamızın en sevdiği arkadaşlarından birisi olan Sabri Toprak bulunmaktadır. Mustafa Kemal, bu kez de Yıldırım Orduları Grubu Komutanı olarak Filistin Cephesi'ne giderken birkaç günlüğüne İstanbul'a uğramıştır. Kadıköy'de Kuşdili Çayırı'nın yanındaki Fenerbahçe Kulübü'nün Kuşdili Lokali'ne gelirler. Çanakkale zaferiyle düşmana geçit vermeyerek ünlenmiş artık herkes tarafından tanınan Yıldırım Orduları Komutanı Mustafa Kemal Paşa ile Kulübü ziyarete geleceklerini Sabri Bey önceden bildirdiği için Fenerbahçeliler onu beklemektedir. Önce yorgunluk kahvesi içilir. Ardından ise Dr. Hamit Hüsnü ile Elkatipzade Mustafa Beyler birlikte lokalin ikinci katında kupaların olduğu bölüm gezer. Biraz sonra Elkatipzade Mustafa Bey kendisine kulüp hatıra defterini uzatır:

03.05.1334 (03.05.1918) tarihinde;

“Fenerbahçe Spor Kulübü'nün her tarafta beğenilip değer verilen, ortaya çıkmış eser ve çalışmalarını duymuş ve bu kulübü ziyaret edip bu işte emeği, yardımı olanları tebrik etmeği görev edinmiştim. Bu görev ancak bugün yerine getirilebilmiştir. Takdir ettiğimi ve kutladığımı buraya kaydetmekle övünüyorum.”

Son olarak Fenerbahçe Kulübü'nden ayrılmadan önce limonata içen Ulu Önder, Fenerbahçe Kulübü'nde yaklaşık iki saat kadar kalmıştır. Dönüş vakti geldiğinde bu kez Fenerbahçe Kürek Şubesinin beyaz renkli iki çiftte yarış teknesine (fita) Kurbağalıdere kenarındaki kulübün iskelesinden binilmiştir. Kürekte Elkatipzade Mustafa Bey bulunmaktadır. Mustafa Kemal Paşa Fenerbahçelilere son söz olarak “*Fenerbahçe'ye sonsuz muvaffakiyetler (başarılar) dilerim, Allahaismarladık,*” diyerek kulüpten ayrılmış bulunmaktadır (Bacıoğlu, 2007).

Atatürk'ün Fenerbahçe Sempatisi

Mustafa Kemal Atatürk'ün hiçbir kulübün mensubu ve taraftarı olmadığını ifade eden Arıç, “Ancak birkaç tane tipik örnek var. Çok önemli bir Galatasaray-Fenerbahçe maçı öncesi Köşkte yapılan bir toplantıda gündeme geldi. Galatasaraylı olanlar el kaldırsın, kaldırdı 9 kişi, Fenerliler el kaldırsın, kaldırdı 8 kişi, işte o zaman Atatürk, ‘Bir de ben,’ dedi Fenerbahçe'yi işaret ederek ve 9-9 berabere oldular. Bazı kaynaklarda medya mensubu arkadaşlarımız

Atatürk'ün karşıya geçerken Fenerbahçe Kulübü'nü ziyaret ettiğine dair yazılar, belgeler çıkar. Atatürk, karşıya İsmet Paşa'ya gidecekti. Giderken ise erken saatlerde kulübe uğradı, 'Bir çay içelim,' dedi. Kulüpte kimse yoktu. Etraftan haber yolladılar, geldiler, ziyarette karşılanmaz mı Atatürk, bunu ben ziyaret etti şeklinde değerlendiremiyorum. İstanbul'da Galatasaray Kulübü'nü ziyareti yoktur Atatürk'ün. Galatasaray Spor Kulübü'ne zaten Kurtuluş Savaşı'na katkıda bulunmadığı için pek sempatiyle bakmıyordu. Beşiktaş da zaten Saray mensuplarının kulübüydü. Saray paşalarının, bakanların, vezirlerin kulübüydü. Onlara karşı da bir sempatisi yoktu. Ancak Kurtuluş Savaşı'na katkıda bulunduğu için Fenerbahçe'ye sempati duyardı," diye konuştu (Hürriyet, 2008).

Dünyaca ünlü Mozambik asıllı Portekizli golcü futbolcu Eusebio'nun da maçını yönetmiş olan Veli Necdet Arıç, her zaman tartışma konusu olan Ulu Önder Atatürk'ün hangi takımın taraftarı olduğu ve ziyareti hakkında da şöyle dedi: "Kurtuluş Savaşı başlangıcında Atatürk kulüplere yer altına inilmesi talimatını verdi ve gizli lider de Mareşal Fevzi Çakmak idi. Yer altına inilmesi talimatına uyan iki kulüp var. Birincisi Fenerbahçe, diğeri Altınörs İdman Yurdu yani şimdiki Ankaragücü. İkisi indiler ve ikisi beraber çalışmalar yaptılar. 69 vapur dolusu cephane kaçırdılar Kocaeli yoluyla Ankara'ya. İşgal güçlerinin çöplüklere yığıdıkları cephaneleri de bizimkiler buldu. Alıp götürürken yolda önünü kestiler. Daha sonra işgal güçleri Fenerbahçe kulübünü bastılar, çatışma oldu orada. Fenerbahçe Kulübü'nün A takım kadrosunda oynayan 3-4 futbolcu da şehit düştü. Daha sonra ise Ankaragücü kulübünü bastılar, ancak onlar daha önceden haber almıştı ve ayrıldılar. Bir tek kulüp çaycısı Hamdi Baba vardı. Kulüpten Hamdi Baba'yı aldılar, gittiler ve Hamdi Baba'dan sonradan hiçbir haber alınamadı. Şimdi ise bana Fenerbahçe ve Ankaragücü'nden başka bir kulüp, 'Kurtuluş Savaşı'nda bizim de şehidimiz var,' diyebiliyorsa en yükseğe çıkar atarım kendimi." (Hürriyet, 2008).

Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübü'ne Yardım Etmesi

5 Haziran 1932 gecesi Fenerbahçe'nin Kuşdili'ndeki ahşap lokalinde yangın çıkmıştır. Kulübün lokalinin içindeki, tarihsel fotoğraflar, tüm branşlara ait malzemeler, kulübün tüm evrakları, kütüphane ve mobilyalar bina ile birlikte tamamen yanmıştır. Çok az eşya kurtarılabilmıştır. Fenerbahçe Kulübü yuvasız kalmıştır. Bunun üzerine gazeteler yardım kampanyaları açar. Atatürk'ün Fenerbahçe Kulübü'ne yardımında "Gazi Hazretleri Fenerbahçe'ye 500 Lira teberru ettiler" yazmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk bu tür harcamaları kesinlikle hep kendi maaşından, hesabından yapardı. Gazeteye baktığımızda 10-

12 günde yapılan toplam bağış miktarının 791 Lira olduğu görülüyor. Atatürk tek başına 500 Lira göndermiş ve miktar bir anda 1300 liraya çıkmıştır (Bacıoğlu, 2007).

Fenerbahçe Stadına Atatürk Büstünün Konulması

Atatürk kendi büstlerinin her tarafa konulması ve heykellerinin dikilmesi konusunda hassastı. Gösteriş bakımından zengin törenlerle yurdun dört bir yanını büstler heykellerle donatmak belli ki o eşsiz kahramana ters geliyordu. Yaşamı boyunca bu tip davranışları özendirmemiş, uygun bulmamıştı. İnsanlar onun fikirlerini özümsemeli, devrimlerinin bekçisi olmalıydı. Ancak bu konuda istisnalardan bir tanesini Fenerbahçeliler yaşamıştır. Fenerbahçe Spor Kulübü, 1 Haziran 1934 yıldönümünde stadına ant içerek bir Atatürk büstü koymak için izin istemiştir, izini bizzat yine Atatürk kabul etmiş ve olur vermiştir. Fenerbahçe Stadı Türkiye’de Atatürk’ün büstünün konmasına izin verdiği tek stat olma onurunu ve özelliğini hâlâ taşımaktadır (Bacıoğlu, 2007).

Atatürk’ün, Beşiktaş’ın Futbol Branşının Olmadığı Dönemlerde Kulübün Diğer Branşları Olan Eskrim, Gülle, Kılıç, Süngü Talimleri ve Güreş’e Olan İlgisi

Osmanlı Jimnastik Kulübü’ne futbolun girmesi 1910’lu yıllarda mümkün olabilmişti. Mustafa Kemal Atatürk’ün futboldan önce, diğer branşlara da olan ilgisi pek fazlaydı. Mustafa Kemal Atatürk, 1907’de Selanik’te İttihatî Terakki’ye katılmış ve toplantıda Cemiyet’i eleştirirken sarf ettiği sözü çalışma arkadaşı Mithad Şükrü şöyle anlatmış:

Mustafa Kemal de sık sık geliyor. Bazen kızardı; “Beşiktaş Osmanlı Terbiye-i Bedeniye kadar olamadınız. Programınız ve lideriniz yok” diyerek Beşiktaş’ı överdi.

Mustafa Kemal Atatürk’ün, Akaretler’deki evinin arka bahçesinden Beşiktaş’ın jimnastik antrenmanlarını izlediği, jimnastikçileri evine bile davet ettiği söylenmektedir. İki jimnastik hocası, Atatürk’ün ikram ettiği çaylar eşliğinde şu konuşmayı yaptığı görülmüştür:

“Efendiler,

Sizlerin ve sporcularınızın ciddi çalışmalarını, çeviklik, maharetlerini uzun zamandan beri büyük bir zevkle ayrıca dikkatle izliyorum. Spordan yoksun olan bir gençlik, nasıl ki vatan müdafaası sırasında etkili olamıyorsa, insan denen varlığın kafa yapısı da ne derece tekamül ederse etsin, bedeni inkişafı noksan ve yetersiz olursa, o vücut o kafayı il riye götüremez, taşıyamaz. Bugün bünyemizde toplayıp ilmi metodlarla yetiştirmeye çalıştığımız bu gençler, tam anlamda beden ve fikren geliştikleri zaman vatan müdaafasında, ilmi sahalarda olduğu gibi spor alanlarında da Avrupalı hasımlarına Türk’ün ölmez gücünü ispat edeceklerdir. Sizi candan kutlar, başarılarınızı her zaman duymak isterim.”

Fenerbahçeli Yüzbaşı Necati Pankoğlu, Komutanı Mustafa Kemal Atatürk'ün 1904-1905 yıllarında Harbiye'de Kurmay Yüzbaşı iken Beşiktaş Osmanlı Bereket Jimnastik Kulübü'ne ilgi duyduğunu söylemiş. Kulübün eskrim, gülle atma, kılıç, süngü talimleri ve güreş sporu yaptıkları için Beşiktaş Kulübü'ne ilgi duyduğundan bahseder (Karakaya, 2003).

TARTIŞMA ve SONUÇ

Günümüzün en önemli spor dalı olan futbolun ilk çağlardan itibaren her kültürde ayrı ayrı benimsendiği, toplumları etkisi altına aldığı ve öneminin her daim arttığı bilinmektedir. Eski çağlarda çeşitli ayak topu oyunları ile futbola göz kırılmış ve bir sonraki çağlara kültürler aracılığıyla aktarılarak bir spor dalı haline gelmiştir. Bir spor dalından fazlası olan futbol, bir olgu haline bürünerek hayatımızın her anına kazınmış ve tartışmasız hayatımızın en önemli figürlerinden olmuştur.

Çalışmamızda ise Osmanlı Dönemi'ne baktığımızda futbolun doğuşu “Sultan Abdülaziz Dönemi”ne tekabül etmektedir. Osmanlı zamanında ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizlerin futbolu ülkemize sokup, yaygınlaştırdığı ortaya çıkmaktadır. Futbolun oynandığı şehirlerin İstanbul, Selanik ve İzmir olduğu görülmektedir. Bu şehirlerde İngilizler futbol oynarken Rumlar da oyunlara ortak olarak futbolu yaygın hale getirmişlerdir.

İstanbul'da kurulan ilk futbol kulübünün 1875 yılında “Hermes Athletic And Cultural Association” olduğu, İzmir'de kurulan ilk futbol kulübünün ise 1885 yılında İngilizler tarafından kurulan “Football Club Smyrna” olduğu saptanmıştır. Futbol İstanbul'da ilk olarak Kadıköy ve Moda'da oynanmıştır. Futbol oynayan ilk Türk'ün 1898 yılında İzmir'de İngilizler ile beraber oynayan “Selim Sırrı Tarcan” olduğu, ilk Türk futbolcusunun ise “Fuat Hüsnü Bey” olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.

İlk Türk futbol kulübünün “Sultan İkinci Abdülhamid” zamanında 1897 yılında Fenerbahçe'nin temellerinin atıldığı “Black Stocking” olduğu incelememiz sonucu ortaya çıkmıştır. Kulüplerine İngilizce isim koyarak resmi takibattan kurtulmayı düşünen bu kulübün kurucuları, bir süre sonra kulübün kapanması ile 1907 yılında Fenerbahçe Kulübü'nü kurmuş oldukları görülmektedir. Böylece “Fenerbahçe Spor Kulübü” ilk futbol kulübü olan Black Stocking'in temelleri, kurucularının içlerindeki futbol ateşi ile birlikte günümüze kadar uzanmıştır.

“İstanbul Futbol Ligi”ne katılan ilk Türk takımımızın ise 1905 yılında kurulan “Galatasaray Spor Kulübü” olduğu görülmektedir. Günümüze kadar uzanan bir diğer kulübümüz olan “Beşiktaş Jimnastik Kulübü”nün ise 1920'li yıllarda futbol liglerine dahil

olduğu ortaya çıkmıştır. Trabzon ilinde futbol faaliyetinin 1910 yılına kadar dayandığı, Trabzon'daki ilk futbol kulübünün İdman Yurdu Kulübü olduğu, 1913 yılında ise Rumların oluşturduğu bir takımla oynanan maçın Trabzon ilindeki ilk futbol olduğu ortaya çıkmıştır. 1914'te çıkan I. Dünya Savaşı ile birlikte, Trabzon'da futbolun gelişiminin yavaşladığı ve yeni kulüplerin kurulmasının ise 1920'li yıllara kadar uzadığı gözlemlenmiştir.

Türk futbolunda ilk futbol sahaları ve ilk futbol dergileri de incelemede ortaya çıkarılmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün de Fenerbahçe ve Beşiktaş'a katkıları gözlemlenmiştir. Sonuç olarak futbolun Osmanlı'ya İngilizler aracılığıyla girdiği, birçok Rum, Ermeni ve Türk kulüplerinin de katılımıyla yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Afyoncu E. (2017). 130 Yıllık Tutkumuz Futbol, <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/erhan-afyoncu/2017/08/13/130-yillik-tutkumuz-futbol>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.
- Ajansspor, (2007). İstanbul'dakilerle Eş Zamanlı Olarak Trabzon'da da Kulüpler Kuruldu, https://web.archive.org/web/20160306201143/http://www.ajansspor.com/futbol/superlig/h/20071221/ataturk_trabzonsporlu_iddias.html, Erişim Tarihi: 08.10.2024.
- Albayrak H. (1996). Trabzon'daki İlk Spor Kulüplerinin Tarihçeleri, <https://www.oncevatan.com.tr/trabzonda-ilk-spor-kulupleri-tarihceleri>, Erişim Tarihi: 10.10.2024.
- Arıpınar E. (Haziran 1992). Türk Futbol Tarihi (1904-1991). Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları. ss. sf. 190.
- Atabeyoğlu C. (1991). 1453-1991 Türk Spor Tarihi Ansiklopedisi.
- Atılğan A. (2012). Mimdap.org, Fenerbahçe Stadı, <https://mimdap.org/gozlem/fenerbahce-stady-2/> Erişim Tarihi: 09.09.2024.
- Bacıoğlu A. (2007). Zaman Tünelinde Fenerbahçe, İleri Yayınevi, 10-43.
- Bugün Gazetesi, (2013). Osmanlıdan Tescilli Tek Futbol Kulübü, <https://m.haber7.com/fenerbahce/haber/1091035-osmanlidan-tescilli-tek-futbol-kulubu> Erişim Tarihi: 02.09.2024.
- Constantinople Messenger, 16 Kasım 1880 Günü Nüshası, İstanbul.
- Dağlaroğlu R. (1957), Fenerbahçe Tarihi, Türksesi Matbaası, S. 171-186.

- Eroğul Ali. (2012). Trabzon Dergisi, Trabzonspor'dan Önce Necm-i Ati Vardı, <https://www.ntv.com.tr/spor/trabzonspordan-once-necm-i-ati-vardi,LiWmiM9tl0CACxpIAEQ-Tw> ,Erişim Tarihi: 10.06.2024.
- Günay M. (2016). Türkiye’de Spor Cemiyetlerinin Kuruluşu ve Bu Cemiyetlerin Etnik Amaçlarla Kullanılması, International Journal of Science Culture and Sport, 4(1), 383-393.
- Güneş G. (2007). İzmir’de ilk bisiklet yarışı. Toplumsal Tarih, 164, 62.
- Haberler.com, (2006). İsmet İnönü Kulübün Fahri Başkanı, <https://web.archive.org/web/20090305073811/http://spor.haberler.com/trabzon-turk-telekom-lig-a-11-haberi/> ,Erişim Tarihi: 31.10.2024.
- Hürriyet Gazetesi, (2008). Atatürk’ün Fenerbahçe Sempatisi Vardı, <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/ataturkun-f-bah-eye-sempatisi-vardi-1173268> , Erişim Tarihi: 28.10.2029.
- Hürriyet Gazetesi, (2015). Gençler 92 Yaşında, <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/gencler-92-yasinda-28443237> , Erişim Tarihi: 22.03.2024.
- İdmangücü, (2016). İdmangücü SK. Kuruluş, <https://web.archive.org/web/20120719021845/http://www.idmangucu.com/v2/kurumsal.php> , Erişim Tarihi: 31.10.2024.
- İdmanocağı, (2016). İdman Ocağı SK. Kuruluş, <https://web.archive.org/web/20181209125805/http://idmanocagi.org.tr/kurulus/> , Erişim Tarihi: 19.10.2024.
- Kahraman A. (1995). “Osmanlı Devleti’nde Spor”, T.C. Kültür Bakanlığı Milli Kütüphane Müdürlüğü, Ankara, s. 670.
- Kahraman A. (1995). Osmanlı devletinde spor. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Karakaya N. (2003). Atatürk Beşiktaşlı, Cem Ofset Yayınevi.
- Kayserilioğlu S. Fenerbahçe Org. Fenerbahçe Tarihçesi, <https://www.fenerbahce.org/haberler/arsiv/tarih-muze-ve-arsiv-kurulu-baskani-dr-r-sertac-kayserilioglu-fenerbahce-galatasaray-rekabetinin-1> , Erişim Tarihi: 15.10.2024.
- Kurt H. (2023). Haber61, Trabzon’un İlk Resmi Kulübü, <https://www.haber61.net/yazar-yazilari/trabzonun-ilk-resmi-kulubu-h503897.html> , Erişim Tarihi: 05.03.2024.
- Meral O. (2014). Tarihin İzinde, Türkiye’de Futbol.

- Morpa Spor Ansiklopedisi. (2005). Morpa spor ansiklopedisi kültür yayınları (cilt 2). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları Limited Şirketi.
- Öndeş, O. (2010). Bornova Belediyesi, Bournabat Football Rugby Club.
- Özçınar K. (2014). Futbol Kronolojisi, Futbolun İnce Nağmeleri.
- Özden N. (2004). Türklerde İlk Spor Kulüpleri. Yüksek lisans Tezi, Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi Anabilim Dalı, Niğde.
- Sancaklı H, Özdemir Y, Kale R, Gökçe E. (1995). Futbol, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası.
- Soysal M, Tok A. (2019). İzmir’de Türk Spor Kulüplerinin Kısa Kuruluş Tarihçeleri, İzmir Spor Tarihi, (1. Baskı), Ankara, Ütopya Yayınevi. SS.36-37.
- Şevki O. (2018). Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Azınlık Spor Kulüpleri ve Sporcular. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul: Golden Medya Mabaacılık.
- Tayga Y. (1990). Türk spor tarihine genel bir bakış. Ankara: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
- Terlemez M. (2019). Antik Çağdan Günümüze Somut Bulgular Işığında Futbolun Terminolojik, Teknik ve Kültürel Araştırması (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi).
- Terlemez M., & Özkan R. T. (2023). Beykoz İlçesinde Erken Cumhuriyetten Günümüze Salon Sporlarının Gelişimi. Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 74-91.
- Terlemez M. (2023). Smyrna’dan Konstantiniyye’ye İşgal Pasları, Perseus Yayınevi, Ankara, S. 16. ISBN: 978-975-8474-56-1.
- Terlemez M. (2024). Osmanlı Döneminde Futbol Kulüplerinin Kendi Aralarındaki ve İşgal Kuvvetlerine Karşı Oynadıkları Futbol Müsabakaları. Uluslararası Beşeri Ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi, 8(1), 31-62. <https://doi.org/10.55243/ihssr.1401683>.
- The Constantinople Messenger, Football, 5 Ocak 1881 Günü Nüshası, İstanbul.
- Türk Futbol Tarihi (1992). İstanbul, Türkiye Futbol Federasyonu Yayınları.
- Türk Futbolu Net, Cuma Ligi, <http://www.turkfutbolu.net/tumligler/cuma22-23.html> , Erişim Tarihi: 22.03.2024.
- Urartu Ü. (1983). Futbol, İstanbul: İnkılap ve Aka Basımevi.

Yıldız D. (1979). Türk spor tarihi. İstanbul: 3 Er Yayıncılık.

Yüce M. (2014). Osmanlı Melekleri, İletişim Yayınları, İstanbul, 1. Baskı.

8 Haftalık Kuvvet Antrenmanlarının Hentbolda Atış Performansı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi

Sezer TAŞTAN¹, Bahar GÖRÜR²

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı sekiz haftalık hentbol kuvvet antrenmanlarının atış performansı üzerindeki etkinin incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmaya Malatya İl'inde bulunan toplam 34 hentbol sporcusu gönüllü olarak katılım sağladı. Çalışmaya katılan hentbol sporcuları Kontrol Grubu (KG) (n=17) ve Antrenman Grubu (AG) (n=17) olmak üzere rastgele yöntemle iki gruba ayrıldı. Bu çalışmada antrenman öncesinde ve sonrasında dikey sıçrama, 30 saniye mekik, 30 saniye şnav, 20 metre sürat ve 9 metre atış testleri alındı. Çalışmada grup içi analizleri için Paired t Testi analizi, iki grup arasındaki farklılıkları tespit etmek için ise Independent t Testi analizi kullanıldı.

Bulgular: Grupların sıçrama, mekik, şnav, sürat ve atış ön test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0,05$). Grupların sıçrama, mekik, şnav, sürat ve atış son test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p<0,05$).

Sonuç: Sonuç olarak, sekiz haftalık hentbol kuvvet antrenmanlarının dikey sıçrama, 30 saniye mekik, 30 saniye şnav, 20 metre sürat ve atış isabet performanslarında olumlu etkilerinin olduğunu söyleyebiliriz.

Anahtar Kelimeler: Hentbol, Kuvvet, Atış, Sürat.

ABSTRACT

Examining the Effect of 8-Week Strength Training on Shooting Performance in Handball

Purpose: The aim of this study is to examine the effects of eight weeks of handball strength training on shooting performance.

Method: A total of 34 handball players from Malatya Province participated in the study voluntarily. The handball players participating in the study were randomly divided into two groups as Control Group (CG) (n=17) and Training Group (AG) (n=17). In this study, vertical jump, 30 seconds sit-ups, 30 seconds push-ups, 20-meter sprint and 9-meter throw tests were taken before and after training. Paired t Test analysis was used for within-group analyses in the study, and Independent t Test analysis was used to determine the differences between the two groups.

Results: No statistically significant difference was found in the comparison of the pre-test averages of the groups in jumps, sit-ups, push-ups, speed and shooting ($p>0,05$). A statistically significant difference was found in the comparison of the post-test averages of the groups in jumps, sit-ups, push-ups, speed and shooting ($p<0,05$).

Conclusion: As a result, we can say that eight weeks of handball strength training have positive effects on vertical jump, 30 seconds sit-ups, 30 seconds push-ups, 20-meter sprint and shooting accuracy performances.

Keywords: Handball, Strength, Shooting, Speed

¹ Ankara Demirspor Kulübü, Ankara/TÜRKİYE email:sezertastann@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8944-9036

² Bağımsız Araştırmacı, baharcakir654@gmail.com, ORCID: 0009-0004-8923-6622

GİRİŞ

Hentbol, dünyada popüler olan takım sporlarından biridir (Hadjisavvas ve ark., 2022) ve olimpiik bir spordur (Garcia-Sánchez ve ark., 2023). Hentbol oyuncular, rakiplerini yenebilmek için maçta kurulan oyunların hızlarını ve yoğunluklarını koruyabilmesi gerekir (Garcia-Sánchez ve ark., 2023). Bu sebeple, fiziksel talebi yüksektir (Vila ve ark., 2022). Bu fiziksel talepler, oyun pozisyonlarına bağılı olmaktadır. Oyun içerisindeki hızlanma, yavaşlama, sıçrama, şut atma ve yön değıştirme eylemleri performansı ortaya koymaktadır. Oyun sırasında oyuncu değışikliğinin bir sınırı yoktur. Sürekli değışen oyuncuların oyun dışında toparlanan oyuncu oyunda hızı ve yoğunluğu artırmaktadır. Bu sporun bir diğerk özelliğı de vücut temasını içermektedir (Muñoz ve ark., 2020). Vücut teması bir ceza olarak değıl oyun içerisinde bazı pozisyonlarda yüksek performansı ortaya koyabilmek için gerekli olduğı varsayılmaktadır (Muñoz ve ark., 2020). Bu da müthiş bir kas kuvvetinin gerekli olduğunu göstermektedir. Jakšić ve arkadaşları (2023) hentbol sporu için kuvvetin önemini vurgulamıştır (Jakšić ve ark., 2023). Hermassi ve arkadaşları (2019) ise kuvvetin yanında atış hızının da bir hentbol sporcusunun rekabet edebilmesi için önemli olduğunu belirtmektedir (Hermassi ve ark., 2019).

Hentbolda gol atmak için kullanılan atış, başarıyı sağılayan en önemli hareket olarak tanımlanmaktadır. Bu doğrultuda son araştırmalar, daha kısa atış mesafesini etkinliğı önceden belirlediğini göstermektedir (Tuquet ve ark., 2021). Hentbol sporcuları, sezon boyunca ortalama 130 km/saat atış hızı ile min 48.000 atış hareketini kullanmaktadır. Hadjisavvas ve arkadaşları (2022), fırlatma hareketi ile kişinin omzuna vücut ağırlığının bir buçuk katı kadar kuvvet yüklenebileceğini bulmuşlardır (Hadjisavvas ve ark., 2022). Kale atışı teknikleri, elit hentbol oyuncusunda olması gereken ayrı bir beceri olarak görölmektedir. Atış hareketi uygulama esnasında kuvvete topu ileten, üst ekstremitedir (Karadenizli Akan, 2006). Kale atışındaki başarı oranı, segmentlerin açığı çıkardığı kuvvet ve hızdan etkilenmektedir (Hamill ve Knutzen, 2006).

Araştırmacılar, elit bir hentbol oyuncusunun atış hızını geliştirmesi için alt ve üst ekstremita kaslarının kuvvet düzeylerinin önemli bir unsur olduğunu belirtmektedir. Ve bu unsurların geliştirilmesi gerektiğini vurgulanmaktadır (Chelly ve ark., 2010). Literatürde hentbolda kuvvet özelliğinin atış hızına etkisi ile ilgili yapılan çalışmaların az sayıda olduğı belirtilmektedir (Marques ve ark., 2011). Bu çalışmanın amacı sekiz haftalık hentbola yönelik kuvvet antrenmanlarının atış performansı üzerindeki etkinin incelenmesidir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Çalışmaya Malatya İl'inde bulunan toplam 34 hentbol sporcusu gönüllü olarak katılım sağladı. Çalışmaya katılan hentbol sporcuları Kontrol Grubu (KG) (n=17) ve Antrenman Grubu (AG) (n=17) olmak üzere rastgele yöntemle iki gruba ayrıldı. Araştırma süresince 8 haftalık antrenman programında; KG'na sadece haftada 3 gün hentbol antrenmanı, AG'na ise haftada 3 gün hentbol antrenmanlarına ek olarak kuvvet antrenman programı uygulatıldı. Bu çalışma öncesinde katılımcılar yazılı ve sözlü olarak bilgilendirildi. Katılımcıların onamları alındı.

Veri Toplama Yöntemi

Boy uzunluğu ölçümü, hassaslık derecesi 0.01 cm olan SECA marka boy skalası kullanılarak cm cinsinden kayıt edildi.

Vücut ağırlığı ölçümü, hassaslık derecesi 0.01 kg olan SECA marka elektronik baskül kullanılarak kg cinsinden kaydedildi.

Kale Atışı (Şut İsabeti) Testi

Hentbol kalesinin tüm köşelerine 50 cm x 50 cm genişliğinde dört tane hedef alanı belirlenip hedef fileleri sabitlendi. Hentbol sporcusundan bu sabitlenen dört file hedefine atış yapması istendi. Dayanma adımı, yüksek temel atış tekniği ile file hedeflerine 9 m atış çizgisinden 10 adet şut atma komutu verildi. Her atış sonrasında 11 m mesafede bulunan bir kasa içerisindeki sonraki kullanacağı topları tek tek alarak sporcu 16 atışı tamamlaması istendi. Kale atışı testi için iki deneme hakkı verildi. İki deneme sonucundan en iyi isabet test sonucu kaydedildi. Kale atış testi için MİKASA HBTS3 marka top araç olarak kullanıldı.

Dikey Sıçrama Testi

Hentbol sporcularının dikey sıçrama testi için ölçümler jumpmetre aracı kullanımı ile alındı. Jumpmetre sporcunun beline sabitlendikten sonra sporcuya yukarı sıçraması komutu verildi. Sporcu sıçramasını bitirdiğinde ipin uzunluğu test sonucu kabul edildi. Dikey sıçrama testi için hentbol sporcusuna iki deneme hakkı tanındı. Bu iki deneme test sonuçlarından en iyi skor kayıt edildi.

20 Metre Sürat Testi

Hentbol sporcularından, 20 m işaretlenen oyun sahasında koşmaları komutu verildi. Hentbol sporcularına bu test için iki deneme hakkı verildi. İki deneme hakkından en iyi skor kaydedildi. 20 metre sürat testi için CASIO marka kronometre kullanıldı.

30 Saniye Şınav Testi

Hentbol sporcularından, 30 saniye boyunca şınav çekmeleri istendi. Şınav testi için iki deneme hakkı verildi. Sporcuların iki denemesinden en iyisi sonuç olarak kaydedildi.

30 Saniye Mekik Testi

Hentbol sporcularından, 30 saniye boyunca mekik çekmeleri istendi. Mekik testi için iki deneme hakkı verildi. Sporcuların iki denemesinden en iyisi sonuç olarak kaydedildi.

Kuvvet Antrenman Programı

Tablo 1. Kuvvet antrenman programı

Hareket	Şiddet	Set Sayısı	Tekrar Sayısı
Chest Press	%70-80	4	12-10-8
Pec Deck Fly			
Dumbell Curl			
Dumbell Concentration			
Leg Curl			
Leg Extension			
Incline Sit Ups			
Abdominal Crunch			
Lat Pull Down			
Seated Row			
Shoulder Press			
Dumbell Triceps Extension			
Triceps Extension			
Hyperextension			
Sit Ups			Maksimal

İstatistiksel Analiz

İstatistiksel analizlerde SPSS 26.0 paket programı kullanıldı. Çalışmada grup içi analizleri için Paired t Testi analizi, iki grup arasındaki farklılıkları tespit etmek için ise Independent t Testi analizi kullanıldı. Tüm istatistiksel testler için anlamlılık düzeyi 0.05 kabul edildi.

BULGULAR

Tablo 2. Hentbol Sporcularının Demografik Bilgileri

Değişken	Grup	N	Minimum	Maximum	Ortalama	Std.Sapma
Yaş (yıl)	AG	17	20	25	21,88	1,40
	KG	17	20	25	22	1,50
Vücut Ağırlığı (kg)	AG	17	68	80	75,41	3,50
	KG	17	68	78	73,82	2,87
Boy Uzunluğu (cm)	AG	17	175	187	180,70	3,88
	KG	17	175	188	180,17	4,12

Tablo 2 incelendiğinde, AG'nun yaş ortalaması $21,88 \pm 1,40$ yıl, vücut ağırlık ortalaması $75,41 \pm 3,50$ kg ve boy uzunluk ortalaması $180,70 \pm 3,88$ cm; KG'nun yaş ortalaması $22 \pm 1,50$ yıl, vücut ağırlık ortalaması $73,82 \pm 2,87$ kg ve boy uzunluk ortalaması $180,17 \pm 4,12$ cm olarak tespit edildi.

Tablo 3. Hentbol Sporcularının Ön ve Son Test Ortalamalarının Grup İçi Karşılaştırılması

Parametreler	Grup	N	Test Sırası	Art.Ort.±SS	t	p
Sıçrama (cm)	AG	17	Ön Test	$41,76 \pm 5,23$	12,133	0,000*
			Son Test	$44,47 \pm 4,79$		
	KG	17	Ön Test	$41,58 \pm 3,24$	0,293	0,773
			Son Test	$41,64 \pm 3,08$		
Mekik (adet)	AG	17	Ön Test	$30,94 \pm 2,10$	15,646	0,000*
			Son Test	$33,94 \pm 1,95$		
	KG	17	Ön Test	$31,76 \pm 2,75$	1,768	0,096
			Son Test	$32,05 \pm 2,56$		
Şınav (adet)	AG	17	Ön Test	$32,47 \pm 3,51$	9,618	0,000*
			Son Test	$35,17 \pm 2,96$		
	KG	17	Ön Test	$32,70 \pm 3,11$	1,768	0,096
			Son Test	$33,00 \pm 2,89$		
Sürat (sn)	AG	17	Ön Test	$2,94 \pm 0,31$	-28,065	0,00*
			Son Test	$2,61 \pm 0,28$		
	KG	17	Ön Test	$2,95 \pm 0,26$	-2,063	0,056
			Son Test	$2,92 \pm 0,26$		
Atış (adet)	AG	17	Ön Test	$3,05 \pm 1,39$	16,000	0,000*
			Son Test	$4,94 \pm 1,34$		
	KG	17	Ön Test	$3,11 \pm 1,26$	1,144	0,269
			Son Test	$3,29 \pm 1,21$		

*p<0.05

Tablo 3 incelendiğinde, AG'nun sıçrama, mekik, şınav, sürat, atış ön ve son test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p < 0.05$). KG'nun sıçrama, mekik, şınav, sürat, atış ön ve son test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p > 0.05$).

Tablo 4. Grupların Antrenman Ön ve Son Test Ortalamalarının Gruplar Arası Karşılaştırılması

Parametreler	Test Sırası	Grup	Art. Ort. $\pm$ SS	t	p
Sıçrama (cm)	Ön Test	AG	41,76 $\pm$ 5,23	-0,118	0,907
		KG	41,58 $\pm$ 3,24		
	Son Test	AG	44,47 $\pm$ 4,79	-2,042	0,049*
		KG	41,64 $\pm$ 3,08		
Mekik (adet)	Ön Test	AG	30,94 $\pm$ 2,10	0,980	0,334
		KG	31,76 $\pm$ 2,75		
	Son Test	AG	33,94 $\pm$ 1,95	-2,410	0,022*
		KG	32,05 $\pm$ 2,56		
Şınav (adet)	Ön Test	AG	32,47 $\pm$ 3,51	0,206	0,838
		KG	32,70 $\pm$ 3,11		
	Son Test	AG	35,17 $\pm$ 2,96	-2,167	0,038*
		KG	33,00 $\pm$ 2,89		
Sürat (sn)	Ön Test	AG	2,94 $\pm$ 0,31	0,118	0,907
		KG	2,95 $\pm$ 0,26		
	Son Test	AG	2,61 $\pm$ 0,28	3,345	0,002*
		KG	2,92 $\pm$ 0,26		
Atış (adet)	Ön Test	AG	3,05 $\pm$ 1,39	0,129	0,898
		KG	3,11 $\pm$ 1,26		
	Son Test	AG	4,94 $\pm$ 1,34	-3,750	0,001*
		KG	3,29 $\pm$ 1,21		

*p<0.05

Tablo 4 incelendiğinde, grupların sıçrama, mekik, şınav, sürat ve atış ön test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmedi ($p>0.05$). Grupların sıçrama, mekik, şınav, sürat ve atış son test ortalamalarının karşılaştırılmasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edildi ($p<0.05$).

TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı sekiz haftalık hentbol kuvvet antrenmanlarının atış performansı üzerindeki etkinin incelenmesidir. Araştırmaya katılan hentbol sporcuları Kontrol Grubu (KG) (n=17) ve Antrenman Grubu (AG) (n=17) olmak üzere rastgele yöntemle iki gruba ayrıldı. Antrenman grubunun (n=17) yaş ortalaması 21,88 $\pm$ 1,40 yıl, vücut ağırlık ortalaması 75,41 $\pm$ 3,50 kg ve boy uzunluk ortalaması 180,70 $\pm$ 3,88 cm; Kontrol grubunun (n=17) yaş ortalaması 22 $\pm$ 1,50 yıl, vücut ağırlık ortalaması 73,82 $\pm$ 2,87 kg ve boy uzunluk ortalaması 180,17 $\pm$ 4,12 cm olarak tespit edildi.

Dikey sıçrama testi, maksimal kuvvet ve gücün doğrudan değerlendirilmesine bir alternatif olarak yaygın kullanılmaktadır (McLellan ve ark., 2011). Ayrıca bu test kuvvet antrenmanlarının etkisini test edebilmek için sıklıkla kullanılmaktadır. Kuvvet antrenmanlarının sıçrama performansı üzerine etkilerini inceleyen çalışmalarda bacak gücü ile sıçrama performansının arasında orta seviyede bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Vanezis ve

Lees, 2007). Çalışmamızda grupların dikey sıçrama son test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildi. Spieszny ve Zubik (2018) yapmış oldukları bir çalışmada kuvvet antrenmanlarının hentbol sporcularının performansları üzerindeki etkilerini incelemişlerdir. Çalışmaya katılan 28 elit erkek hentbol sporcusunu kuvvet antrenman grubu (n=8) (yaş=23.1±2.53, boy uzunluk= 183.1±4.18, vücut ağırlık=86.04), pliometrik antrenman grubu (n=12) (yaş=21.1±2.17, boy uzunluk= 183±5.94, vücut ağırlık= 88.69) ve standart antrenman grubu (n=12) (yaş=23±3.05, boy uzunluk=182.7±5.75, vücut ağırlık= 88.73) olmak üzere 3 grubu ayırmışlardır. Kuvvet antrenman protokolü; barbell squat, deadlift ve bench press gibi egzersizleri içermektedir. Egzersizler 3 veya 4 set ve 3-6 tekrarlardan oluşturulmuştur. Çalışma süresince antrenman set ve tekrarları arttırılmış. Çalışma sonucuna göre, kuvvet antrenman grubunun ve pliometrik antrenman grubunun dikey sıçrama performanslarının arttığı gözlenmiştir. Araştırmacılar, kuvvet antrenmanlarının dikey sıçrama performansı üzerinde olumlu etkileri olabileceğini belirtmektedirler (Spieszny ve Zubik, 2018).

Çalışmamızda grupların 30 saniye mekik ve 30 saniye şınav son test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildi. Pilça ve Altun (2019) yaptıkları bir çalışmada hentbol sporcularına 12 hafta boyunca uygulanan kuvvet antrenmanlarının atış ve güç performansları üzerindeki etkilerini değerlendirmişlerdir. Manisa ilinde yapılan bu çalışmada 19-24 yaş aralığında 30 gönüllü hentbol sporcusu katılım sağlamıştır. Teknik antrenman grubuna (boy=1.78±08 m, vücut ağırlığı=78.7±9.59 kg) çalışma boyunca sadece hentbol teknik antrenman programı uygulanmış. Kuvvet antrenman grubuna da (boy=1.80±09 yıl, vücut ağırlığı=76.66±13.47 kg) çalışma boyunca sadece kuvvet antrenman programı uygulanmış. Çalışma sonucunda; sadece kuvvet antrenman programını uygulayan grubun 30 sn mekik ve 30 sn şınav performanslarında sadece hentbol teknik antrenman programını uygulayan gruptan daha çok artış olduğunu bulmuşlardır. Araştırmacılar, atış hızı ve kuvveti ile arasında büyük bir ilişkisi bulunan mekik ve şınav performanslarının kuvvet antrenmanlarıyla birlikte geliştirilmesini önermektedirler (Pilça ve Altun, 2019).

Meir ve arkadaşları (2001) kısa sprint performansı ile kuvvet arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu bildirmişlerdir (Meir ve ark., 2001). Vücudun alt kuvvetindeki gelişmelerin sprint performansını da pozitif yönde etkilediği belirtilmektedir (Seitz ve ark., 2014). Çalışmamızda grupların 20 metre sürat son test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildi. Styles ve arkadaşlarının (2016) yapmış oldukları bir çalışmada kuvvet antrenmanın squat ve sprint performansları üzerine etkilerini incelemişlerdir. Araştırmaya

katılanların (n=17) yaş ortalamaları 18.3 ± 1.2 yıl, boy uzunlukları 1.79 ± 0.06 m ve vücut ağırlıkları 75.5 ± 6.1 kg olarak tespit etmişlerdir. 20 m sprint (sn) ön test ortalaması 3.09 ± 0.07 ve son test ortalaması 3.05 ± 0.05 olarak bulmuşlardır. Araştırmacılar, kuvvet antrenmanlarının 20 metre sürat performansında artış olduğunu tespit etmişlerdir (Styles ve ark., 2016).

Hentbol sporunda önemli iki unsur olan güç ve hız performanslarının geliştirilmesi kuvvet antrenmanlarına bağlı olmaktadır (Hermassi ve ark., 2011). Atış hareketinin çok uygulanması şut hızının önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir (Van Den Tillaar, 2004). Çalışmamızda grupların 9 metre kale atışı son test değerleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edildi. Pamukçu ve arkadaşlarının (2024) yaptıkları bir çalışmada kuvvet antrenmanlarının atış isabet oranına etkisini incelemişlerdir. Çalışmaya deney grubu (yaş= 29.85 ± 2.7 yıl, boy= 175.5 ± 5.08 cm ve vücut ağırlığı= 73.14 ± 4.51) ve kontrol grubu (yaş= 29.4 ± 2.73 , boy= 173.93 ± 5.68 cm ve vücut ağırlığı= 73.18 ± 4.23) olmak üzere toplam 80 kişi katılım sağlamış. Araştırmacılar, kuvvet antrenmanın atış isabet oranına olumlu etkisi olduğu sonucuna varmışlardır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Sonuç olarak, sekiz haftalık hentbol kuvvet antrenmanlarının dikey sıçrama, 30 saniye mekik, 30 saniye şınav, 20 metre sürat ve atış isabet performanslarında olumlu etkilerinin olduğu tespit edilmiştir. Kuvvet antrenmanlarını, özellikle atış hareketinin çok kullanıldığı spor dallarının antrenman programlarına eklenmesini önermekteyiz.

KAYNAKLAR

- Chelly MS, Hermassi S, Shephard RJ. (2010). Relationship between power and strength of the upper and lower limb muscles and throwing velocity in male handball players. The Journal of Strength & Conditioning Research. 24(6), 1480-1487.
- Garcia-Sánchez C, Navarro RM, Karcher C, De La Rubia A. (2023). Physical demands during official competitions in elite handball: a systematic review. Int. J. Environ. Res. Public Health. 20(4), 3353.
- Hadjisavvas S, Efstathiou MA, Malliou V, Giannaki CD, Stefanakis M. (2022). Risk factors for shoulder injuries in handball: systematic review. BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation. 14, 204.
- Hamill JM, Knutzen K. (2006). Biomechanical basis of human movement, Second Edition, Lippincott Williams and Wilkins A Wolters Kluwer Company, U.S.A. 21-384.

- Hermassi S, Chelly MS, Tabka Z, Shephard RJ, Chamari K. (2011). Effects of 8-week-in-season upper and lower limb heavy resistance training on the peak power, throwing velocity, and sprint performance of elite male handball players. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 25(9), 2424-2433.
- Hermassi S, Laudner K, Schwesig R. (2019). Playing level and position differences in body characteristics and physical fitness performance among male team handball players. *Front. Bioeng. Biotechnol.* 7, 149.
- Jakšić D, Maričić S, Maksimović N, Bianco A, Sekulić D, Foretić N, Drid P. (2023). Effects of additional plyometric training on the jump performance of elite male handball players: a systematic review. *Int. J. Environ. Res. Public Health*. 20(3), 2475.
- Karadenizli Akan, Zİ. (2006). Hentbolde isabetli kale atışlarında submaksimal atış hızı ve atış kuvvetinin biyomekanik analizi. Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Marques M, Saavedra F, Abrantes C, Aida F. (2011). Associations Between Rate of Force Development Metrics and Throwing and Throwing Velocity in Elite Team Handball Players: A Short Research Report. *Journal of Human Kinetics*. 29(Special Issue), 53-57.
- McLellan CP, Lovell DI, Gass GC. (2011). The role of rate of force development on vertical jump performance. *Journal of Strength and Conditioning Research*. 25(2), 379-385.
- Meir R, Newton R, Curtis E, Fardell M, Butler B. (2001). Physical fitness qualities of professional rugby league football players: determination of positional differences. *J Strength Cond Res*. 15, 450-458.
- Muñoz A, López-Samanes Á, Domínguez R, Moreno-Pérez V, Sánchez-Oliver A J, Coso J D. (2020). Use of sports supplements in competitive handball players: sex and competitive level differences. *Nutrients*. 12(11), 3357.
- Pamukçu N, Şahin FN, Erdoğan M. (2024). The effect of 8-week submaximal strength training on accuracy rate of rifle shooting on the personnel of gendarmerie commando units. *Journal of ROL Sport Sciences*. 5(1), 139-150.
- Pilça O, Altun M. (2019). 12 haftalık hentbol teknik ve kuvvet antrenmanlarının atış ve güç performansı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 14(1), 66-78.

- Seitz LB, Reyes A, Tran TT, Villarreal ESD, Haff GG. (2014). Increases in lower-body strength transfer positively to sprint performance: a systematic review with meta-analysis. *Sports Med.* 44, 1693-1702.
- Spieszny M, Zubik M. (2018). Modification of strength training programs in handball players and its influence on power during the competitive period. *Journal of Human Kinetics.* 63, 149-160.
- Styles WJ, Matthews MJ, Comport P. (2016). Effects of strength training on squat and sprint performance in soccer players. *J Strength Cond Res.* 30(6), 1534-1539.
- Tuquet J, Lozano D, Antunez A, Larroy J, Mainer-Pardos E. (2021). Determinant factors for throwing in competition in male elite handball. *Sustainability.* 13(19), 10913.
- Van Den Tillaar, R. (2004). Effect of different training programs on the velocity of overarm throwing: a brief review. *The Journal of Strength ve Conditioning Research.* 18(2), 388-396.
- Vanezis A, Lees A. (2007). A biomechanical analysis of good and poor performers of the vertical jump. *Ergonomics.* 48(11-14), 1594-1603.
- Vila H, Barreiro A, Ayán C, Antúnez A, Ferragut C. (2022). The most common handball injuries: a systematic review. *Int. J. Environ. Res. Public Health.* 19(17), 10688.